

SÖDUR

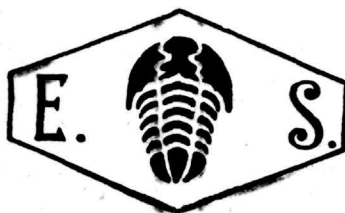
P.L.

SÓJAASJANDUSE AJAKIRI NR.7-8

EESTI KIVIÕLI A-Ü.

JUHATUS
JA MÜÜGIOSAKOND
TALLINN, Vene t. 7.

Kõnetraadid:
463-05, 464-50 ja 465-56.

Kaupamärk.

TEHASED
JA KAEVANDUS:
KIVIÕLI JAAM.

Kõnetraat Sonda 15.

SAADUSED:

KÕRGEVÄÄRTUSLINE KÜTTEÕLI
tööstus- ja keskkütteseadete kütteks.

IMMUTUSÕLI
puukonstruktsioonide immutamiseks.

„FENOLAAT“ ja „GARBESTOLEUM“
puuosade kaitsmiseks mädanemise eest
pealekandmise teel.

VILJAPUU-KARBOLINEUM „ESTOLEUM“
viljapuuaedade kahjulikkude pisilaste hävitami-
seks puude pisardamise kaudu kevadel.

KÕRGES HEADUSES KATUSETÕRV
esmajärguline aine papp- ja muude katuste
tõrvamiseks. Kvaliteedilt vastab parimale
kivisõetõrvale.

MOOTORNAFTA
hõõgpea- ja diiselmootorite kütteks.

AUTO- ja AVIOBENSIIN „ESTOLIN“
kõrge kvaliteediga segamata kodumaa bensiin
lennukitele ja mootorsõidukitele.

Tarvitage ja nõudke kõikjal „Eesti Kiviõli“ A-Ü. saadusi.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 7/8

XVI aastakäik

24. 02. 34.

24. veebruar 1934.

Kuueteistkümnendat korda lehivad täna Eesti sini-must-valged lipud Eesti iseseisvuse väljakuulutamise

päeva mälestamiseks.

Rida aastaid on meile jätnud paljugi muljeid ja mälestusi, häid ja halbu, rõõmsaid ja kurbi, järjest juurdetekkivad tumestavad varemaaegseid, elu vintsutused ja raskused teevad oma töö.

Kuid ometigi! Sel päeval meie mälestused värskenevad, meie isegi nagu nooreneme ja elame healmeel vaimus üle neid uhkeid aegu, mil lõime ei-millestki oma iseseisva riigi, mil suutsime kaitsta oma riiki ja vabadust veristes võitlustes ülekaaluka vaenlase vastu.

Käesoleval juhul need mälestused tihenevad veel kahe tähtsa sündmuse ühtelangevuse tõttu.

12. veebruaril pühitses meie Ülemjuhataja Vabadussõjas, lugupeetud kindral-leitnant J. Laidoner oma 50. sünnipäeva, 23. veebruaril aga astus meie Riigi esimene kodanik, lugupeetud Riigivanema k. t. K. Päts oma teeneterikka elutee 61. aastasse.

Nii on kõigil kodanikel, eriti aga kaitseväelastel, Vabariigi käesoleval aastapäeval eriline põhjus meeldetuletada Vabariigi loomispäevi ja austuses ning tänutundes saata omi parimaid soove auväärsetele juubilaridele!

Riigivanema k. t. K. Päts 60-aastane.

Konstantin Päts sündis 23. II 1874. Pärnumaal, Tahkurannas, kuhu ta vanemad olid asunud elama Viljandimaalt. Pärast Pärnu gümnaasiumi lõpetamist astus 1894. a. Tartu ülikooli õigusteaduskonda, mille lõpetas 1898. a. Teenis 1898—1899. Pihkvas 96. Omski jalaväe rüg.-is, lahkudes sõjaväeteenistusest tagavaraväe-lipnikuna. Siirdus 1900. a. Tallinna ja hakkas teotsema advokaadina. Kuna Tallinnas oli tekkinud tungiv vajadus rahvuslik-edumeelse ajalehe järele, hankis K. Päts 1901. a. luba „Teataja“ väljaandmiseks ja asus seda toimetama. Detsembris 1904. a. Tallinna linnavolikogu valimistel organiseeris tolleajani linna valitsemises võimul olnud tagurlisele saksa kodanlusele vastukaaluks edumeelse eesti-vene bloki ja saavutas sakslaste üle hiilgava võidu. Tallinna kui ühe suurema saksluse kantsi langemine eestlaste kätte oli tähtsaks rahvuslikuks sündmuseks ja andis suurt tõuget sarnastele üritustele ka teistes linnades. Kuna ei loodetud eestlase kinnitamist linnapeaks, valiti sellele kohale venelane E. G. Hiatsintov,

kuna K. Päts sai linnanõunikuks ja apr. 1905. ka linnapea abiks. 1905. sattus K. Päts eesti edumeelse seltskonna huvide kaitsel vastollu võimukandjatega. Sõjaseaduse välja kuulutamisel suleti „Teataja“ 10. XII 1905. võimude poolt. K. Pätsi arreteerimiseks tehti korraldus. Tal õnnestus aga põgeneda välismaale, Šveitsi, kust aga peagi asus Soome. Karistussalga juht kindral Besobrasov mõistis K. Pätsi Raplas tagaselja surma.

Soomes elas K. Päts algul Helsingi lähedal, mag. V. Alava talus „Mäkeläs“, kust 1907. asus Ollila'sse, Soome-Vene piiril, sõlmides sealt elavad sidemed Peterburi eesti tegelastega, kes tema õhutusel asutasid kirjastusühisuse „Ühiselu“ ja ajalehe „Peterburi Teataja“. Avaldas trükist teose „Maaküsimus“, mis sisaldas ettepanekuid agrarpoliitikas ja nõude, et Eesti maaküsimuse otsustamine ei pea sündima mitte vene seadusandlikus asutuses, vaid kodumaa autonoomses demokraatlikus seadusandlikus kogus. Ka tõlkis K. Päts eesti keelde terve rea töid ühiskonnateaduste alalt: A. Damaschke „Kogukondlise omavalitsuse ülesanded“, F. Lieber'i „Rahvavabadus ja omavalitsus“, R. Diesel'i „Solidarismus“, Julianus'e „Vabameelsus uuenduste teel“, Th. Hertzke „Sotsiaaldemokraatia ja sotsiaalvabameelsus“ j. t.

Arvamises olles, et poliitilise kursi muutmisel tema kohta tehtud surmaotsus maksu vuse kaotanud, ilmus K. Päts 1909. a. sügisel vabatahtlikult Tallinna. Peterburi Tööliste Nõukogu manifesti „Teatajas“ äratrükkimise pärast mõisteti ta Kohtupalati istumisel Tallinnas üheks aastaks kindlusevangi ilma õiguste kaotamiseta, millise aja ta märtsist 1910. kuni märtsini 1911 Peterburis „Krestõi“ vanglas ära istus. Sel ajal kaotas ta abikaasa, kes suri Šveitsi sanatooriumis.

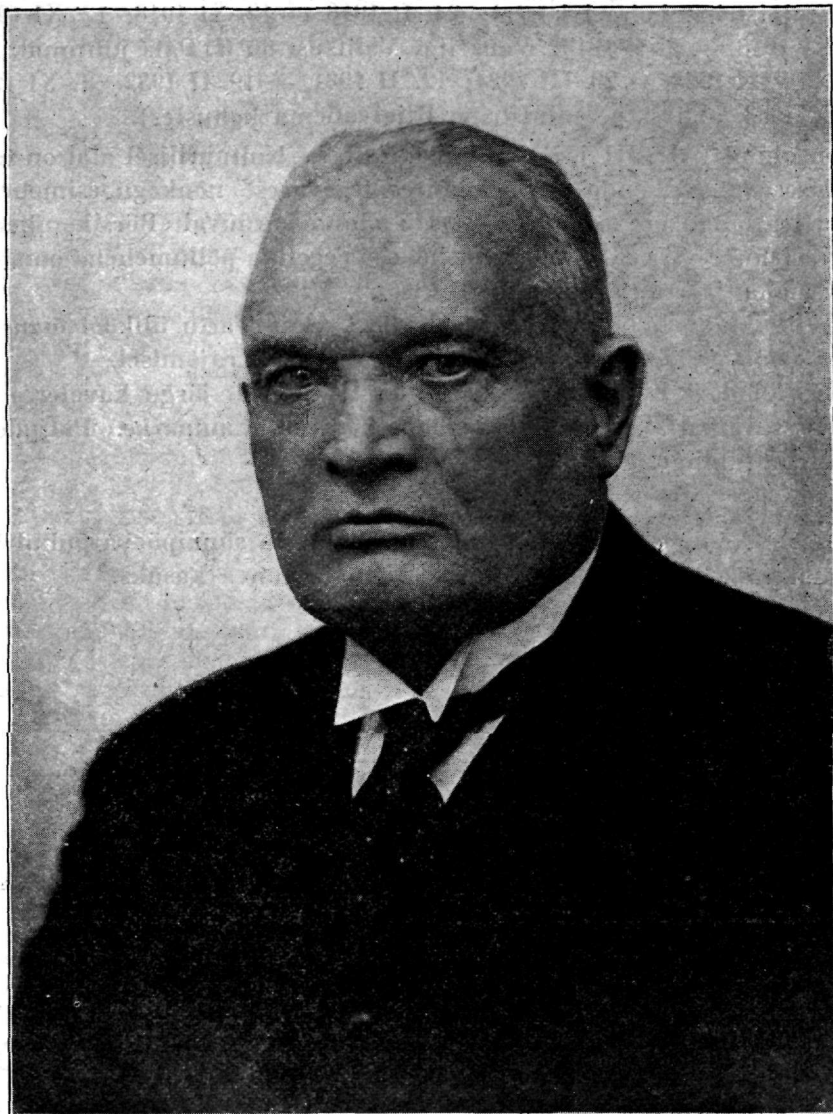
Vabanedes hakkas K. Päts toimetama „Ühiselu“ poolt Tallinnas väljaantavat ajalehte „Tallinna Teatajat“, mis nõudis temalt üfisuurt pingutust, kuna lehel puudus kindlam majanduslik alus. Pooldas 1915. a. väljatöötatud kompromiss-eelnõu maaomavalitsuse uuenduse kohta, mis olude sunnil vastu võeti Eestimaa rüütelkonna-komitee poolt ja mille heaks kiitis ka Tallinna linnavolikogu. K. Pätsi arvates oleks eelnõu maksmapanek võimaldanud head eelkooli ja kogemusi tulevase demokraatlikuma omavalitsuse jaoks. Eelnõu jäi maksmapanemata Vene siseministri vastuseisu tõttu.

1916. a. kutsuti K. Päts tagavaraväe-ohvitserina sõjaväeteenistusse. Teenis algul ühes inseneri-väeosas ja siis pikemat aega Tallinna merekindluse staabis. Võttis, alates aprillist 1917. a., väga energiliselt osa Eesti rahvusväeosade vormeerimistööst, algul Eesti Sõjaväelaste Büroo liikmena ja hiljem (juunikuust samal aastal) Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee esimehena.

Oli märtsis 1917. a. üks Tallinna Eesti Liidu asutajaist. Liidu esindajana viibis 11.—13. III 1917. Tartus ärapeetud omavalitsusliku korra kindlaksmääramise koosolekul. Kaitses kõigist Eesti osadest ühe omavalitsusliku üksuse moodustamise vajadust, milline nõue pääsis ka võidule.

Juhatas Tallinna Eesti Liidu algatusel 3.—4. VII 1917. a. Tallinna kokkukutsutud Eesti Rahvuskongressi oma külmaverelisusega, julgusega ja stoilise rahuga tunduvalt kaasa aidates selle äreva kongressi kordaminekuks.

Eesti Ajutisse Maanõukogusse valiti K. Päts Järvamaa poolt erapooletuna. 11. X 1917. a. valiti ta Maavalitsuse esimeheks ja ühtlasi selle administratiiv-osakonna juhatajaks. Enamlise oktoobri-riigipöörde järele võttis J. Anvelt 20. XI Maavalitsuse K. Pätsilt väevõimuga üle. Teda arreteeriti enamlaste poolt korduvalt, mis sundis teda oma tegevuse jätkamiseks minema põranda alla. Töötas Eesti iseseisvuse väljakuulutamise sihis. Valiti Ajut. Maanõukogu vanematekogu poolt 19. II 1918 moodustatud Eesti Päästekomitee liikmeks, koos J. Vilmsi ja K. Konikiga. Päästekomiteel õnnestus mitmete raskuste järele Eesti iseseisvus 24. II 1918 Tallinnas välja kuulutada ja järg-

*K. Päts**Riigivanema k. t.*

misel päeval avaldada Eesti Ajutise Valitsuse koosseis K. Pätsiga kui pea- ja siseministriga eesotsas. Algava Saksa okupatsiooni tõttu võis Ajutine Valitsus, töötada ainult põranda all. K. Päts organiseeris okupatsioonivõimude vastu passiivse boikoti ja õhutas salaja opositsioonilist liikumist; koostas protestideklaratsiooni, mille 10. IV 1918. a. Eesti vallavanemad kandsid ette Riia maakosolekul. Teine K. Pätsi kirjutatud protestikava, mis pidi ette kantama Lääne maakonna nõukogus, sattus Saksa võimude kätte. Kindral v. Seckendorff'i käsul K. Päts arreteeriti ja saadeti vangilaagri, algul Kura, siis Minski ja Grodno kubermangu. Saksa okupatsiooni kokkuvarisemisel vabanes ta 17. XI 1918. a. K. Päts ruttas viivitamatult Eestisse ja asus teiskordselt Ajutise Valitsuse juhtimisele pea- ja sõjaministrina, mis nõudis temalt väga suuri pingutusi, eriti sõjavägede loomise, seltskonna meeolelu tõstmise, sisekorra kindlustamise ja riigiparaadi kujundamise näol kuni 8. V 1919, mil kujundati O. Strandmann'i kabinett.

K. Päts on olnud Eesti valitsemise juhiks üldse 8 korda: Ajutise Valitsuse juhiks on ta olnud Peaministrina kolmel korral: 24. II 1918. — 12. XI 1918; 12. XI 1918. — 27. XI 1918. ja 27. XI 1918. — 9. V 1919; Vabariigi Valitsust on K. Päts juhtinud: 25. I 1921. — 21. XI 1922; 2. VIII 1923. — 26. III 1924; 12. II 1931. — 19. II 1932., 1. XI 1932. — 18. V 1933. ja 21. X 1933. alates (peaministrina Riigivanema kohustes).

K. Päts on olnud I, II, III ja IV Riigikogu liige. Kultuurilisel alal on ta osa võtnud mitmest üritusest, m. s. Fenno-Ugria komitee tegevusest nõukogu esimehena. Majandusalal on ta teotsenud organisaatorina. On olnud korduvalt Börsikomitee esimeheks, samuti ka Kaubandus-Tööstuskoja esimeheks. Tegelikult põllumehena omab ta Tallinna lähedal Kose-Lükatil eeskujuliku talu.

Vabariigi 10-a. juubeli puhul veebruaris 1928. valis Tartu ülikool õigusteaduskonna ettepanekul K. Pätsi audoktoriks tema teenete eest riigi rajamisel.

K. Päts on Vabaduse Risti I liigi 1. järgu ja III liigi 1. järgu kavaler. Peale nende on temal I klassi Kotkarist ja hulk välismaade kõrgemaid aumärke. Paljudes organisatsioonides on tema auliige.

*

Soovime meie lugupeetud juubilarile tema 60-aasta sünnipäeva puhul head tervist, et ta veel kaua võiks edukalt töötada Eesti maa ja rahva kasuks.

K. Päts

Eesti kaitsejõudude loojana ja juhina.

Eesti kaitseväge vanust loetakse 1917. a. aprillist, mil pandi alus esimesele Eesti rahvusväeosale — 1. Eesti polgule, millele järgnes varsti rida teisi väeüksusi. Saksa okupatsioonivõimude survele aasta hiljem, aprillis 1918, küll laialisaadetuna võidi Eesti sõjavägi uuesti kokku kutsuda okupatsiooni kokkuvarisemisel sama aasta novembris. See oli nii vormiliselt kui ka sisuliselt Eesti vägede uuestisünd.

Neist Eesti iseseisvuse võitluses nii tähtsast mõlemast sündmusest on kõige otsemalt ja pidevamalt osa võtnud meie praegune lugupeetud Riigivanem hr. Konstantin Päts, keda kõigiti õigustatult tuleb lugeda meie rahvusväeosade isaks, meie kaitseväge üheks teeneterikkamaks loojaks.

Ei ole ühtki Eesti avaliku elu tegelast ja riigimeest, kelle tegevus nii lähedalt, lahatamatalt ja tagajärjekalt oleks seotud Eesti kaitseväge loomisajajärguga kui seda on K. Päts.

Eesti kaitseväge rajati Vene revolutsiooni möllus, kus poliitilised ja rahvuslikud kired olid lõõnud lõkkele, kus kees

alaline pinev poliitiline võitlus, kus sündmused vaheldusid kaleidoskoopilise kiirusega. See aeg nõudis juhtidel kiiret otsustamis- ja kohanemisvõimet, raugemata tahet, kindlat energiat, suurt ettenägelikkust ja julgust. See aeg vajas ühes ja samas isikus sõjaväelist ja poliitilist juhti, kes suudaks eesti sõjaväelaste kodumaale koondamise ja organiseerimise rakendada meie poliitiliste ideaalide ja sihtide teenistusse ja taotlemisse, kes suudaks mõjutada nende ideaalide väljakujunemist, ühtlasi aga ka suudaks asutatavates väeosades maksma panna kindla korra ja distsipliini.

Eesti rahvusväeosade vormeerimistegelased olid, eriti algajajärgul, omas kaaluvas enamikus võrdlemisi nooremates eluaastates, kel oli küll palju isamaalik-rahvuslikku vaimustust, palju head tahet, rohkesti tööindu, kuid kel siiski paratamatult vahest puudu tuli elukogemusest, poliitilisest vilumusest, püsivusest, järjekindlusest ja autoriteedist. Pealegi oli enamus neist kohalikkudele oludele võõrad. Kõik see tingis veelgi suuremat vajadust kogenenud juhi

16 aastat Leedu riigi taassünnist.

1918. aasta 16. veebruaril Vilnos Leedu maanõukogu (Lietuvos Taryba) kuulutas välja iseseisva Leedu riigi, mis oli rajatud juba XIII sajandil ja milline XV sajandi algul oli tugevamaid riike Euroopas.

Ebaõnneliku ajaloo protsessi mõjul Suur-Leedu kui riik lakkas eksisteerimast ja XVIII sajandi lõpul leedulased kaotasid vabaduse täielikult. Kuigi venestumine leedulaste hulgas kõige täielikumalt läbi viidi, ei olnud viimane lootusesäde oma riigi taassünnis leedulasis veel täiesti kadunud. Ja kui Maailmasõja lõpul ajaloo keerises tekkis võimalus ka väikerahvastel ise oma saatuse määramisest osa võtta, oli Leedu rahvas esimesi, kes sellest võimalusest kohe kinni haaras. Omades hulga suuri ajaloolisi kujusid ja õilsaid traditsioone, Leedu rahvas, oma tublide juhtide eestvõttel asus relvadega käes oma maad puhastama vaenlastest, et võita tagasi iseseisvus. Raskete heitluste järgi, mis nõudsid väga suuri ohvreid, Leedu rahvas tuli võitjaks ja jäi premeheks omale maale.

Rahu ajal Leedu on teinud suuri edusamme oma maa ja rahva arengus. On ratsionaliseerinud oma põllumajandust, ehitanud uusi raud- ja maanteid, püstitanud palju uusi avalikke ehitusi, suurendanud koolivõrku, asutanud ülikooli ja põllumajanduse akadeemia, loonud rea tööstuslikke ja kaubanduslikke ettevõtteid ja organiseerinud moodsa kaitseväge.

Leedu arengu suur edu peegeldub ka asjaolust, et praegune majanduskriis, mis

A. Smetona

Leedu Vabariigi president.

juba pikemat aega rõhub kogu maailma, tuli Leedus ilmsiks palju hiljem kui tema naaberriikides ja palju nõrgemal määral kui näiteks meil.

Selle sümpaatse väikerahva heroiline vabadusvõitlus ja tema suur töö rahuajal on meile väga lähedased. Palju õnne ja veel paremaid saavutisi südile Leedu rahvale ja ta vaprale sõjaväele! E. T.

järele, kes järjest segasemaks ja keerukamaks muutuvast üldpoliitilises olukorras oleks suuteline juhtima organiseerimistööd vastavalt nõuetele, võimalustele ja Eesti huvidele, kes oskaks seda ratsionaalselt kokkukõlastada Eesti ühiskondlike ja poliitiliste sihtidega ning püüetega, kellesse oleks usku laiematel rahvakihtidel, kes suudaks ühisele tööle laiemaid hulki kaastömmata.

Vana, üldtuntud ja üldtunnustatud, autoriteetliku seltskonna- ja politikategelaseks, kes alati seisnud keset kibedat võitlust Eesti parema tuleviku eest, kes parajasti energiliselt tegeles Eesti tulevase korralduse, Eesti enesemääramise küsimuse kallal, oli K. Päts selleks kui loodud ja kutsutud.

Temal oli selleks veel teisigi eeldusi. Maailmasõja ajal oli ta 1916. a. tagavaraväe ohvitserina mobiliseeritud Vene sõjaväkke ja määratud teenistusse Tallinna merekindluse staapi, mille tõttu omas häid sidemeid ja tutvusi Vene sõjaväe kohapealses juhtkonnas. Vaatamata sõjaväeteenistusele oli K. Päts samal ajal lakkamatalt ja energiliselt tegev eesti seltskondlikus ja poliitilises elus ning üritustes. Temas olid, nii öelda, õnneliku kombinatsioonina ühinenud sõjamees ja politikategelane, selle sõna parimas mõttes.

Eesti rahvusväeosade asutamine 1917. a. oli eesti sõjameeste spontaanne, loodusjõuline liikumine, mis võimsalt haaras eesti sõjamehi laialdasel Venemaal üheaegselt. Justkui loomusunnil tunti eesti sõjameeste

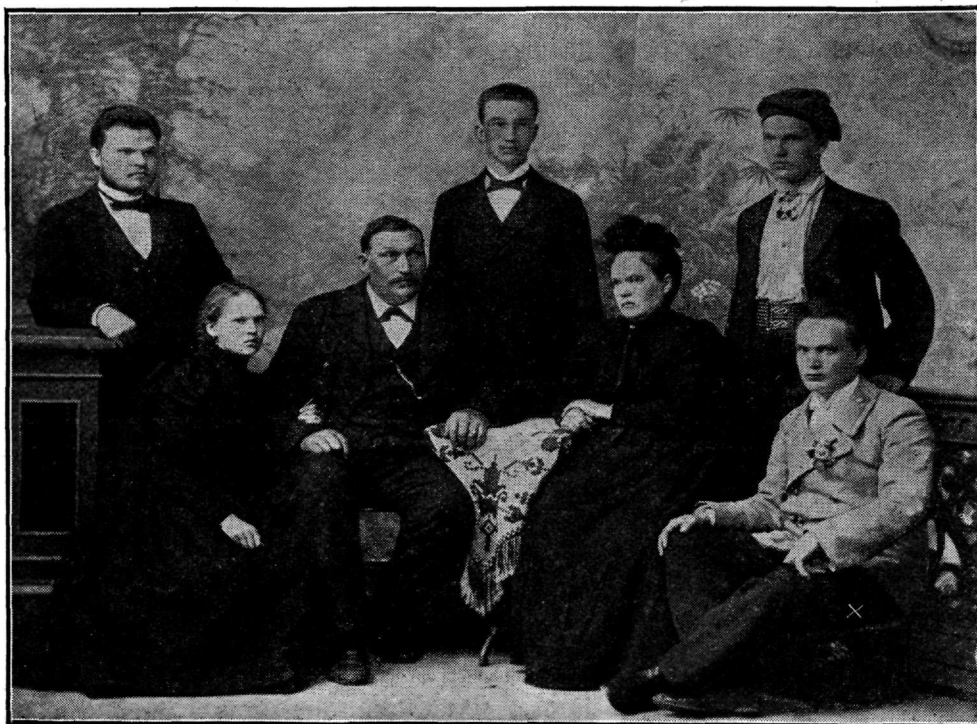
K. Päts noores põlves.

kodumaale koondamise tungivat tarvidust. K. Päts kuulus kahtlemata nende Eesti sõjameeste ja politikategelaste esirinda, kes oma selge pilguga ette nägid Vene maailmariigi peatset kokkuvarisemist revolutsiooniuimas, ja õieti hinnata oskasid eesti rahvusliku reaaljõu tarvidust. K. Päts andus täie innu ja vaimustusega ülesandele teadli-

kult, ära tundes, et eesti rahvusväeosade loomiseks on kätte jõudnud õige aeg ja soodus silmapilk, mida ei tohi lasta kaotsi minna, vaid et seda võimalust tuleb energiliselt ja viivitamatalt ära kasutada. Varematal Eesti rahvusväeosade asutamise katsetel oli ta, vastuoksa, asunud eitaval seisukohal, pidades nende vormeerimist enneaegseks, kuna puudus kindlustus, et Eesti väeosi Vene väejuhatuse ära ei kasuta ülesanneteks, mis võivad risti vastu käia eesti rahvuslikele huvidele.

Tallinnas algatati Eesti rahvusväeosade loomise küsimus 6./19. aprillil 1917. a., mil moodustati Eesti rahvusväeosade kohapealne organiseerimisorgan — Eesti Sõjaväelaste Büroo.

K. Päts asus kohe Büroos kaasatöötama Tallinna Eesti Liidu poolt delegeritud esindajana. (Olgu siinkohal märgitud, et nimetatud Liit moodustas enesest kohalikkude eesti seltskondlike organisatsioonide liitkoondise, mis varsti aga arendas oma tegevuse ülemaalseks ja milles K. Päts oli üheks juhtivamaks ja kandvamaks tegelaseks.) Seega K. Pätsi kaudu eesti sõjaväelaste algatus viidi vajalikkude kontakti kohaliku eesti seltskonnaga ja muudeti see laiemate ringide, kogu rahva üldiseks ettevõtteks. K. Pätsi algatusel ja energilisel teotsemisel asuti kohe eesti kohaliku selts-

K. Päts (märgitud X) oma isa ja ema, vendade ning õega.

Läti kaitsevägede staabiülem kindral A. Kalejs †

14. veebruaril kell 1830 Riia kaitseväge haiglas suri meie liiduriigi kaitsevägede staabiülem kindral A. Kalejs.

Kindral Kalejsi surmasõnum tuli väga ootamatult mitte ainult meile, vaid ka kõigile ta lähematele sõpradele ja kaastöölistele, kes olid harjunud kindralit nägema terviseküllase ja elurõõmsa väejuhina. Kindral haigestus 2. veebruaril ja paigutati Kaitseväge haiglasse, kus avastati vaid kergekujuline influentsa. Kogu aja kindrali enesetunne oli väga hea ja ta kavatses arstide nõusolekul 15. veebruaril haiglast lahkuda. Kuid 14. veebruari õhtul halastamatu südamerabandus murdis selle suure väejuhi ja harukordsete omadustega inimese.

Kindral Kalejs sündis 26. veebruaril 1876. aastal Marienburgis. Lõpetanud Tiflisi sõjakooli ja omandanud esimese ohvitseri aukraadi ta määratakse teenistusse 114. Novotoržki jalaväerügementi. Maailmasõja lahtipuhkemisel läks rindele ja sattus juba esimesel sõja-aastal sakslaste kätte vangi. Vabanedes 1919. aastal sõjavangist, tuli kodumaale ja asus Läti rahvuslikku sõjaväkke, kus rügemendiülema abina võttis osa mitmest lahingust. 1920. a. teenis lühemat aega Ülemjuhataja staabis, kust määrati 13. jalaväerügemendi ülemaks. Lõpetanud Prantsusmaal vanemate ohvitseride täienduskursused ta määrati sõjakooli ülemaks. 1924. aastal lähedati teiskordselt Prantsusmaale sõjaväe akadeemiasse, mille lõpetamisel teenis kaitsevägede staabis õppeosakonna ülemana. Kaitsevägede staabi ülemaks kindral Kalejs määrati 28. veebruaril 1927. aastal.

Kindral Kalejs oli väga hästi tuntud ka meie vanematele kaitseväelastele, kel olnud kokkupuuteid liiduriigi kaitsevägede juhatusega. Ta laialdased teadmised, mitme võõrkeele täielik valdamine ja suured kogemused on osutunud väga kasulikuks nii Läti kaitse-

Kindral Kalejs †

väele kui ka mõjuvalt aidanud kaasa Eesti-Läti koostööle.

Olgu kerge Sulle kodumaa muld!

E. T.

konna organiseeritud kaasatõmbamisele, materjalseks ja moraalseks toetamiseks. Esimeseks ülesande teostamiseks kutsuti Liidus ellu nn. „Sõjaväevaramise Komisjon“. Varsti laiendati Eesti rahvusväeosade toetamine ülemaalseks, mis andis väga häid tulemusi. Kogu rahvas, väljaarvatud äärmised pahempoolsed, enamlasted, toetasid Eesti rahvusväeosi väga elavalt ja suure innuga. Eesti rahvusväeosade asutamine muutus üldrahvuslikuks ettevõtteks ja kogu Eesti avalik elu liikus hulgalt ajal Eesti rahvusväeosade tähe all.

K. Pätsi initsiatiivil loodi soojad sõprusidemed ja tihe läbikäimine ka teiste väemusrahvuste sõjaväeliste organisatsioonidega, kellest eriti sõbralikud suhted tekkisid ukrainlastega, kes olid Tallinna merekindluse garnisonis esindatud väga rohkearvuliselt. Sel kontaktiloomisel oli väga suur

oluline tähtsus, kuna see mõjuvalt kaasa aitas Eesti rahvusväeosade positsiooni kindlustamisele ja erikaalu tõstmisele venelaste silmis.

Laiema toetuse kindlustamine Eesti rahvusväeosadele oligi muutunud hädatarvilikuks, kuna juba asutamise algperioodil tekkis nendele väga äge ja tugev vastavool eesti enamlaste, vene sõdurite-madruste ja vene marurahvuslaste sõbraliku ühirsinde näol, kes teotses peamiselt Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu kaudu. Eesti rahvusväeosade asutamist taheti igal juhul nurja ajada, tarvitades selleks iga-suguseid lubamatuid ja kõlbatuid võtteid. Nii tekkis väga ärev ja pinev võitlusajajärk 1. Eesti polgu (rügemendi) asutamiseõiguse ja Tallinna kahe kindlusepolgu eestlastega komplekteerimise pärast, mille lahendamise niidid ulatasid peale Tallinna merekindluse

K. Päts abiellumise puhul.

staabi veel Baltimere laevastiku juhataja staapi Helsingis, Sõjaministeeriumi Peterburis, Põhja (Riia) rinde ülemjuhataja staapi Pihkvas ja mitmesse revolutsioonilisse võimuasutusse, esmajoonel Tallinna ja Peterburi Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukokku.

Rööbastikku kõige sellega tuli hoolitseda Eesti väeosade moodustamiseks Tallinnasse tuhandetena kokkutulnud ja järjest juurdevalgvate eesti sõjaväelaste heaolu ja varustamise eest, milleks Vene intendantuurilt saadi õieti väga vähe.

Seisukord oli äärmiselt raske ja Eesti rahvusväeosade saatus seisis tõsiselt kaalul. Takistustest saadi siiski üle. K. Päts tegi väsimatalt mis ta võimuses. Tuli korduvalt sumbutada umbusaldust ja võita poolehoidu valitsusasutustes, tuli selgitada Eesti rahvusväeosade tähtsust ka Vene riigikaitse huvide seisukohalt, tuli energiliselt organi-

seerida, et asetada Vene võimuinstantsse sündinud fakti, hästiorganiseeritud Eesti rahvusväe olemasolu ette, keda tahes- tahtmatalt tuleb arvestada, keda ei saa ühe sulekriipsuga enam teha olemataks.

Võitluse algajajärk lõppes osalise saavutusega — vormilise loa saamisega 1. Eesti polgu asutamiseks Vene pea- ja sõjaminister A. Kerenskilt 7./20. mail 1917. a. Seega seisis suur töö alles veel ees. Oli tarvis leida võimalus vähemalt Eesti diviisi loomiseks. Unistati aga koguni Eesti korpuse asutamisest! Tee selleks aga oli liialt okkiline, enne sihilejõudmist oli tarvis võita veel väga palju raskusi.

Eesti rahvusväeosadele vaenulisele jõule oli vaja vastu panna hästi organiseeritud ja ühise keskkoha ümber tugevasti liitunud eesti sõjaväelaste organiseeritud jõud. Selleks püüti kohe algul kokkukõlastada suuremate Eesti sõjaväeliste organisatsioonide (Peterburis, Soomes, Põhja rindel) tegevust ja võimalikult kiirelt koondada eesti sõjamehi rohkearvuliselt kodumaale. Asutatavad Eesti väeosad oli tarvis vormeerida vastandina vene osadele, korralikudeks, hästidistsiplineeritud üksusteks, kes sunnivad endid arvestama mitte ainult arvilise kaalu, vaid ka moraalse autoriteediga.

Organiseerimistöö laiemale alusele rajamiseks ja sihtjoonte ning tegevuskava kindlaksmääramiseks peeti 18. (1. VII) — 21. (4. VII) juunini Tallinnas eesti sõjaväelaste esimene ülevenemaaline kongress, kus peale puhtorganiseerimisküsimuste käsitlemist leidsid ka poliitilised probleemid.

K. Päts esines kongressil korduvalt nii organiseerimis- kui ka poliitilistes küsimustes. Tema väljaastumistele sai osaks suur lähelepanu ja poolehoid. Kõigil kongressist osavõtjail on kindlasti elavalt jäänud meelde K. Pätsi hoogne ja tuline esinemine sõnavõtus kongressil peetud kõne „Vaade sõja kohta“ puhul.

K. Päts omas kõnes, kokkuvõttes, tähendas: „On suur enesepete naiivilt uskuda, nagu peaks Venemaa rahvaste vabastamisõda, nagu ta seda deklareeris Austria-Ungari territooriumile tungimisel ja nagu ta seda korduvalt on püüdnud teendada ka hiljem. Just Venemaa on riik, kes aastasajandeid kõige tooremal ja ülbemal kombel on ajanud teiste rahvaste orjastamise ja ümberrahvustamise politikat. Nii on see raudse järjekindlusega sündinud Eestis, Soomes, Poolas, Ukrainas ja mujal. Venes praegu mõjule pääsenud kihid ja voolud kohtlevad vähemusrahvaid samuti suur-

venelaste šovinistlikust seisukohast, vaatamata suurtele, kõlavasõnalistele lubadustele. Näiteid selleks on küllaldaselt. Enne kui venelased rahvaste vabastamissõjast tohiks juttu teha, tuleks neil omad vähemusrahvad vabastada kütkeist. Venemaa ei pea tulevikus enam olema vähemusrahvaste kalmistul! Vähemusrahvaste käes on suur reaalne jõud, see jõud tuleb organiseerida, esile tõsta. Vähemusrahvastel tuleb tugevasti liituda. Ka eesti sõjaväelastel on nüüd tarvis jõuda kindlale otsusele, seisukohale, millist osanad tahavad etendada uuendatud Vene riigis ja oma kodumaa tulevasel korraldamisel. Organiseeritud eesti sõjaväelaste kongress peab siin meie rahva tulevasele poliitilisele esindusele ütleva oma kindla mehesõna. Meid on seni kümnetetuhandetena välja saadetud teiste rahvaste „vabastamiseks“, kas ei ole nüüd viimaks ometi saabunud aeg, kus julgelt ja selgelt ütleme, et vabastame kord lõplikult ja igaveseks ka oma väikese rahva ja kodumaa. Organiseeritud Eesti sõjavägi tahab seista valvel oma maa ja rahva eluõiguste ja parema tuleviku eest!“

Kõne mõjus kaasakiskuvalt ja vaimustavalt. Vaevalt on leidunud ühelgi koosolekul sarnast elektrit ja vaimustustormi kui seekord. „Vana-Estoonia“ saal sõna tõsisel mõttes värises mürisevast, tormilisest aplausist ja esitatud resolutsioon võeti vastu üksmeelselt ja sarnase õhinaga, nagu oleks igaühe hinges olnud midagi üle keemas. See oli kongressi rahvuslik-isamaalise meeoleolu ilus ja võimas haripunkt.

K. Pätsu õhutusel vastu võetud resolutsioonis deklareeriti: „Eesti peab muutuma Vene vabariigi föderatiivseks osaks, kes õiendab oma sisemisi riigiasju kohaliku seaduseandliku kogu ja oma keskvalitsuse asutuste kaudu.“ Ühtlasi kongress toonitas: „Vabas Venes ei tohi olla valitsevaid ja valitsetavaid rahvaid, vaid kõik rahvad peavad olema üheõiguslikud.“ Eesti sõjaväelaste kongress seega esimesena esitas avalikkusele kaugemaleulatavama riigipoliitilise ideaali, kuna tolle ajani sellena figureeris üldiselt autonoomia nõue. Sel oli kahtlematalt mõju ka varsti kokkuastuva Eesti rahvuskongressi seisukoha kujunemisele selles küsimuses. — Kindlama ja püsivama sideme loomiseks rahvaga otsustati nõutada eesti sõjaväelastele esindust Eesti rahvuskongressil ja hiljem loodavates esindusorganites.

Eesti sõjaväelaste kiire organiseerimine Eesti rahvusvägedesse tunnistati Eesti eluküsimuseks. Selle ülesande teostamine ot-

K. Päts ohvitserina Maailmasõja ajal.

sustati panna kongressil moodustatud laiemate volitustega ja kompetentsiga 25-liikmelise (koopteerimise õigusega) kõrgema organi — Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee — peale. K. Päts valiti ühel häälel E. Sv. Ülemkomitee liikmeks, kuna Ülemkomitee tema omakorda valis esimeheks. Seega sai K. Päts Eesti rahvusväe esimeseks kõrgemaks juhiks.

Eesti rahvusväeosade organiseerimise algas E. Sv. Ülemkomitee juhtimisel uus tähtis ajajärk, ta paremustega ja puudustega, mis olenesid osalt E. Sv. Ülemkomitee organisatsioonist, osalt aga ka välistest põhjustest — revolutsioonilise ajavaimu mõjutustest j. m.

Kõrgeima kollegiaalse organiseerimise ja juhtimisinstantsina oli E. Sv. Ülemkomiteel kõigi ta hüvede kõrval siiski ka väga palju organisatsioonilisi puudusi, mis teatud määral raskendasid ja pidurdasid ta tööd ning tegevust.

Ülemkomitee valitud liikmete koosseis oli üldiselt õige juhulik ja ebaühtlane; osa valituist ei ilmunud üldse tööle, teise osa töövoime jättis nii mõndagi soovida. Koosseisu täiendamine koopteerimise ja teiste organisatsioonide poolt esindajate delegeerimise teel muutis selle liialt liikuvaks, mis

ei võimaldanud inimestele töösse süvenemist ja kogemuste omandamist. Ülemkomitee ülesanded olid kongressil määratud ainult üldpõhimõtteis, puudusid üksikasjalised määrused ja kodukord, mis soodustas arusaamatusi ja lahkkelisid. Ülemkomitee hilisemal tegevusajal, ühenduses enamlaste võimulepääsemisega, tekkisid ka lahkuminevad poliitilised voolud ja tendentsid ning isiklikud vastuolud. Kõige pahemaks nähteks olid aga viljatud sekeldused ja vaielused Ülemkomitee ning üksikute eesti sõjaväeliste organisatsioonide vahel tegevusala jaotuse ja kompetentsi pärast. Ülemkomiteed ei tahtnud igakord tunnustada kõrgemaks instantsiks. Kuid Ülemkomiteel tuli võidelda ka paljude väliste raskustega: Vene ametiasutuste vastutulematuse, üldpoliitiline segane olukord, eriti pärast enamlaste võimulepääsu, oktoobris 1917. a., Vene sõjaväe lagunemine, mis tikkus halba mõju avaldama ka Eesti väeosadele j. m. Kõige selle tagajärjel olid töötingimused Ülemkomitees rasked. Need nõudsid töötajailt, esijoonel muidugi esimehelt, äärmist pinget,

energiat, ettenägelikkust, järjekindlust, olukorra õiget hinnat ja oskust.

K. Päts Ülemkomitee esimehena suutis, vaatamata kõigile raskustele, täita omi ülesandeid väga suurte tagajärgedega.

Sisemised lahkkelid ja vastuolud üksikute organisatsioonidega ei võtnud Ülemkomitees siiski kunagi liialt teravat kuju, vaid need lahendati ja sumbutati eos. K. Päts oskas sobitada ja luua vahekordi ning töömeeleolu. Puudusi Ülemkomitee sisemises asjaajamises katsuti vältida põhikirja väljatöötamisega, millisest tööst K. Päts võttis osa vastava komisjoni liikmena. Vastuolusid teiste organisatsioonidega aitas kõrvaldada suuremal nõupidamisel vastu võetud „Eesti sõjaväeliste organisatsioonide võimupiiride äramääramise projekt“.

Eesti rahvusväeosade asutamine sai E. Sv. Ülemkomitee ellukutsumisega uut, värskendavat hoogu. Asutati üks väeosa teise järele ja detsembri alguks 1917. a. oldi viimaks nii kaugel, et võidi asutada juba suurem Eesti rahvusväe koondüksus — 1. Eesti diviis, mille ülemaks kutsuti kindral (tol-

K. Päts (märgitud X) Vene sõjaväeteenistuses 96. Omski polgus, Pihkvas.

K. Päts Saksa vangilaagris.

Istuvad: vangistatud vene preester, laagri majanduseülem, üks naisvang, A. Saar ja laagri komandant. Keskel seisab K. Päts, tema kõrval kaks vangi — valge-vene rahvakooli inspektor ja üks leedu ohvitser. Ülesvõte on tehtud Albertyni laagris enne vabanemist.

korral alampolkovnik) J. Laidoner. Kõik see sündis Ülemkomitee enda riisikol, ilma vormiliste lubadeta, millede saamine oli äärmiselt raskendatud. K. Päts aitas väga palju kaasa 1. Eesti diviisi ja selle staabi vormeerimisele, tundes kui tarvilik on Eesti väeosade suurema koondise loomine. K. Pätsul oli kõige selle juures ülimalt sihiks — võimalikult kõik eesti sõjaväelased koondata Venest kodumaale! Eriti püüti seda teostada ohvitseride kohta, kusjuures selgitati eesti ohvitseride nimesid, asukohti ja vanematele ohvitseridele saadeti Eesti rahvusväkke tulekuks isiklikke kutseid.

Endastmõistetavalt tekitas kõige selle juures suuri raskusi väeosade varustamise küsimus, kuna Vene intendantuur nõus polnud seda andma nõutaval määral. Sellest takistusest saadi üle seltskonna ainelise kaasabi korraldamisega. Teiseks raskeks probleemiks oli korra ja distsipliini maksmapanek ja alalhoid Eesti väeosades. Vene sõjaväes enamlaste kihutustöö viljana järjest kasvav demoraliseerumine ja lagu-

nemine loomulikult ei võinud jääda täitsa mõjuta ka Eesti väeosadele, kuna need organisatsioonilt olid seotud Vene suuremate väekoondistega ja juba selle tagajärjel pidid paratamatult alistuma mõnesuguste pahelede, nii öelda, ametlikus korras (näiteks juhtiva koosseisu valitavus). Pealegi püüti Eesti väeosi lõhkuda sihiliku agitatsiooniga. Teatud tulemusi kõigil sellel oli, mille tõttu sõjaväeline kord mõnes üksuses jättis nii mõndagi soovida. Üldiselt jäid aga Eesti rahvusväed korralikkudeks üksuste rahvuslike huvide teenistuses. Palju selleks mõjus kaasa sihikindel poliitiline selgitustöö, millest K. Päts väga intensiivselt osa võttis, tehes aegajalt ringsõite väeosadesse, kus eisnes vastavate selgituskõnedega.

Organiseerimistöö kõrval tähtsa ja möödapääsematu kõrvalülesandena tuli Eesti rahvusväeosadel kaitsta kodumaad korralagedate vene sõdurmasside rüüstamise, laastamise ja muude vägivalategude vastu, milleks kogu maa jaotati väeosade vahel

kaitserajoonidesse. Väeosad täitsid seda ülesannet väga kohusetruult ja heade tulemustega. Kuna karta oli vägivaldlaakte eriti Vene sõjaväe Eestist väljajätmisel, siis asuti varakult tõkkeabinõude korraldamisele. Maapäev moodustas selleks koguni erilise „Kaitsekomitee“. Korra ja julgeoleku tegelik kaitse jäi aga Eesti rahvusväeosade ülesandeks, kes pidid erilise valve alla võtma Vene väeosade taandumisteed. Ka see ülesanne täideti 1918. a. veebruaris soovitava kujul.

Kuna K. Päts oli ka Eesti Maapäeva liige ja alates 11./23. oktoobrist 1917. oli Eesti

Maavalitsuse esimees ja administratiivosakonna juhataja, siis oli E. Sv. Ülemkomiteel võimalik Eesti rahvusväeosadesse puutuvates küsimustes olla meie rahva poliitilise esindusorganiga alatise lähedas kontaktis. Sellega on seletatav, et Eesti Maapäev võrdlemisi väga palju tähelepanu pühendas Eesti rahvusväeosadele, omalt poolt püüdes kaasa mõjuda nende tegevuse soovitava suunas väljakujunemisele ja arvestades nende seisukohtasid, eriti Eesti iseseisvuse küsimuses.

Nii K. Pätsi algatusel Eesti Maapäev pöördus eesti sõjaväelaste poole üleskutsega, milles neid kutsuti kiirelt koonduma kodumaale ja milles muu seas öeldi: „... Iga päev lähendab meie maad ja rahvast tumedale ja hirmsale tulevikule... Eesti sõjamehed! Maa ja rahva parima tuleviku pärast sulage üheks suureks perekaks, kel veel ühine suur eesmärk ees — oma maad ja rahvast hävituse ja hukatuse eest päästa. Kogu maa ootab teilt üksmeelset kaitset ja toetust!...“

Maavalitsuse esimehena K. Päts algatas 13./26. oktoobri 1917. a. koosolekul Maavalitsuse juures Maakaitse-osakonna asutamise mõtte, kelle ülesandeks oleks olnud Eesti sõjaväeosade organiseerimisele kaasaaitamine ja kodanikkude julgeoleku kaitse. Osakonda oleks kuulunud ka E. Sv. Ülemkomitee esindaja. Eeltöödest kaugemale ei jõutud, kuna enamased sundisid Eesti Maapäeva 15./28. nov. 1917. laiali minema ja Maavalitsuse mõni päev pärast seda.

Võitlus Eesti enesemääramise õiguse eest jätkus täiel rindel ka pärast Eesti Maapäeva vägivaldset laialisaatmist. Viimase tegevus ainult suruti kitsamatesse piiridesse, põranda alla. Seda aktiivsemalt ja kategoorilisemalt hakkasid aga teotsema Eesti rahvusväeosad. E. Sv. Ülemkomitee, teised sõjaväelised organisatsioonid ja väeosad avaldasid Maapäeva laialisaatmise vastu valjut protesti. Eriti karedalt esines 1. Eesti polk, kes deklareeris, et ta kuni Eesti Asutava Kogu kokkukutsumiseni kõrgema võimuna tunnustab Eestis ainult Eesti Maapäeva, kellele kindlustab oma jõulise toetuse ja kaitse ning et ta ei luba ühelgi võõral rahval segada Eesti sisemistesse asjadesse.

Detsembris 1917. ja jaanuaris 1918., hakkasid Eesti rahvusväeosad oma resolutsioonides nõudma Eesti täielikku iseseisvust ja rippumatust Venest. Esirinnas sammus siingi jälle 1. Eesti polk Haapsalus. Viimaks 2. eesti sõjaväelaste ülevenemaaline kongress

Eesti maa päästmise Komitee Päevakäsk.

Kõin ~~aga~~ sõjaväelastel ja
eestlased kes 1913 aastal
ja hiljem liisku võtsid,
ning teemistusse on vastu
hõltsid, jeeavad ja
elavtsins ja eest. sõja-
väl jagunesses, et
Eest. jalaväe diviisi
staafi ilmuma
kes lähendatud ajaks
ei ilmu, see ~~asjal~~
sõjaväe jaersiks ~~antud~~
taormistatud ja ~~laugel~~
kõigevaljem ~~kaasitud~~
alla. sõjakohtu alla

Tellus -

27/12 1918

Eesti maa Päästmise Komitee

liikmed H. Pata

F. Wõlmo

K. Kraut

Päästekomitee päevakäsk, mis kirjutati ohvitseri seljal.

Pärast iseseisvuse manifesti väljakuulutamist avaldas Päästekomitee esimese päevakäsu Eesti sõjaväe kokkukutsumise asjus. Juuresolijate mälestuse järele on see päevakäsk kirjutatud ühe ohvitseri (vististi st. kapten Erich Grossbergeri) seljal, sest Päästekomiteel polnud kasutada ei laudu ega toole. Pliiatsiga kirjutatud päevakäsu kavale tegi samas tingida parandused Päästekomitee esimees K. Päts, kirjutades oma käega ka allkirjad päevakäsu, nagu see nähtub siin avaldatud päevakäsu algupärandist.

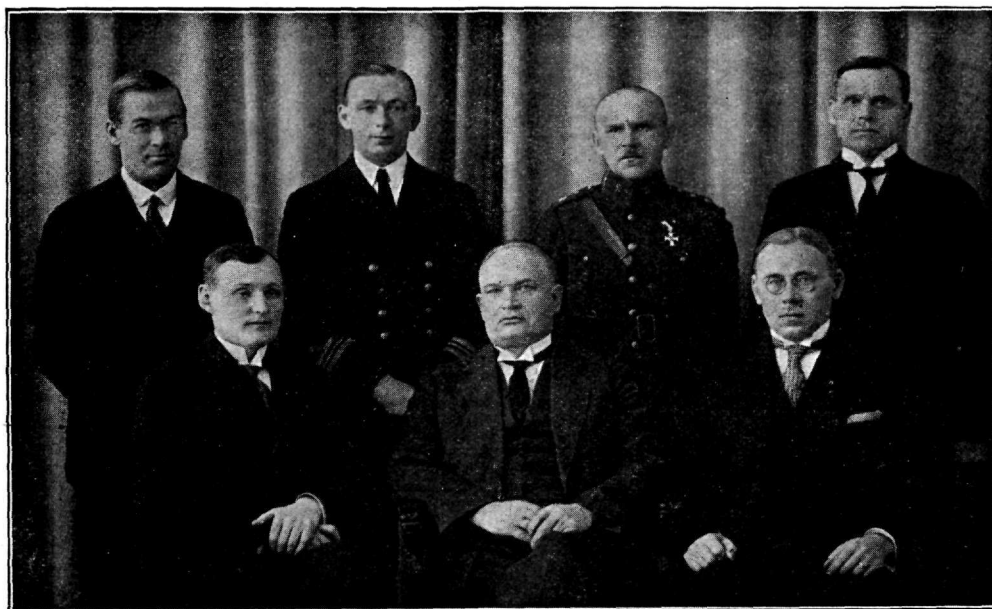
Iseseisvuse väljakuulutamine.

M. Maksolly maal.

Tallinnas, 7./20.—12/25. jaanuarini 1918, võttis vastu järgmise resolutsiooni:

„Eestimaa looduslikkudes ja ajaloolistes piirides Läänemere, Soome lahe, Narova jõe, Peipsi järve ja Läti keelepiiri vahel tuleb viibimata kuulutada iseseisvaks töövabariigiks.“

Eesti sõjaväelaste seisukoht Eesti iseseisvuse küsimuses oli väga tugevasti mõjutatud K. Pätsist, kes selles sihis tegi järjekindlat selgitus- ja kihutustööd. Enamikesed märkasid seda ja vangistasid teda korduvalt. Viimaks võis K. Päts jätkata oma tegevust ainult salaja.

Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee.

Esimeses reas (vasakult): T. Käärrik, K. Päts — esimees, A. Rei.
Seisavad: Rotschild, Laagus, Schwartz, Schneider.

Kuna enamlased, toetudes Vene sõdurite-madruste püssitääkidele, olid võimul, siis pidi iseseisvuse väljakuulutamine paratamatult viibima ja ootama paremaid aegu. See sündis 24. veebruaril 1918, mil Eesti Maa-päeva Vanematekogu poolt moodustatud Eesti Päästekomitee, koosseisus K. Päts, J. Vilms ja K. Konik, avaldas „Manifesti kõigile Eestimaa rahvastele“, milles teatati Eesti

tu võttis K. Päts, Eesti Päästekomitee liikmena ja Eesti Ajutise Valitsuse juhina.

Siinjuures tohiks huvitav olla veel äärmärkida, et Eesti rahvusväeosad kukutasid enamlaste võimu igalpool omal jõul, enne Saksa okupatsioonivägede sissetulekut, mitte ühtki linna ei vallutanud sakslased otse enamlastelt.

Ka Eesti Ajutise Valitsuse juhina oli K.

K. Päts juhib sõjaministeeriumi Vabadussõja ajal.

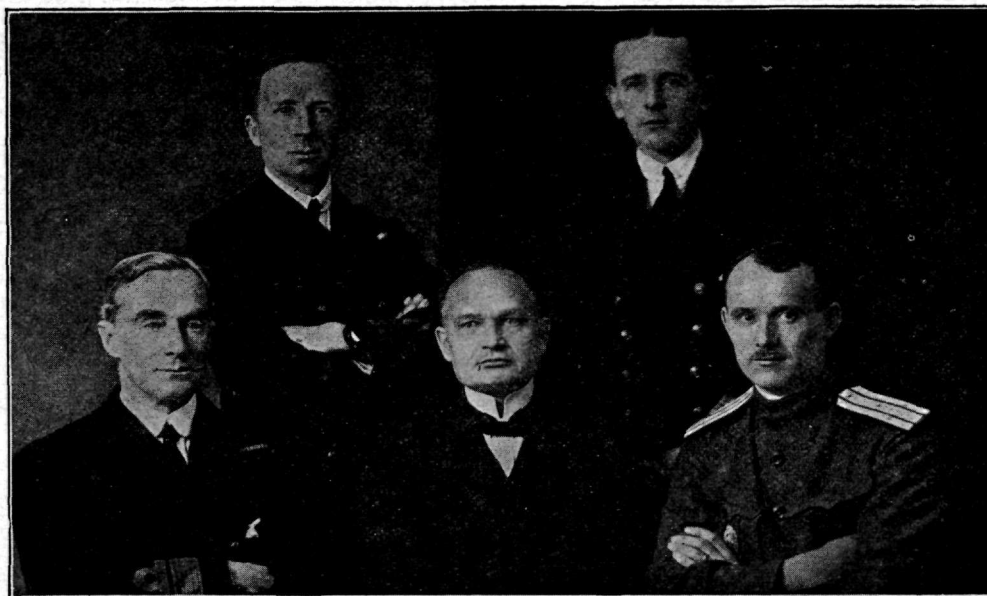
Vasakul tema abi kindral Larka ja ümberringi adjutantid.

iseseisvaks, rippumatuks vabariigiks kuulutamist. K. Pätsi katse Eesti iseseisvust Haapsalus 1. Eesti polgu kaitse all välja kuulutada nurjus, kuna Saksa okupatsiooniväed jõudsid sinna varem sisse marssida.

Tegelik väljakuulutamine sündis eesti sõjaväelaste aktiivsel toetusel. Tallinnas, järgneval päeval pärast iseseisvuse väljakuulutamist rivistas kolonel P. Kann 3. Eesti polgu reaalkooli juures üles. Ilmus K. Päts ja luges ette iseseisvuse manifesti. Polgu orkester mängis hümnid. Pärast tegi polk orkestri saatel linnas jalutuskäigu. See oli esimene paraad iseseisvas Eestis, mille vas-

Pätsi üheks esimeseks suuremaks mureks kaitsejõudude korraldamine ja julgeoleku küsimus, mida ta pidas esmajärgu tähtsusega probleemideks. Neid küsimusi käsitlevad terve rida korraldusi ja juhtnõude, millest mõned algdokumendid on kirjutatud K. Pätsi enese poolt. Avaldati ka korraldused Eesti Vabariigi ja ta sõjaväe erapooletuse kohta Saksa-Vene sõjas.

25. veebr. ilmus Eesti Päästekomitee päevakäsk nr. 4 eesti sõjaväelaste sundusliku teenistuse kohta. Samal päeval jõudsid Saksa okupatsiooniväed Tallinna. Eesti Ajutise Valitsuse tegevus suruti kohe põranda

Esimene abi Inglismaalt.

Vasakult: Inglise laevastiku juhataja admiral Sinclair. Ajutise Valitsuse juht K. Päts ja ülemjuhataja polk. J. Laidoner. Teises reas kaks Inglise mereväe kõrgemat ohvitseri.

alla. Suure vaevaga läks algul korda kindlustada eesti rahvusvägedele, mis nüüd olid muutunud riiklik-rahvusliikudeks väeosadeks, mõneks kuuks teotsemisvabadust. Selles ja teistes küsimustes käis kindral Seckendorffi juures läbirääkimisi pidamas delegatsioon, millesse kuulusid K. Päts, J. Poska ja J. Vilms. Aprillis samal aastal sunniti ka Eesti väeosad laiali minema.

Eesti rahvusväeosad olid aga juba täitnud oma ajaloolise ülesande. Nende kaudu oli koondunud Venest kodumaale Vabadussõjaks vajaline reaaljõud, nad olid päästnud maa vene sõdurite rüüstamisest ning laastamisest ja olid võimaldanud Eesti iseseisvuse väljakuulutamise, olles kogu aeg Eesti iseseisvuse aate agaramateks ja tuliseimateks kandjateks. Kõik need saavutused on kõige otsemas ja tihedamas seoses teenerikka K. Pätsi nimega.

K. Päts vangistati Saksa okupatsiooni-võimude poolt 11. VI 1918. ja viidi Miitavi lähedale Friedrichshofi vangilaagrisse, kust hiljem umbes nädalalise kinnipidamise järel Tallinnas, üle viidi Poolamaale Bunzlau vangilaagrisse, Baranovitši jaama lähedal ja sealt Grodno kubermangu Albertyni vangilaagrisse, kust viimaks vabanes 17. nov. 1918. a.

Kodumaale jõudes asus K. Päts teise Eesti Ajutise Valitsuse juhtimisele peaministrina, täites ühtlasi algul lühikest aega ka

siseministri kohuseid, 27. novembrist alates aga enese peale võttes sõjaministri väga rasked ja vastutusrikkad ülesanded.

Ka nüüdki oli K. Pätsi sõjaministriks astumine otsustava tähtsusega sündmuseks: olid ju temal suured kogemused endisest organiseerimistööst ja ta tundis hästi kõiki Eesti sõjaväejuhte.

Juba 16. nov. kuulutati välja vabatahtlikkude mobilisatsioon ja 22. novembril avaldati K. Pätsi allkirja kandev üleskutse „Eesti vabariigi kaitsjatele“, milles muuseas tähendati:

„... Iga julge mees Eestis, kellel vaba Eesti riigi saatus, oma kodu, oma perekonna ja omaste elu ja julgeolek kallis, astugu ajaviitmata Eesti rahvaväe ridadesse.

Maakaitsjad teadku, et vaba Eesti tahab ja oskab iga ohvrit, mis Eesti riigi kaitsmise heaks toodud, õieti hinnata.“

Esialgul kavatseti moodustada üks diviis 25.000-mehelises koosseisus: neli jalaväe, üks ratsaväe rügement ning tehnilised väeosad. Vabatahtliku komplekteerimisviisiga loodeti saada riigiustavat ja distsiplineeritud koosseisu, kuid lootused ei läinud täide. Laiemates hulkades valitses veel liialt passiivne ja lootusetu meeleolu.

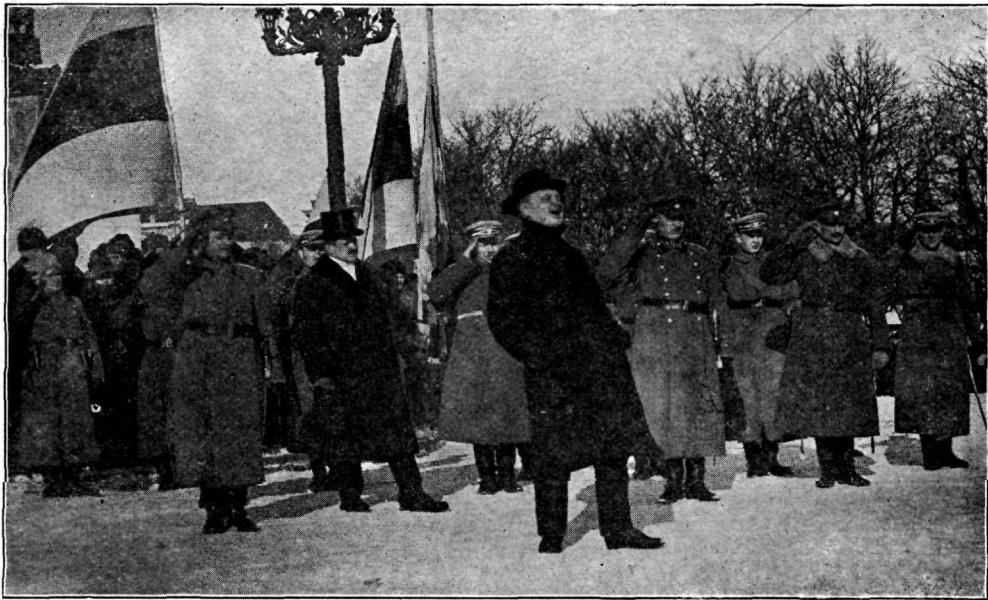
Kui N.-Vene punaväed 28. nov. ilma sõjakuulutamata Eesti Vabariigi territooriumile tungisid ähvardas seisukord muutuda otse katastroofiliseks. Sõjavägi oli alles loomi-

sel, arvuliselt väike ja meelsuselt ka veel mitte kuigi kindel. Igasugusest varustusest oli karjув puudus. Riigikassa oli tühi. Valitsemisaparatuur alles loomisel. Rahvamaside meeleolus kestis langus, andes väga paljudes maad lootusetu olekule. Sõda suure Venemaa vastu peeti võimatuks, koguni meeletuseks. Isegi väga vastutusrikastel kohtadel asuvad isikud esinesid ametlikult sarnaste arvamisavaldustega.

K. Päts ei kaotanud oma külma verd, vaid toimis kiirelt ja otsustavalt. Tema

jätavad ja kui üks mees riigi ja korra kaitseks lipu alla ilmuvad. Kes sõjariistus aidata ei saa, see ohverdagu aineliselt sõjaväe varustamise heaks.“

Lipu alla kutsuti esialgu 4 aasta mehed. Riigi- ja omavalitsusasutustele kirjutati ette Ajutise Valitsuse käskusid vastuvaidlemata täita ja mobilisatsiooni läbiviimist kõigiti soodustada. Riigi sisemise julgeoleku kindlustamiseks võeti tarvitusele kõik vajalikud abinõud. Rekvisitsioonide ja teiste abinõudega katsuti lahendada sõjaväe va-

Pea- ja sõjaminister K. Päts

kõneleb Vabariigi 1. aastapäeva paraadil 24. II. 1919. a. Tallinnas.

kindel sõna ajutise Valitsuse koosolekul oli: „Ei mingit kokkulepet enamlastega! Parema auga võitlusväljal langeda, kui sattuda enamlaste metsiku meelevalda alla ja hävineda. Meil on õigus vaba rahvana elada omal vabal maal! Kõik mehed sõjaliinile, vastu viletsuse ja orjuse kandjatele!“

29. novembril kuulutas Ajutine Valitsus välja sundsõjaku mobilisatsiooni, ühtlasi pöördus Ajutine Valitsus kogu rahva poole avaliku üleskutsega „Teadku seda kõik“, mille koostanud K. Päts ja milles muuseas öeldakse:

„Vene valitsus on ilma põhjuse teatamata oma väesalkadele käsu annud üle Eesti Vabariigi piiri tungida. Narva juures on juba vaenuline tegevus Eesti riigi piiridesse kantud. Valitsus pöördub Eesti rahva poole kindlas usus, et sel raskel katsetunnil Eesti riigi elanikud kõik kodused tülid kõrvale

rustamise küsimust. Soomest läks korda saada ka varustust ja teha rahaline laenu. Samal ajal astuti energilisi samme selleks, et saada relvastatud abi välisriikidelt. Astuti läbirääkimisse Soomega, sondeeriti pinda Rootsisis, ja Taanis, pöörduti Inglise valitsuse poole. 8. detsembril läkitati kolonel J. Laidoner lootsidega Liibavisse, et mõjutada seal asetseva Inglise laevastiku juhti admiral Sinclairi kõige kiiremas korras ette võtma sõitu Tallinna. Kui sakslaste ettepanekul päevakorrale kerkis ka Saksamaal värbitud vabatahtlikkude salga Eestile appituleku küsimus, siis oli K. Päts selle vastu, oma resolutsioonis seda põhjendades: „...ei ole kindlustust, kas Saksa vabatahtlikke küllalt koguneks ja kas nad tahaksid võõra maa eest sõdida. Saksa vägede seas on juba küllalt bolschevismuse vaimu, selle hädaohu eest tuleb meie noort väge hoida.“

K. Päts lahkub sõjaministeeriumi juhtimisest maikuul 1919. a.
Tema kõrval vasakul kindral Laidoner ja paremal kindral Larka.

Kol. J. Laidoneri mission Liibavis õnnestus täiel määral ja juba 12. dets. oli Inglise laevastik Tallinna reidil. Sama kuu lõpul ja jaanuari algul 1919. a. jõudsid Eestisse ka Soome abiväed. Meeleolu tõstmiseks ja olukorraga tutvunemiseks tegi K. Päts Tallinnast sagedaid sõite rindele. Kõik kokkuvõttes andis peagi positiivseid tagajärgi. Organiseerimistöö edenes kiirelt. Meeleolu rahunes.

Kuna rahuaegne Sõjaministeeriumi organisatsioon ei võimaldanud sõjaliste operatsioonide juhtimist olukorra nõuetele vastavalt, siis loodi kol. J. Laidoneri kava kohaselt, mida toetas K. Päts, 23. dets. ülemjuhataja instituut. Ülemjuhatajaks määrati kol. J. Laidoner. Sellega vabanes pea- ja sõjaminister K. Päts vahetutest sõjategevuse juhtimise muredest ja vägede korraldamise ja juhtimise pearaskus läks üle ülemjuhataja peale. Kuid ka sõjaministri kompetentsi jäi hulk erakordseid ülesandeid ja alasid. K. Pätsi suur huvi rindetegevuse vastu jäi püsima samuti endiselt, endiselt tegi ta sinna sõitusid. Palju tööd andis ka igasuguste arusaamatuste lahendamine omavalitsus- asutiste ja sõjaväevõimude vahel. Samuti ei

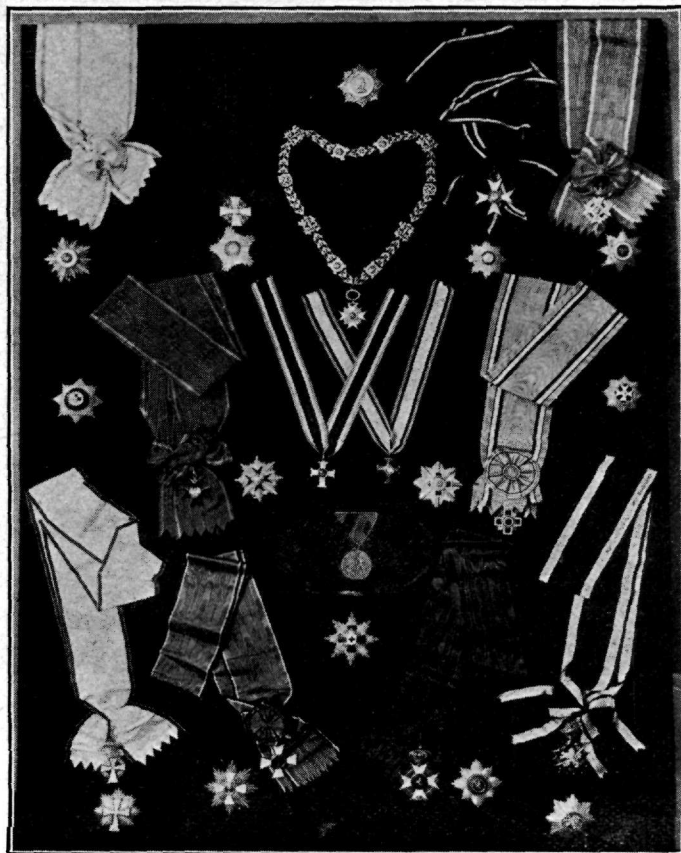
puudunud sõjaväe kohta lahkkelid ka Asutavas Kogus, mis viis sündmuste käigu vahest isegi nii kaugele, et Ajutine Valitsus ja Ülemjuhataja esitasid lahkumispalveid.

Eesti Asutava Kogu kokkuastumisel 23. apr. 1919. esines K. Päts tollaegse sõjaministrina üksikasjalisema aruandega Sõjaministeeriumi tegevusest, et ühtlasi tagasi tõrjuda ka mõningaid etteheiteid, mis tehtud ministeeriumile ja sõjavõimudele Asutava Kogu valimiste keerises. Ta puudutas sõja tekkimise põhjusi, raskusi mobilisatsiooni läbiviimisel, omavalitsusasutuste vastutulematust ja üksikute väejuhtide teened. Kõnet saatis sagedane aplaus ja see aitas suuresti kaasa mõningate arusaamatuste selgitamiseks ja edaspidiste vältimiseks.

9. mail 1919, kui kogu Eesti ole juba puhanud sissetunginud enamlastest, lahkus K. Päts sõjaministri kohalt, andes ministeeriumi juhtimise üle Otto Strandmannile.

Oma käega kirjutatud lahkumise päevakäsus märgib K. Päts muuseas:

„... Mina lahkun Sõjaministeeriumist, kui võitlused meie väerindadel veel täies hoos, kuid ma viin kindlad lootused kaasa, et kõik

K. Pätsile annetatud sise- ja välismaa aumärgid.

Vasakult ülevalt: 1) Läti Kolme Tähe orden suure paela ja rinnatähga, 2) Soome Valge Roosi I järgu orden suure paela ja rinnatähga; 3) Ungari Corvini aumärk (üleval); 4) Läti Kolme Tähe suurrist ketiga; 5) Poola Polonia Restituta I klassi orden suure paela ja rinnatähga; 6) Hollandi Oranje-Nassau I kl. orden suure paela ja rinnatähga; keskel vasakult: 7) Eesti Apostliku Õigeusu Piiskopp Platoni mälestusmärk; 8) Kotkaristi I kl. orden suure paela ja rinnatähga; 9) I liigi 1. järgu Vabaduse Rist; 10) III liigi 1. järgu Vabaduse Rist; 11) Eesti Punase Risti I järgu I astme mälestusmärk suure paela ja rinnatähga; 12) Eesti Üleriikliku Tuletõrje kõrgem hooldusmärk; all vasakult: 13) Taani Danebrogi Suurrist suure paela ja rinnatähga; 14) Ungari Teeneristi Suurrist suure paela ja rinnatähga; 15) Eesti Vabadussõja Mälestusmärk (üleval); 16) Ungari Punase Risti Teenetäht; 17) Belgia Leopoldi I kl. orden suure paela ja rinnatähga ja 18) Tšehhoslovakkia Valge Lõvi I kl. orden suure paela ja rinnatähga.

Eesti sõdurid, ametiaastmete ja järkude peale vaatamata, oma raskeid kohuseid iseseisva Eesti riigi kaitsmiseks nagu seni saavad mehiselt, julgelt ja võidurikkalt täitma.

Eesti sõjavägi on Eesti Vabariigi alusmüürid rajanud ja see sõjavägi ei väsi, ei lagune, ei puhka enne, kui Eesti iseseisvus lõplikult kätte võidetud.

Selle lõpuliku eesmärgi kättesaamiseks soovin ma, ministeeriumist lahkudes, kõigile oma senistele kaastegelestele ja meie noorele võidurikkale väele jõudu ja püsivust.“

Lahkudes sõjainistri kohalt, jätkas K. Päts Eesti kaitseväge kasuks töötamist Asutava Kogu liikmena.

Pärast Vabadussõda, jaanuaris 1921. a. Vabariigi valitsuse etteotsa asudes, oli K. Pätsil üheks tähtsamaks sammuks meie kaitsevägi ümberkorraldada rahuaja nõuetele ja Eesti riigi majanduslikule kandjõule. Töötati välja uued koosseisud ja vägede dislokatsioon, muretseti tehnilist varustust, asuti kasarmute, lennukite ja laskeplat-side ehitamisele.

K. Päts on seni moodustanud üldse kaheksa valitsust. Kaitseväge huvid ja mured on temal alati olnud südame lähedal ja ta on püüdnud võimaluste piirides kõik teha kaitseväge paremale järjele tõstmiseks ja kaitseväge isikliku koosseisu olukorra parandamiseks.

K. Päts on alati pooldanud kaitseväge juhataja instituudi loomist ka rahuajal. Tema initsiatiivil asutati 8. veebr. 1933. a. kõrgem Riigikaitse nõukogu, mis on Riigivanema juures nõuandvaks asutuseks sõjalistes küsimustes.

K. Päts on väga elavalt ja suure innuga osa võtnud ka kaitsemiidu toetavusest Keskjuhatuses ja Vanematekogu liikmena, alates 1. III 1925. a. See osavõtt ei

ole piirdunud ainult kaastööga neis juhtivate organites, vaid Tallinna Maleva Toompea Malevkonna liikmena on tema reaktiivseltsilaseks osa võtnud kaitsemiidu igapäevast tööst. Sädeleva kõnelejana on tema esinenud paljudel kaitsemiidu tähtpäevadel selgitavate ja õhutavate kõnedega.

Eesti rahvas ja kaitsevägi austasid oma Vabadussõja Ülemjuhatajat.

1932. a. suvel tegi kindral J. Soots Vabariigi Ohvitseride Keskkogu ja Vabadusristi Vendade Ühenduse keskkohale teatavaks, et 12. veebruaril 1934. aastal on Vabadussõja Ülemjuhataja kindralleitnant Johan Laidoneri 50. sünnipäev. Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatus tunnistas tarvilikuks selle päeva väärika pühitsemise, et seega populariseerida Vabadussõda ja tema suurt juhti. Ta otsustas selle korraldamise endale võtta auülesandeks.

Esimese sammuna otsustati koostada ja välja anda kaasaeglaste mälestiste kogu kindral Laidonerist. Selleks moodustati komisjon: esimees kindralmajor A. Tõnisson, abiesimees kindralmajor J. Soots, sekretär kolonelleitnant M. Tuisk, liikmed kolonel L. Jakobsen ja kolonelleitnant R. Maasing; hiljem koopteerimise teel täiendati komisjoni major J. Tomsoni ja kolonelleitnant J. Koitmetsaga.

Teos valmis tähtpäevaks. Temas esinevad autoritena 77 kaasaeglast — riigi- ja politikategelasi, vanemaid kaitsevaelasi ja välismaalasi. Teoses on 88 artiklit ja 141 pilti, millest 11 värvilist. Teoses on kirjeldatud juubilaril põlvenemine, lapsepõli, noorus, kooliaeg, teenistus endises Vene sõjaväes, tegevus Vabadussõjas strateegina, sise- ja välispolitikuna, tegevus riigikogus, diplomaatlikul, majanduslikul ja seltskondlikul aladel. Teos on lugejaskonnalt tunnustatud kõige väärtuslikumaks seni Vabadussõda ja tema kangelas käsitleva kirjanduse hulgas. Tema järele on kujunenud nii suur nõudmine, nagu see seni ühelegi teosele eesti kirjanduses pole osaks saanud. Teda trükiti täieliku väljaandena ja värviliste piltidega 4500 eksemplari, kuid nendest ei jatkanud etetellijategi rahuldamiseks. Oldi sunnitud otsekohe välja andma lühendatud väljaanne neile lugejatele, kellel ehk osutuks raskeks täielikku väljaannet omandada. Seda trükiti 5500 eksemplari, kuid hakkab paistma, et ka sellest on vähe ja tuleb mõtlema hakata kolmanda väljaande trükkimisele. Lühendatud väljaanne tasus enda trükkimise kulud, kuna täieliku väljaandele pidi Ohvitseride Keskkogu juurde maksma, et seda suurt ja väärtuslikku teost levitada mõõduka hinnaga eeskätt kaitsevaelaste hulgas. Raamatu kirjastamist toetasid aineliselt

kõik ohvitseride kogud, enamik üleajateenijate allohvitseride kogusid, 1., 2. ja 3. diviisi, õhukaitse, Merejõudude juhatus, kaitseväge ühendatud õppeasutised, kaitseleidu keskkohatus, Vabadusristi Vendade Ühenduse osakonnad ja Sõjaväe Majandusühisus.

Teosest andis VOK esimees kindralmajor G. Jonson aktusel „Estonias“ üle juubilarile eksemplari nr. 1 luksusköites. Eksemplari nr. 2 andsid Viljandi ohvitseride ja üleajateenijate kogud juubilarile emale. Ohvitseride keskkogu poolt annetatud raamatud: Riigivanemale K. Pätsile, Riigikogu esimehele K. Einbundile, kaitseministrile kindralmajor P. Lillele, Läti kindralitele Balodisele, Berkišele ja Kalnišile, Soome senator Louhivuorile, Dr. Kettusele ja Dr. Gõõsile, Poola marssal Pilsudskile, kindral Rudz-Šmiglyle, kolonelidele Myszkovskile ja Požerskile, Taani välisminister Dr. Munkile ja kolonelleitnant Borgelinile, Inglise admiral Cowan'ile, kindralitele Burt ja Gough, kolonelidele Taffents ja Herapath, major Emeryle ja sir Dobbsile, Prantsuse kolonel Hurstelile, kõigile kaastöölisele ja raamatu levitajatele.

Riigivanema k. t. K. Päts tervitab juubilaril aktusel.

Teise sammuna loomulikult pidi järgnema juubelpäeva enese väärikas pühitsemine. Selles osas VOK juhatus algatusel ja kaitseministri heakskiidul korraldati 11. veebruaril kõigis väeüksustes pidulikke aktusi kaadrile ja sõduritele. Peale selle

samal päeval kõik ohvitseride kogud astusid kokku pidulikeks koosolekuteks, kus kuulati ära ülevaade juubilaril elust ja tegevusest ja otsustati temale tervitusi ja õnnitlusi saata telegraafil. Eriti pidulikuks kujunes kaitseväge staabi ja kaitseministeeriumi ohvitseride ja üleajateenijate allohvitseride kogude pidulik koosolek 12. veebruaril kell 1200 VOK kasiinos, millest osa võtsid ka tagavaraväe-ohvitserid ja teiste garnisonide ohvitseride kogude esindajad, kes juubeliks Tallinna olid sõitnud. Kujuka ülevaate juubilaril tegevusest andis kolonelleitnant M. Kattai. Pidulikkuse haripunktiks kujunes juubilaril enese ilmumine koosolekule.

Peale selle spontaanselt üle kogu riigi korraldati 11. veebruaril juubeliaktusi. Üldist korraldust vastava keskorgani puudumisel selleks ei olnud. Kohalikkudelt aktuste korraldajailt saabus väga palju kutseid kaitsevaelasile tulla kõnelema neile.

Kõnelejate leidmises ja suunamises aitasid kaasa keskkogu ja väeüksuste ohvitseride kogud. Ohvitserid ruttasid üksteise võidu läbi lume ja külma rahvale jutustama oma armastatud ja jumaldatud ülemjuhatajast, kelle juhtimisel kaitseväge võitis Eestile Vabadussõjas iseseisvuse ja seega kirjutas Eesti ajalukku kaunimad leheküljed. Ohvitserid sõitsid kõik oma kulul ja enda vaba aja — puhkuse arvel. Tagasi tulevad nad kõik rahuldustundega — neil oli olnud võimalus tasuda auvõlga oma ülemjuhataja vastu ja rahvas oli neid kuulnud suure huviga ja rohkearvulise osavõtuga, väljendades seega oma huvi ja suurt lugupidamist rahvuskangelase vastu.

Haridusministri korraldusel korraldati kõigis koolides 12. veebruaril pidulikud koosolekud õpilasile.

Pealinnas algasid juubelipidustused aktusega Koplis, mille korraldas tuletõrje ühing, 11. veebruari õhtul. Kõnelesid tehnikumi dir. Nurmiste ja kol.-lt. M. Tuisk. Osavõtt ootamata rohkearvuline. Osavõtjate kutse peale ilmus sinna ka juubilar, keda võeti vastu suure ovatsiooniga. Ta kõneles.

12. veebruaril oli aktus „Estonias“,

Pilte kindral J. Laidoneri 50-a. sünnipäeva pühitsemisest.

Üleval: Aktus „Estonia“ kontsertsaalis 12. veebr.; ees istuvad vasakult: Riigivanem K. Päts, juubilar, tema abikaasa ja ema; all: Bankett Ohv. Keskkasiinos.

mille korraldas VOK juhatus kaitseliidu kaasabil. Avas aktuse linnapea A. Uueson. Aktusekõne oli kindralmajor J. Sootsilt, kes andis huvitava ülevaate juubilaril elust ja tegevusest. Tervitasid Riigivanem, Riigikogu esimees, Kaitseminister, VOK esimees, kaitseliidu ülem ja palju väga mitmesuguste organisatsioonide esindajaid. Tervitustelegramme üle 700. Aktust kaunistasid Meestelaulu seltsi koor, solistid pr. Aav-Loo, hra M. Taras ja kaitseministeeriumi orkester ltn. G. Rederi juhatusel. Aktusel viibis ka juubilaril ema.

„Estonia“ ruumikas kontsertsaal oli otse täiskiilutud inimesist; suur hulk rahvast kuulas ettekandeid veel väljas. Aktus anti edasi raadioteel kodu- ja välismaale. See oli suur, soe ja üksmeelne tänu- ja austusavaldus Eesti rahva suurimale juhile ja rahvuskangelasele.

Õhtul oli korraldatud VOK juhatusel kasiinos bankett juubilaril auks, millest osavõtjaid oli 270 inimest.

Pidupäevaks olid Tallinna sõitnud kõik väeüksuste ülemad ja ohvitseride kogude esindajad.

Eesti rahvas ja kaitseväge austasid oma suurimat juhti ja rahvuskangelast.

M. T.

7. jalaväerügemendi ülem kolonel Jaan Kruus 50-aastane.

Juubilar on sündinud 27. veebruaril 1884. a. Läänemaal, Sooniste vallas taluperemehe pojana. Lõpetanud enne Maailmasõda Soomes Põllutöökeskkooli.

Jaan Kruus on mees taotud kõvemast terasest: Maailmasõja algusest peale põlenud aastate viisi kõige raskemates lahingutes, võttes osa 49 lahingust, kus hääbus viimne lootus elusalt tagasitulekuks, kus asjata oli enesehoidmise peale mõelda, kuna surm paistis vältimatu; on algusest peale, peaaegu palja kätega, heidelnud meie

Kapten J. Kruus
Maailmasõjas.

Vabadussõjas, väsimatult, puhkamatult kaasa raiunud landesväeri purustamisele, alati olles seal, kus heitlus kõige palavam. Nii on teras karastunud. Ei ole vist ühtki inimesele talutavat füüsilist ega hingelist raskust, mida kolonel Jaan Kruus ei ole kannatanud. Selle peale vaatamata on säilinud temas noor, energiline ja osavõtlik hing. Kolonel Jaan Kruus on 15 aastat olnud rügemendi ülem Eesti Vabariigi väeosades, millisest ajast juhib juba pikemat aega, üle 10 aasta, 7. jalaväerügemendi kindla käe ja selge sihiga silmis. Omades 100% iseseisvust ei lase ta end kända ei altpoolt, veel vähem kõrvalt. On viinud oma suure rügemendi kõrgele moraalselt ja distsipliinilt ning mõjutab sügavalt alluvaid noori, neid

kasvatades kodumaad armastajateks poegadeks. On üks neist vanematest ohvitseridest, kes ise on omale tee rajanud, milleks palju kaasa on aidanud ta isiklik vahvus.

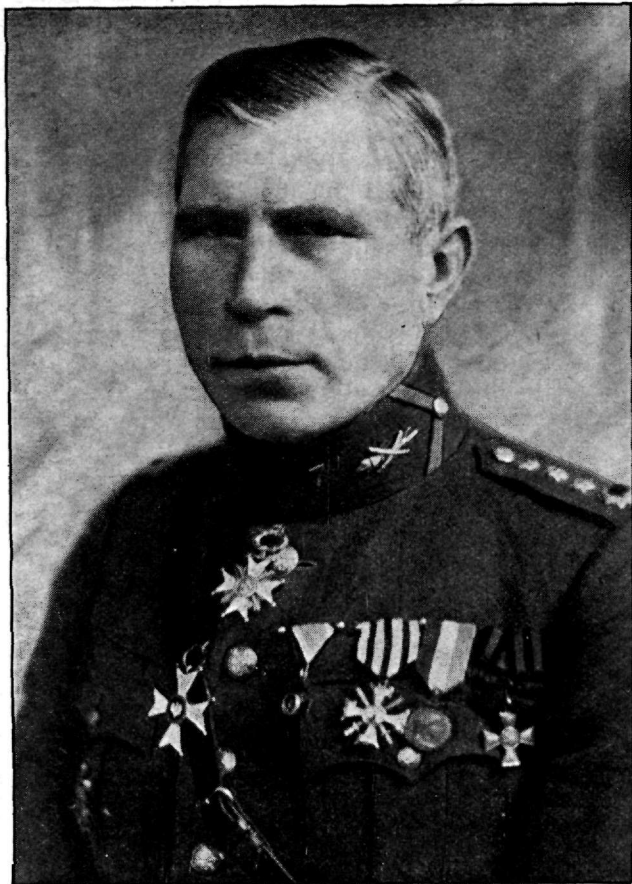
Vaadates tagasi tema teenistusele, siis näeme, et teda on ülendatud ohvitseriks vahvuse eest Maailmasõjas 11. novembril 1915. a. ja omab vene sõjaväeteenistusest kõik neli Jüri risti, IV järgu Jüri medali vahvuse eest ja Prantsuse sõjaväe kõrgema ordeni. Peale selle omab Stanislavi II ja III järgu, Anna ordeni II, III ja IV järgu ja Vladimiri ordeni IV järgu. Ka Eesti sõjaväes on vahvuse eest talle annetatud II liigi 3. järgu Vabadusrist. Peale selle on veel liiduriigi Läti Karutapjate 3. järgu orden, Läti Kolmetähe ordu aumärk ja Poola Polonia Restituta III klass.

Kolonel Jaan Kruus on teenistuses edasi jõudnud, erinedes paljudest teistest sellepolest, et kõik tema teenistus on olnud ainult rivis, välja arvatud aeg, kus oma isiklike kogemusi sõjaasjanduse alal täiendas Kõrgemas Sõjakoolis, mille lõpetas 1923. a. suvel.

Kujuka näite võime tuua tema isiklikust vahvusest ja energilisest organiseerimise võimetest alljärgneva episoodi näol:

Vabadussõja ajal märtsikuus 1919. a. oli kriitiline silmapilk Valga-Ruhja rinde sissemurdmisel, kus vaenlane oli Valgast 4 km kaugusel ja Valga raudteesõlm oli nende kätte langemas. Valga langemisel oleksid kõik väeosad ja soomusrongid, mis asetsesid Petseri rindel, sattunud väga raskesse seisukorda. Kolonel Kruusil ei olnud mingisuguseid reserve selle sisseturde likvideerimiseks käepärast. Ta kogus kõik Valgas asetsevad viimased kaitsevälelased, nii rivi- kui ka rivitud mehed, 80 ümber, kokku. Enne meeskonna väljastumist selgitas mõne sõnaga üldist seisukorda ja nende ülesande tähtsust, ning kõik mehed ütlesid: „Kuhu teie lähete — sinna ka meie. Teie saatus olgu meie oma.“ Sellest nähtub, kuivõrd meeskond usaldas oma juhti. Ehkki küll väike salk, kuid kindel, oma juhti usaldav, suutis väärsealt temale usaldatud ülesande täita ja järgmiseks päevaks oli hädaoht likvideeritud.

Väga kujuka pildi annab kol. J. Kruusist J. S. Panius-Semmiste oma teoses — „Sõja ja Revolutsiooni keeri-

Kolonel J. Kruus.

se s“, kui juubilar ilmus Võrru detsembris 1918. a. Ta kirjutab:

2. detsembril (1918. a. — Toim.) vallavanemad toovad linna sunnikorras mobiliseeritavaid mehi. Ei ole neile anda relvi, ei ole ka võimu, kes sunniks mehed täitma käske. Täidetakse, kui tahetakse, ei taheta — lastakse jalga koju. Viiakse kaasa veel needki mõned üksikud relvanatukesed, mis kuidagi kustki hantitud.

„Tahavad sõdida Venemaa vastu? Hullud!“

„No päris hullud!“ mehed otsustavad.

Kui kapten Jaan Kruus, kes määratud mehi oma käsu alla võtma, läheb „Kandlesse“, kus asetseb 3. polk, s. a. umbes sada meest registreeritud 250 mehest, algab tema ja meeste vahel iseloomustav sõnavahetus:

„Mina olen kapten Jaan Kruus,“ tutvustab ta. „Olen määratud siia roodu ülemaks.“

„Soo-oh? No väga rõõmustav siis!“ hõkerdab mehekolask kasti otsast väga koduselt. Teistel meestelgi leidub ilusaid sõnu.

„No seda me veel näeme!“ Kruus vastab

sõjakalt. „Sest nõuan teilt täpset käskude täitmist!“

„Võeh? ...“

„No kae kuramust! ...“

„Olen 186-es lahingus olnud, mitte ühtki otseselt kaotanud. Viin ka teid võidule, kui sõna kuulate. Ei kuula — lähen ära!“

See sõnakuulamine ei ole kerge meestel, kel kõigil kontes Vene sõjaväest kaasatoodud „schlāboda“, vabadus — kaovad lihtsalt linna ära.

Uus rooduülem paneb seintele käskkirja, et mehed peavad ilmuma kaks korda päevas loetelule, et niigi mehi koos hoida ja nad korra alla paenutada. Kui siis ühel õhtul mehi jälle vähe on ilmunud, ta hakkab neid karmistama.

„Ei niisugust asja pole meie kuulnud!“ üks suurenaline mees lõhverdab. „Käskkirja meie ei ole näinud!“

„Ei ole näinud?“ Kruus röögatab, haarab mehe turjast kinni, tõstab ta käskkirja ette ning surub ta ninaga käskkirja seinale lugema. „Naa pergeli pihta! Vaata siis siia ja loe!“

Seesama väike üleolekuavaldus olevat suuresti aidanud meestesse istutada distsipliini.

Rahua ajal kolonel Jaan Kruus on olnud väsimatu töömees, on tegeleenud rügemendi väljaõppe ja haridusliku ning kasvatusliku taseme kõrgele tõstmise alal aastast aastasse alati järjekindlalt, olles ühtlasi ka majanduse alal väga leidlik ja ettenägelik. Ei ole ala, mida ta ei tunneks. Ja kui juhtub nägema midagi uut, siis oskab alati sellest oma väeosale kasulikku välja uurida ning võtab käsitamisele alluvas väeosas. Tema targal ja kaugelenägelikul eestvõttel on kokkuhoiu summadega ja kaitseväge tööle rakendamise ehitatud Petseri eeskujulik Lõunalaager, mis omal ajal 46 hoonega nägusa linnakese moodustab, on püstitanud nii Petseris kui Võrus palju majanduslikke ehitusi, loodud eeskujulikud laskerajad, spordiväljad, pargid, soid kuivatatud ja palju muud tehtud, mis nüüd moodustab varanduse 30—40-miljonilises väärtuses, arvestamata jättes veel seda väärtust, et töö juures kaitsevaelased on mõndagi kasulikku õppinud, mida oma eralikus kasutada saavad.

Kolonel Jaan Kruus on suutnud oma sitkust ja tahtejõudu üle kanda kogu rügemendi kaadrile, kes süttides oma rügemendi ülemale eeskujust, on viinud rügemendi edasi kõigil aladel.

Soovime lugupeetud juubilarile, kolonel Jaan Kruusile, 7. rügemendi isale, tema 50. aasta sünnipäeval õnne, tervist ja tahtejõudu edasitöötamiseks samas vaimus meie väikese ilusa kodumaa eduks ja kaitseks!

Vahekohtu tegevus lahingupildi kujundamisel ja tulemõju arvestamisel.

Sissejuhatus.

Vahekohtu tegevus üldiselt on leidnud sõjaliteratuuris mitmekülgset käsitlust, kuid seejuures on võrdlemisi nõrgemalt valgustatud vahekohtu osa reavõitleja ja noorema juhtkonna kasvatamisel ja õpetamisel, s. o. tegeliku lahingupildi kujundamisel ning tulemõju arvestamisel. Riigid, kes kaasa teinud Maailmasõja suurimad raskused, nüüd kus hakkab tunduvalt vähenema sõjakogemustega kaader ja reserv, on asunud otsima abinõusid ja võimalusi reavõitleja ning noorema kaadri lahinguliste kogemuste suurendamiseks rahuaegses õppetöös. See on küsimus, mis tohiks huvitada ka meid, sest meie nooremale kaadri enamikus on lahingukogemused hoopis võõrad. Üldiselt kajastub sõjaliteratuuris arvamine, et tuleb kasutada olemasolevat lahingukogemustega kaadrit, kes rakendudes töösse vahekohtu alal, peaks andma edasi oma lahingutunnetusi kasvatuslikul teel lahinguvõõrastele reavõitlejatele ja noorematele juhtidele.

Alljärgnevas peaks kujunema pilt sellest tööst välisliteratuuri valgustusel, mille järeldusena kujuneks kokkuvõte, kus leiaksid analüüsima meie olukord ja võimalused lahingulise kasvatuse alal vahekohtu kaasabil.

Saksa sõjaliteratuuri vaateid vahekohtu ülesandele lahingupildi kujundamisel ja vägede kasvatamisel.

Saksa vastavas literatuuris jõutakse kokkuvõttes tulemusile, et ametlikud eeskirjad vahekohtu alal liiga kahvatult kriipsutavad alla vahekohtu osa väeosade väljaõpetamisel. Seejuures aga õppuste juhatajad ja kauemat aega vahekohtu alal teotsenud juhid on veendunud, et vahekohtu peab kujundama tõetruu lahingupildi ning kaasa aitama väeosade õigeks teotsemiseks antud lahinguolukorras. See on ülesanne, mille realiseerimine pole kaugeltki kerge, sest lähendada mõnesugust taktikalist olukorda tegelikule sõjaolukorrale nõuab juhilt või väeüksuse juures olevalt vahekohtunikult tegelikke kogemusi lahinguväljalt.

Sellest on vähe, et omatakse tegelikke kogemusi lahinguväljalt, neid tuleb osata ka edasi anda. Seepärast saksa literatuur vahekohtu alal rõhutab eriti vahekohtunikunde ettevalmistuse tähtsust, ja tõstab selle vajaduse ikka ilmekamalt esile vastavalt sellele, kuidas väheneb lahingukogemustega kaader. Noori, mitte lahingukogemustega ohvitseri valgub ikka enam ja enam armee koosseisu, kes ei oma neid tunnetusi, mida pakub lahing. Need ohvitserid võivad olla muide vägagi head, kuid relvade mõju arvestamiseks — selleks vahekohtuniku õigeks ülesandeks, tuleb neid tublisti treenerida vanade lahinguveteraanide juhtimisel. Seesuguse ettevalmistuse juures on õppuste läbiviimine vastavalt tegelikule olukorrale tunduvalt kergem, sest teotseja juht arvestab ise reaalselt vastase tegevust ja vahekohtunikul jääb vaid kontrollida, et kuski ei kaldutaks liialdustesse ja seesuguseid üritusi täiendavate andmete andmisega tunda anda liialdustesse kalduvale juhile ning väeüksusele.

Igale mehele ja juhile peab selge olema tulede tüübid ja nende mõju lahingus. Tuleb osata eritella üksiklaske, jao püssituld, üksiku kuulipilduja tulesid, suurtükiväe tulesid (segav-, hävitus-, tõk- ketuled) ja nende mõju üksikutes lahingufaasides ning lahinguformatsioonidele. Samuti peab olema selge tegevusvõimalus üksusel, keda vaenlane maha surunud tulega, kuid kelle toetuseks on avanud tule oma patareid või jalaväe rasked relvad.

Omakord kerkib siit esile küsimus, kas on mõeldav seesuguses ulatuses vahekohtu rakendamine igasugusel õppusel, et siin esitatud tagajärgi saavutada? Tuleb kahtlemata eritella vahekohtu teenistust:

- a) vabalt võetud otsuste järgi arenevatel õppustel, millised on peamiselt juhi treenerimiseks otsuste võtmise, käsuandmise ja korralduste tegemise alal, ja
- b) õppeülesannete lahendamisel, millised arenevad juhatuselt määratud kava kohaselt ja taotlevad kindlaid õppeeesmärke väeosadele lahingukooli andmiseks.

Esimest liiki õppustel puht tehnilistel põhjustel pole võimalik kõiki tulemõju elemente igas osavõtvast üksuses esile tuua, sest selle teostamiseks kujuneks vahekohtu aparatuur liiga arvukaks, kuna teisalt käsutada olev aeg ja õppuse eesmärk — treeneerida juhte käsuandmise tehnikas — sunnivad sageli tahaplaanile nihutama väeosade väljaõpet. See ei sega aga üksikute lahingepisoodide läbimängimist küllaldastes detailides, et anda väeüksusele loomutruud pilti ja juhtidele küllaldasi andmeid lahinguväljalt oma otsuste muutmiseks või jõurikkaks läbiviimiseks. Nagu juba eespool mainitud, ei ole selle õppuse liigi juures võimalik kõiki detaile väeosades läbi mängida, kuid väeosad ja juhid peavad neil õppustel võtma kui paratamatust, et vahekohus mõnegi otsuse teeb überpöörduvalt teotseva juhi arvamusele. Seda põhjustavad vahekohtu organisatsiooni väikearvulus ja võimatus näidata kõike lahingudetaile läbimängitult.

Teist liiki õppustel, kus tegevus areneb kindla õppeeesmärgi kohaselt, peab vahekohus end pühendama kõigi lahinguelementide piltlikule esiletoomisele. Juht ja iga teotseja reavõitleja peavad omandama veenva pildi, et tegevus võib areneda vaid nii ja mitte teisiti, tingituna oma ja vaenlase tulest.

Kuidas võiks kujuneda vahekohtu tegevus väikeste üksuste väljaõpetamisel ja tegeliku tulemõju äramärgimisel, selleks väljavõtte saksa literatuurist ühe konkreetse ülesande näol (skeem nr. 1).

- 1 raskekuulipilduja,
- 1 kergemiinipilduja,
- 1 kergekuulipilduja ja
- 1 laskurijagu,

milline on maastikul paiknenud vastavalt skeemile nr. 1. Poole tunni kestel kaks üksteisele järgnenud punaste kallaletungi 1. ja 2. kompani vahelisse lõhesse on võitlusgrupi „X“ poolt tagasi löödud tulega. Arvukad surnud ja haavatud lamavad lahinguväljal. Punaste kallaletungid on vaibunud 1. ja 2. kompani vahelise lõhe suunas, kuna paremal ja vasakul keeb edasi lahingtegevus.

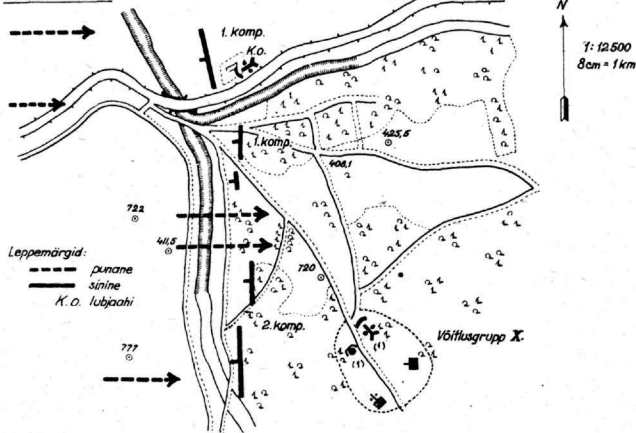
Võitlusgrupp „X“ on kõrgendatud meeolus saavutatud lahinguedu puhul, meeskond on rahunenud olnud pingutusist, relvad on puhastatud, õlitatud ja uuesti lahinguvalmis pandud. Laskemoona on küllaldaselt. Hästi maastikule kohanenud võitlusgrupp seni kaotusi kannud ei ole. Vaenlase lennukeid pole märgatud. Oodata on punaste kallaletungi kordamist.

Antud olukorra põhjal on vahekohtu ülesandeks näidata teotsevatele pooltele üksikute ja koostöötavate relvade mõju ja nende tule tagajärgi.

Kuidas areneb edasi olukord?

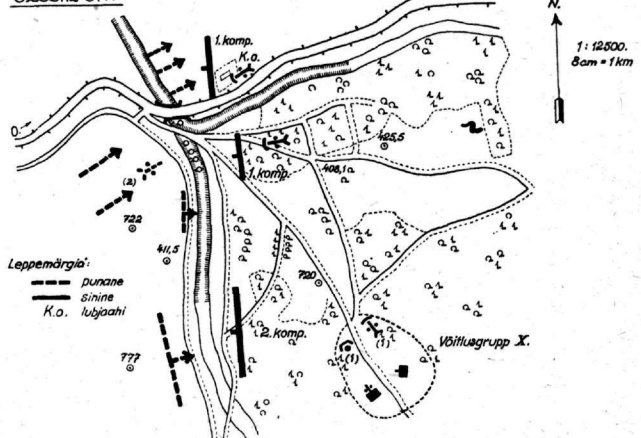
Võitlusgrupp „X“, olles välja pannud vaatlejad, puhkab moondatult looduslike kude varjete taga. Vaatlejad läbi suitsu ja tolmu märkavad 1. kompani ees järgmist (vt. skeem nr. 2): punaste järjekordne kallaletung areneb mõlemal pool „O-st“ punkti „A“ viivat teed 1. kompani rinde keskosa vastu. Võitlusgrupi „X“

Skeem nr. 1.

Kaitsepositsiooni sügavuses vaenlase kallaletungide tagasilöömiseks on moodustatud võitlusgrupp veltveebel X juhatusel, mille koosseisu kuuluvad:

Skeem nr. 2.

vastaspoolselt längult lähenevad punaste hajutatud osad kiirete hüpetega „O“ — „A“ teel olevast sillast lõuna- ja idapool olevasse orgu, kus koondavad end rünna-

kuks. Punastel on märgata 2 raskekuulipildujat. Sillast põhjapool olevast orust tõusevad vaenlase laskurid rünnakuks. Kõrg. 408,1 ja k. „O-st“ tulistavad à siniste 1 rk.

Edaspidiseks tegevuse arendamiseks peavad kõik olukorra detailid põhjalikult läbitöötatud olema nii õppuse juhatajalt kui ka poolte vahekohtunikkudelt.

Tekkinud olukord seab võitlusgrupi „X“ juhi otsustamise vajaduse ette — on vaja teotseta. Eeldades, et võitlusgrupp „X“ ei ole vaenlase tule all ja side üksikute võitlusgrupi elementide vahel on tagatud ka kõige suuremas lahingumõllus, siis võitlusgrupi juht korraldab — kui seda üldse veel vaja on — järgmist:

- a) raskekuulipilduja ülemale — hävitage vaenlase (näitab maastikul) edasitungi katsed „K.O.“ vastu ja koondumine silla juures olevasse surnud alasse;
- b) kergemiinipilduja juhile — hävitage silla juurde surnud alasse koondunud vaenlane;
- c) kk- ja laskurijagu ei saa ülesandeid, sest nende otstarbekaks kasutamiseks puudub võimalus.

Nende korralduste põhjendus:

- a) põhjapool silda edasitungiv vaenlane on kõige ohtlikum, sest 1. kompani rk maastiku tingimuste tõttu ei pääse tulistama. Võitlusgrupi „X“ rk on selle vaenlase osa suhtes väga soodsalt, tulistades flankeerivalt 1000—2000 m kauguselt;
- b) kergemiinipilduja oma ülesande täitmiseks asetseb jällegi soodsalt, sest kauguselt ca 800 m ja flankeerivalt asetsedes omab kergemiinipilduja kahtlemata hävitava mõju. Teisi relvi — niitvalt tulistava traektooriumiga, selleks ülesandeks kasutada pole võimalik;
- c) kk- ja laskurijao kasutamine selles olukorras, kus nende tule efektiivsus äärmise kauguse pärast oleks minimaalne, langeb ära. Küll aga võivad need osad olla kasutatavad vastulöögi andmiseks vaenlasele, kes püüab tungida edaspidi 1. ja 2. kompani vahelisse lõhesse.

Tekib küsimus, milline on kõige selle juures vahekohtuniku kui kasvataja ja õpetaja osa?

Sinise võitlusgrupi „X“ eespoolkirjeldatud tegevusel puudub seni vahekohtunikul tõesti väärikas teotsemisvõimalus, kuid seda enam peaks tegevus olema vastaspoole — punasel vahekohtunikul.

Õppuse ülesandeks on tegelikult näidata, et punaste pealetung 1. kompani rinde vastas võitlusgrupi „X“ eespoolkirjeldatud tegevusel peab kokku varisema. Niipea kui rk ja kergemiinipilduja on tegevusse astunud ja tule avanud, punasel vahekohtunikul avaneb võimalus end täielikult tegevusse rakendada kasvatajana ja õpetajana. Olles teadlik õppuse eesmärgist ja kavast, sinise poole tule avades annab vahekohtunik seda hävitavana tunda punasele poolele, lastes viimast kaotusi kandes laiali valguda ebamäärastes „mitsõjalistes“ formatsioones, et vähendada siniste hävitava tule mõju. Sellega vahekohtunik kujundab tõetruud lahingupilti ja eriti vastaspoole tule mõju antud olukorras, kasvatades üksust teadlikuks järgmistest harjutusest väljavoolavates küsimustes:

- a) iga kallaletung ilma oma tuletõetusega vaenlase mõjuva tule all variseb kokku,
- b) vaenlase mõjuvas tulepiirkonnas võib kasutada vaid hajutud formatsioone ja hõredaid ning kiireid liikumisi (üksikhüppeid),
- c) kuhjumised, ka arvatavas surnud ruumis, võivad olla hukatusttoovad ja neid tuleb vältida.

Täiesti vale oleks vahekohtuniku tegevus, kui ta kujutaks siniste tule mõju mõnesugusel määral nõrgemalt. Tegelikult punastele oleks olnud see tuli hävitav, seda nõudis ka õppuste eesmärk ja lõppeks punaste tegevus oli vale. Eriti tuleb neid nähteid rõhutada õppuse kokkuvõttes. Seejuures on kasulik üles seada, näiteks, seesugust küsimust: „Kas samades tingimustes viiekordselt tugevam vaenlane oleks olnud hävitatav siniste samade relvadega, ja milline oleks olnud sel juhul vajaline laskemoona kulu?“

Seeviisi läbiviidud ja läbiarutletud õppuste põhjal peaks üksus omama pildi sellest, mis ja kus teda ähvardab ning mida temalt võib nõuda.

Eeldades, et punane pool nähes oma viga ja tundes oma kallaletungi kokku varisemas, otsustab võtta võitlusgrupi „X“ miinipildujad ja suurtükiväe tule alla selleks, et korrata kallaletungi. Sellega omavad vahekohtunikud — tule mõju märkijad

(Schiedsrichter — Waffenwirkungsansager) laialdase võimaluse õppe- ja kasvatustegevuseks. Tegevus algab sinise võitlusgrupi „X“ tule alla võtmisega. Tule mõju märgitakse suitsu- ja paukpommi-kestega (petardiga) võitlusgrupi „X“ asupaigas, mida täiendavad vahekohtuniku suulised andmed, kaotuste määramised jne. Sama — punaste hävitava tule katel järgneb uus kallaletung siniste 1. kompani vastu ja seekord kahtlemata õnnelikumalt. Mõistagi, et see tegevus peab olema juhatuselt ette nähtud ja üksikasjades vahekohtunikega läbi arutletud.

Analoogiliselt edasi arendades, jõuak-sime võimalusteni ka sinise võitlusgrupi „X“ kk- ja laskurijao kasutamiseks, mis peab aegsasti ette nähtud ja ette valmistatud olema vahekohtunikelt. Kõigi nende tegevuste kestel avaneb vahekohtunikel ikka ja jälle võimalus üksusele midagi uut lahingupildist veenvalt esile tuua ja sellega kasvatada meeskonda ning nooremaid juhte lahingu läbiviimiseks mõistusega.

Sellelaadseid näiteid vahekohtu tegevuse kohta lähenemisel, rünnakul, jälitamisel jne., võime leida küllalt, kuid nad nõuaksid väga palju ruumi, mida siin pole võimalik vabalt kasutada. Kuid on selge ilma täiendava näitetagi saksa väiksemate üksuste väljaõppe suund ja eriti see osa, mida tuleb täita vahekohtunikel õppustel.

Kokku võttes vahekohtu tegevust saksa armee väljaõpetamisel näeme, et töö on põhjalik ja läbikaalutud. Iga vahekohtunik on piasajadeni arutlenud ja läbi mänginud oma ülesande, mis võimaldab temale õppuse kestel tõesti huviküllaselt kõiki lahingumomente teotsejaile edasi anda. Aeg, mis kulutatakse seesuguste õppuste ja vahekohtunike ettevalmistamiseks, tasub end kõigekülgelt, ja sakslaste endi arvates olgu neid õppusi parem vähem, kuid tõesti põhjalikult läbitöötatud, et 100.000 armee saaks juba a rahual ajal tõelise lahingukooli iseseisvaks otsustamiseks kui ka mõistusega teotsemiseks. J. M. (Järgneb.)

Kaitseväe kehaliste võimete katsed 1933. a.

Kehaliste võimete katsete korraldamisega kaitseväes tehti algust juba 6—7 aastat tagasi. Algul vastavate kogemuste puudumisel valitud katsealad ja nendes ülesseatud nõuded ei osutunud kuigi õnnestunuks, sest need ei võimaldanud saada küllalt selget ja ülevaatlikku pilti kaitsevälaliste mitmekülgselt füüsilisest arenemisest. 1931. aastal Kaitseministri käskkirjaga kehaliste võimete katsed kaitseväes rajati uuele ja kindlale alusele. Koostati vastavad määrused ja käskkirjas määratud aladel seati üles kindlad hindenormid. Ühtlasi seoses nende katsete korraldamisega kut-

suti ellu kaitseväe spordimärgi annetamine kehalistelt võimetelt parematele kaitsevälastele. 1931. ja 1932. aastal kehaliste võimete katsed korraldati kogu kaitseväele — ohvitseridele, üleajateenijatele ja ajateenijatele, kuna 1933. aastal mõnesugustel põhjustel katseid korraldati ainult kaadrile — ohvitseridele ja üleajateenijatele.

Kehaliste võimete katsed, olles kaitsevälaste tarviliste füüsiliste võimete kontrollimiseks, on meie oludes parimaks abinõuks, mis ergutab kogu kaitseväge mitmekülgselt ja riigikaitse seisukohalt kasulikule sportimisele ka teenistusest vabal ajal.

Tabel nr. 1.

Kaatri kehaliste võimete katsete tulemused 1933. ja 1932. a.

Kogu kaitsevägi	Spordimärk						Hea		Rahuldav		Nõrk		Saavutatud punktid		Hindpunktid	
	I järk		II järk		III järk		0/0 0/0		0/0 0/0		0/0 0/0					
	1933	1932	1933	1932	1933	1932	1933	1932	1933	1932	1933	1932	1933	1932	1933	1932
Ohvitserid	14,1	13,5	15,0	15,3	20,8	19,3	25,3	22,6	20,3	21,1	4,5	8,2	359,3	344,7	+49,3	+34,7
Üleajateenijad	9,4	9,5	12,3	11,8	19,1	16,3	22,7	21,2	25,0	23,8	11,5	17,4	312,4	292,4	+ 2,4	-17,6
Ohvitserid ja üleajateenijad kokku	10,5	10,4	12,9	12,6	19,5	17,0	23,3	21,6	23,9	23,2	9,9	15,2	323,2	304,6	+13,2	- 5,4

Tabel nr. 2.

Kaadri kehaliste võimete katsete tulemused väekoondiste järele 1933. a.

Väekoondised	Spordimärk			Hea %/%	Ra- hul- dav %/%	Nõrk %/%	Saa- vuta- tud punk- tid	Hindepunktid	
	I j. %/%	II j. %/%	III j. %/%					1933	1932
Ohvitserid.									
Kaitsev. ühend. õppeasutised . . .	40,9	9,1	27,3	18,2	4,5	—	463,8	+153,8	+ 90,0
I diviis	9,4	22,3	24,7	25,9	16,5	1,2	378,4	+ 68,4	+ 77,0
Õhukaitse	5,6	22,2	30,6	27,8	8,3	5,5	367,0	+ 57,0	+ 16,5
II diviis	14,6	11,8	18,2	30,9	21,8	2,7	355,7	+ 45,7	+ 41,2
III diviis	14,8	13,0	18,5	22,2	25,0	6,5	344,4	+ 34,4	+ 51,0
Merejõud	16,7	5,5	16,7	22,2	22,2	16,7	305,5	— 4,5	— 79,7
Kaitseminist. keskasutised . . .	10,0	15,0	10,0	15,0	40,0	10,0	300,0	— 10,0	— 28,4
Üleajateenijad.									
I diviis	15,8	12,8	22,2	21,8	20,5	6,9	354,0	+ 44,0	+ 26,0
III diviis	12,5	13,8	22,8	23,2	16,4	11,3	337,6	+ 27,6	+ 4,7
Kaitsev. ühend. õppeasutised . .	9,2	15,8	17,9	23,4	30,4	3,3	336,8	+ 26,8	+ 7,9
II diviis	5,8	10,7	16,5	24,7	33,0	9,3	294,4	— 15,6	— 20,2
Õhukaitse	6,3	12,5	16,0	21,5	25,7	18,0	280,2	— 29,8	— 83,2
Merejõud	3,8	7,5	17,9	17,0	27,4	26,4	237,7	— 72,3	— 47,5
Kaitseminist. keskasutised . . .	—	2,8	11,1	27,8	25,0	33,3	191,8	—118,2	—171,8
Ohvits. ja üleajateen. kokku.									
I diviis	14,1	15,4	22,9	22,9	19,4	5,3	360,7	+ 50,7	1932. aastal
Kaitsev. ühend. õppeasutised . .	12,6	15,1	18,9	22,8	27,7	2,9	350,5	+ 40,5	väekoondiste
III diviis	13,2	13,6	21,7	22,9	18,6	10,0	339,9	+ 29,9	järgi kaadri
II diviis	8,2	11,0	17,0	26,4	29,9	7,5	311,2	+ 1,2	kohta eraldi
Õhukaitse	6,1	14,4	18,9	22,8	22,2	15,6	297,0	— 13,0	üldkokkuvõtet
Merejõud	5,7	7,3	17,7	17,7	26,6	25,0	247,8	— 62,2	ei tehtud.
Kaitseminist. keskasutised . . .	3,6	7,1	10,7	23,2	30,4	25,0	230,3	— 79,7	

Tabel nr. 3.

Kaadri kehaliste võimete katsete tulemused väeliikide järele 1933. a.

Väeliigid	Spordimärk			Hea %/%	Ra- hul- dav %/%	Nõrk %/%	Saa- vuta- tud punk- tid	Hindepunktid	
	I j. %/%	II j. %/%	III j. %/%					1933	1932
Ohvitserid.									
Ratsavägi	41,2	23,5	5,9	17,6	11,8	—	464,7	+154,7	+118,6
Kaitsev. ühend. õppeasutised . .	40,9	9,1	27,3	18,2	4,5	—	463,8	+153,8	+ 90,0
Jalavägi	13,8	18,1	22,0	25,8	20,3	—	379,3	+ 69,3	+ 65,0
Merevägi	28,6	14,3	—	28,6	14,3	14,2	357,5	+ 47,5	—121,4
Suurtükivägi	9,3	9,3	22,2	27,8	22,2	9,2	318,9	+ 8,9	+ 18,8
Tehniline vägi	6,2	12,4	22,7	27,8	20,6	10,3	314,6	+ 4,6	+ 19,1
Kaitseminist. keskasutised . . .	10,0	15,0	10,0	15,0	40,0	10,0	300,0	— 10,0	— 28,4
Üleajateenijad.									
Jalavägi	12,5	13,6	21,7	23,6	21,6	7,0	343,8	+ 33,8	+ 8,0
Kaitsev. ühend. õppeasutised . .	9,2	15,8	17,9	23,4	30,4	3,3	336,8	+ 26,8	+ 7,9
Ratsavägi	5,3	15,8	22,8	22,8	28,1	5,2	326,6	+ 16,6	+ 45,6
Suurtükivägi	6,6	12,5	20,8	22,6	25,0	12,5	303,1	— 6,9	+ 6,3
Tehniline vägi	9,4	10,3	16,9	20,6	25,4	17,4	288,1	— 21,9	— 56,7
Merevägi	3,7	3,7	12,9	24,1	27,8	27,8	220,2	— 89,0	— 71,6
Kaitseminist. keskasutised . . .	—	2,8	11,1	27,8	25,0	33,3	191,8	—118,2	—171,8
Ohvits. ja üleajateen. kokku.									
Ratsavägi	13,5	17,6	18,9	21,6	24,3	4,1	358,0	+ 48,0	1932. aastal
Jalavägi	12,8	14,9	21,8	24,2	21,3	5,0	353,7	+ 43,7	väeliikide
Kaitsev. ühend. õppeasutised . .	12,6	15,1	18,9	22,8	27,7	2,9	350,5	+ 40,5	järgi kaadri
Suurtükivägi	7,2	11,7	21,2	23,9	24,3	11,7	306,8	— 3,2	kohta eraldi
Tehniline vägi	8,7	10,7	18,1	22,2	24,4	15,9	293,5	— 16,5	kokkuvõtteid
Merevägi	6,6	4,9	11,5	24,6	26,2	26,2	236,3	— 73,7	ei tehtud.
Kaitseminist. keskasutised . . .	3,6	7,1	10,7	23,2	30,4	25,0	230,3	— 79,7	

Et nende katsete korraldamine kaitsevää füüsiliste võimete edenemisele tublisti kaasa aitab, selles ei peaks olema mingit kahtlust. Selles veendumiseks ja kaitsevää kaadri kehalistest võimetest ülevaatliku pildi saamiseks, siinjuures toon tabelitel nr. 1, 2 ja 3 — 1933. aastal korraldatud kaadri kehaliste võimete katsete tulemused kogu kaitsevää, väekoondiste ja väeliikide kohta.

Riigikaitseteenistus esitab kaitsevääle rida ülesandeid, mille edukas täitmine nõuab kaitseväälastelt peale nitmesuguste teadmiste ja oskuste ka tugevat tervist ja mitmekülgseid kehalisi võimeid. Meie oludes rahva väikse arvu juures kaitsevää kehalisi võimeid üldiselt võiks tunnustada täiesti normaalseks, kui katsetest osavõtjate üldarvust keskmiselt osutub I järgu spordimärgi nõuete täitjaid 5%, II järgu — 10%, III järgu — 20%, häid — 30%, rahuldavaid — 30% ja nõrku — 5%. Kogu kaitsevää kehalistest võimetest ülevaatliku pildi saamiseks arvame ümber eeltähtendatud protsendid punktideks, kusjuures I järgu spordimärgi saajad (protsendid) kordame kuuele ($5 \times 6 = 30$), II järgu — viiele ($10 \times 5 = 50$), III järgu — neljale ($20 \times 4 = 80$), head — kolmele ($30 \times 3 = 90$), rahuldavad — kahele ($30 \times 2 = 60$). Sarnase arvestuse afusel kogu kaitsevää, väekoondiste, väeliikide jne. kaitseväälaste füüsilisi võimeid võiks tunnustada täiesti normaalseks, kui saavutatakse 310 ($30 + 50 + 80 + 90 + 60$) punkti ja rohkem. Väekoondistele, väeliikidele jne., kes saavutanud kõigil kaheksal katsealal kokku 310 punkti, märgitakse 0 hindepunkti, üle 310 punkti saavutis (hindepunktid) märgitakse plussiga ja alla — miinusega.

Võrreldes 1932. ja 1933. aasta kehaliste võimete katsete tulemusi (tabel nr. 1) selgub, et ohvitseride kehalised võimed on paranenud 14,6, üleajateenijate — 20 ja kogu kaadri — 18,8 punkti võrra. Füüsilistes võimetes edenemist näitab eriti see asjaolu, et paranemine on sündinud peamiselt nõrkade arvel. Ohvitseridest kehalistes võimetes nõrku on vähenenud 3,7%, üleajateenijatest — 5,9% ja kogu kaadrist — 5,3%. Üldiselt kogu kaitsevääs kaader osutub kehalistelt võimelt rahuldavaks +13,2 hindepunktiga, kusjuures ohvitserid eraldi omandasid +49,3 ja üleajateenijad +2,4 hindepunkti.

Vaadeldes ja võrreldes (tabel nr. 2 ja 3) väekoondiste (väeliikide) ohvitseride kehalisi võimeid, peab tunnustama, et need üldiselt on jõudnud täiesti normaalsele ja nõutavale tasemele ja on vastavalt ametialaliste ülesannetega enamvähem õiges vahekorras. Üleajateenijate kehaliste võimete arenemise kohta seda täies ulatuses siiski tunnustada ei saa, kuna Kaitseministeeriumi keskasutiste üleajateenijate kehalised võimed osutuvad liiga nõrgaks (kuigi, võrreldes eelmise aastaga, on paranenud 53,6 punkti võrra) ja merejõudude üleajateenijate kehalised võimed (vaatamata eelmise aasta nõrkadele tagajärgedele) näitavad mitteloomulikku langust.

Kehaliste võimete katsetest saadud tulu kehakultuuri üldises edenemises kaugelt ületab katsete korraldamisega seoses oleva ajakulu, seepärast oleks väga soovitatav, et katseid korraldataks järjekindlalt iga aasta ka ajateenijaile, pealegi ajateenijad on neist katsetest ise väga huvitatud. A. J.

Kaitsevää kehalise kasvatususe tundidest.

Sageli on kuulda põhjendatud nurinat kõrvaltvaatajailt, et kehalise kasvatususe tunde nii ajateenijaile kui kaadrile ei viida läbi küllalt korralikult, mille tagajärjel tunnis tuleb ette eksimusi kaitsevää korra vastu. On kuulda ülematelt isegi lootusetuid ütelsi, nagu ei mõjuks kehaline kasvatus kui aine meie eeskirjade ja õppekavade kohaselt küllalt kaasaaitavalt ja edendavalt kaitsevää distsipliinile. Sellest arvamusest mõjutatult püütakse kohati kehalise kasvatususe tööd, eriti ajateenijatele, ase-

tada enamasti täägivõitluse ja võimlemisele peamiselt korraharjutuste piiridesse. Halvemal juhtumil lüüakse käega ja vaadates kehalisele kasvatususele kui meelelahutusele, jäetakse tunniandja omapead toimima, kus siis tundides peamiselt mängitakse enamasti võrkpalli või tehakse tunnid kuidagi numbri pärast ära, mitte arvestades harjutuste mõju inimese lihastikule ja organismile. Intensiivsematel taktikalistel õppustel laskevõistluste- ja katsete-eelsetel ajajärku-

del asendatakse keh. kasv. tunde koguni teiste tundidega.

Need vead on vältitavad, kui alati silmi ette seaksime keh. kasv. tunni kui terviku, suure tähtsusega terve inimkeha arendamisel. Seda tuleks sooritada võimalikult kõigekülgsemalt ja eriti kaitsevæe nõuete kohaselt, koos üldise kv. distsipliini süvendamisega keh. kasv. eeskirjas ettenähtud tunni aja jooksul.

Kaitsevæe kehalise kasvatusese töö alused.

KKE I seab keh. kasv. töö eesmärgiks kaitsevæes: kasvatada inimest, kel oleks:

- kehaliselt — hea tervis, lihaste jõudu, väledust, osavust, organismi vastupidavust;
- vaimselt — võistlustahet, ühistunnet, terastahtejõudu, suurt kohusetunnet, teadlikku distsipliini, külma-veresust, leidlikkust.

Ei ole ükskõik, milliste harjutusaladega, mis määral ja milliste süsteemidega asume keh. kasv. tundides tööle selle eesmärgi saavutamiseks. Nende valikul peame arvestama järgmisi asjaolusid:

1) Meie töötame kaitsevæes täiskasvanud inimestega, kes:

- a) vanuselt — ajateenijad 20—21 a., kaader aga mitmesugustes aastates üle 20 a. — on selles eas juba, kus nad komplikseeritud harjutuste juures ei ole enam suutelised täiel määral koordineerima enda lihastiku ja närvikava tööd;
- b) olenevalt mitmesugustest kutsealadest (ajateenijad) on omanud juba teataval määral oma kutsealale vastava kohmakuse liikumises (põllumees), vale kehahoiu, nõrgad hingamiselundid, nõrga südame, nõrga lihastiku (tubased ametimehed), mispärast ei saa oodata kõikidelt raskemate harjutuste täitmist ühesuguse kärsitusega;
- c) vaimselt arenemiselt on ajateenijad kokku väga ebahühtlane mass, mispärast juba tuleb hoiduda keerukamatest harjutustest ja aladest, et võiksime kõiki ühtlaselt tööle rakendada.

2) Ajateenijad on meil käsutada tegelikult 11 kuud. Et selle lühikese aja jooksul saavutada eeskirjas ülesseatud eesmärki ka teatud piirinigi, peab iga keh. kasv. tund võimaldama igale osavõtjale tervishoidlikult lubatud maksimaalset pingutust, kusjuures iga tund peab olema koostatud kui tervik

keha igakülgseks läbitöötamiseks, sealjuures tunnid ise raskuselt tõusvas järjekorras. Sama oleks maksev ka kaadri tundide kohta. Ainult kaadri tunnid enda raskuselt oleks tõusvad üksikute perioodide või kursuste (talvine, suvine, noortekursuste vaheaeg) kestel.

3) Igas keh. kasv. tunnis peab olema rõhutatud sõjaline moment. Selleks tuleb teiste hulka valida sõjalise sisuga harjutusi ja kõigi valitud harjutustega püüda õpilasesse sisendada ja temas tugevaks arendada eesmärgis ülesseatud vaimseid elemente.

4) Keh. harjutused ja süsteem oma valikult peavad kergendama tunnis üldise kaitsevæe distsipliini pidamist ja arendamist. Kehalise kasvatusese tund peab olema samaks juhitahtele allutamise abinõuks, nagu teisedki õppetunnid. Veel enam — keh. kasv. tunnis vormib juht alluvasse teadlikku distsipliini, kasvatades neid ühtlasi oma silma järgi ja kõiki üheaegselt nagu rivi tunniski, mis teeb keh. kasv. tunni väärtuslikumaks rivi tunni kõrval.

Kehalise kasvatusese alad.

1) Võimlemine. — Praeguse aja võimlemine ei taotle enam oma sihti ei sorkolite tarretanud väljaseadete ega rootsi süsteemi katkendlike staatiliste üksikharjutustega. Praeguse aja võimlemist iseloomustab tema dünaamika — hoo esikohale seadmine. Pingutavale harjutusele peab järgnema lõdvestav harjutus. Iga järgmine harjutus on eelmisega orgaanilises seoses; üleminek — voolav, ühtesulataav. Sihiks — keha igakülgne harmooniline areng. Harjutused energia kulutavuselt graafiliselt tõusevad tunni teatud osas — harilikult tunni kolmveerandi lõpuks — kulminatsioonipunktini ja siis vaibuvad, et saavutada tunni lõpuks rahunemist ja üldist organismi heaolu. Igaüks täidab harjutust enda keharütmi kohaselt. Rühmas koostöötamisel saavutatakse harjutuste täitmisel ühine massirütm, seda muusika kaasabit.

Võimlemine haarab enesesse enam kui ükski spordiala inimese keha ja organismi igakülgset arendamist. Veel enam — võimlemine on aluseks igale spordialale, algul üldvõimlemisena ja hiljem spordialaga eelja kaasaskäiva sihtvõimlemisena.

Kaitsevæeski peaks võimlemine olema kogu keh. kasv. töö aluspõhjaks. Kuid peame tundi sisse tooma enam sõjalise iseloomuga harjutusi. Sellepärast ei saa ka

meie võimlemiseriistu (roobaspuud, kang, rõngad, hobune ja kits), mis arendavad õpilases osavust, julgust, tahtjõudu ja keh. jõudu, mitte täiesti kasarmust välja suruda. Tingimata peab aga kasarmu võimlas või hoovil leiduma ronimise-kõis, latt ja redel, mis arendavad eriti laskurile vajalikke ülalkeha lihaspartiisid. Massirütmi küsimus langeb iseenesest ära, sest see on omaette kool, millega kaitseväe keh. kasvatusel ei ole tegemist. Üksikuid harjutusi aga peab võimaldama igal üksikul täita oma keha rütmi kohaselt, väljaarvatud esinemisteks harjutatavad korraharjutused. Kui meie sunnime hoo- või lõdvestusharjutuse juures aeglase rühiga inimest täitma harjutust ühtemoodi kiirematel, siis tahtmatult ta pingutab end ja harjutus ei saavuta tema juures vajalikku kasvavat mõju. Küll tuleb aga nõuda harjutuse viivitamata algamist antud käsu peale. Ka tuleb korduvate harjutuste juures iga uue korra ette lugeda takti.

Kui keh. kasv. tund on peale füüsiliselt pingutatavate õppuste (rännak, takt. õppus, laskeplatsilt tulek jne.), peaks keh. kasv. tunni sisuks olema võimlemine, kus eriti rohkesti lõdvestusharjutusi. Tunniski igale pingutatavale harjutusele peab järgnema sama lihasgrupi lõdvestusharjutus, sest alles jällelõdvestatud lihastik on võimeline kasvama maksimaalselt saadud pingutusest.

Võimlemise tunnis peaks käsitlemist leidma ka massaaž ja isemassaaž.

2) R a k e n d u s v õ i m l e m i n e. — KKE I seab rakendusv. eesmärgiks: vastupidavuse, jõu ja oskuse arendamine ning võtete kätteõpetamine teotsemiseks lahingu olukorras. R.-võimlemine on üldvõimlemise kõrval tähtsam keh. kasv. tunni aine ja nemad kokku peaksid nädalas moodustama vähemalt poole keh. kasv. tundidest. R.-võimlemist tuleb harrastada ka talvel, eriti aga suvise ja talvise hooaja vaheajadel. Iga kasarmu või õppeplatsi juures peaks olema KKE I lisas nr. 2 näidatud väli-takistusriba. Kui ei leidu selleks vastavat maa-ala, siis peaks nii kasarmu kui õppeplatsi juures olema vähemalt: a) seatava kõrgusega ronimise plank, b) 3—4-latilise külaaia mudel, d) astmeline mullatrampliin sügavushüpete õppimiseks ja d) iseenesest kasarmu juures nõutavad ronimise seadeldised. Õppeplatsidel kasutada r.-võimlemiseks iga selleks võimalikku kohapealset eset, nagu puid ronimiseks, kive raskuste kandmiseks, loomulikke kraave ülehüpe-

teks, põõsaid ja m. esemeid kiireks varjumiseks jne.

Huvi tõstmiseks võib hiljem r.-võimlemise tundi sissepõimida üksikuid harjutusi takistuste vallutamiseks ühes püssi ja paupadrunitega tegutsemisega. Sel juhul tuleb vaenlane tingimata äratähendada lahinglaske märkidega. Pearõhku panna kiirele püssi haaramisele kandeasendist ja kiirele laskekohale asumisele peale takistuse ületamist. Sealjuures nõuda püssiga töötamisel ja tule avamisel täpset laskereeglite täitmist.

R.-võimlemise tunnid kord-korralt raskenevad nii ületatavate takistuste kõrguses kui aja tempolt.

3) K e r g e j õ u s t i k. — Aastase teenistuse juures on meil võimatu keh. kasv. tundides ajateenijatele selgeks õpetada kettaid, odaviseid, teivashüpet, kõrgushüppe stiile ja kuulitõuet aja lüheduse ja, nagu eelpool tähendatud — inimesel neis aastates koordineerimise võime puudulikkuse tõttu. Asjata on meil keh. kasv. tunnis aega raisata nende alade õpetamisega. Siinjuures tuleb arvestada veel asjaolu, et kaadri ja abinõude vähesusel on tegevuse juures palju pealtvaatajaid ja tund üldiselt vähearendav. Kergejõustiku tunnis ajateenijatele võiks tulla käsitamisele ainult: lühikese- ja keskmää treening, teatejooks, granaadivise ja kuulitõuge, kaugus- ja kõrgushüpe lihtsal kujul (kõrgushüppeks — šoti hüpe). Keh. kasv. tunnis tuleb kergejõustiku käsitamisel pearõhku panna tehnika õpetamisele ja mitte saavutustele. Saavutuste märkimine jäetagu peale õppusi ettenähtud spordi tundideks. Üldiselt tuleb püüda selle poole, et kergejõustik kui spordiala jäägu enam meelelahutuse tundideks peale õppusi. Neil tundidel võib läbi võtta ka raskemaid kergejõustiku alasid, mis keh. kasv. tundides võtmata jäänud. Ühel kui teisel juhul on soovitatav eraldada rühmas erigruppi sportlasi — kergejõustiklasi, kes muidugi harjutaksid kõiki kergejõustiku alasid ja mis eriti kellelegi vajalik. Selle grupi juurde tuleks aga määrata alaliselt üks ja sama asjatundjaim isik kaadrist.

4) P a l l i m ä n g u d. — Meie kaitsevägele sobivamad on korvpalli ja pesapalli (soome) mängud. Nad arendavad sõduris maksimaalset liikumise kiirust ja vastupidavust, kiiret otsustamisvõimnet, osavust palli käsitamisel, silmamõõtu, momentset jõu kasutamist (pesapalli löök ja vise) ja ühistunnet meeskonnas.

Jalgpalli ja võrkpalli mäng arendavad inimest ühekülgsest. Nii jätab jalgpall mängija ülakeha lihastiku hoopis arendamata vastandina jalgade liigsele tööle; võrkpall ei anna liikumise kiirust ja vastupidavust küllaldaselt jne. Eriti võrkpall annab sõduri kõigekülgseks arendamiseks väga vähe kasu. Ometigi on ta kaitseväs keh. kasv. tundides sagedasti väga harrastatav ala, seda muidugi sellepärast, et ta 1) on huvitav ka vähese pingutuse juures, võimaldades seega tunnist osavõtjale enam isiklikku füüsilist mugavust kui teised alad ja 2) ei ole tunniandjal erilist tööd — mäng käib ju iseenesest. See on patt keh. kasv. asja vastu! Võrkpall peaks jääma vaid meelelahutuse tundideks. Võrkpalli mängu juures jäetakse sagedasti halvemad mängijad tegevusest kõrvale vaatama, mida ei tohiks kuidagi süüdistada. Nii jalg- kui võrkpall on raskesti äraõpitavad ajateenija eas. Lisaks sellele on jalgpalli mäng oma varustuselt väga kulukas. Viimaste arendamisest võib olla juttu seal, kus leidub meeskonnale vastaval arvul selle ala sportlasi ja siis ainult neile.

5) T ä ä g i v ö i t l u s. — Viimasel ajal tunnustatakse jälle täägivõitlust, mis vahepeal oli heidetud kõrvale. Selleks tuuakse näiteid hiljutistest Hiina-Jaapani vahelistest täägivõitlus-lahingutest Šanghai all.

Täägivõitlus iseenesest ei ole kohane keh. kasv. tunni aineks, kuna temas puuduvad lõdvestavad harjutused. Arendab küll südant ja ka hingamiseelundeid, kuid lihastikku vähe ja ühekülgsest. Täägivõitlust oleks sobivam harrastada muude õppuste vahel ja vähehaaval. Näiteks laskeplatsil lahinglaskmistest vabade gruppidega, laskeasjanduse tunnis ühe alagrupina jne.

Ehk oleks aeg ka meil tarvitavat täägivõitlust veel enam ratsionaliseerida. Näib nagu oleks ümberpöördes, kabalöökidest ja m. vähe ajakohast mõtet. Vast tuleks enam rõhku panna kuju torgetele mitmesugustest asenditest ja mitmesuguste kujude pihta.

6) E n e s e k a i t s e. — Käsitsivõitlus relvata ka relvastatud vaenlase vastu peaks tingimata esinema keh. kasv. tundide kav. Kuna see aine ei võimalda tunnis maksimaalset keha igakülgset läbitöötamist, tuleks teda ühendada mõne teise alaga. Hästi sobib ta ühte tundi rakendusvõimlemisega, ehk kui täägivõitlus kav. siis sellega. Enesekaitse peale pühendada neis tundides kõige rohkem 20 minutit.

7) S u u s a t a m i n e. — Rõõmustaval kombel meil kaitseväs on asunud kohati

suuskade massilisele isevalmistamisele. Sedamööda kuidas meie jõuame kõiki aegateenivaid sõdureid varustada suuskadega, kujuneb loomulikuks nähteks, et suurem osa taktikalisi õppusi — välisõppustele kohale minek ja tulek — sünnib suuskadel. Jääb üle keh. kasv. tundides ainult täiendada õpilasi suusatamise tehnikas ja mäe sõidu oskuses. Suuskade ja sidemete küsimus on omaette ala.

Suusatamisel tuleb kategooriliselt hoiduda, et välisõppustele minnes ei sõidetaks higi välja. Reegliks olgu: kui on higistamiseni sõidetud, ei tohi enne peatuma jääda kui kodus, kus end kohe pesta (vähemalt ülakeha, kusjuures pole tähtis, kas sooja või külma veega), jämeda rätikuga kuivaks hõõruda ja pesu (vähemalt särki) vahetada; ainult siis on külmetamine kindlasti ärahoitav. Sellepärast oleks väga tarvilik, et suusatamise hooaegadel väeosade majandusülemad leiaks võimalusi sõduritele kaks särki välja anda (üht võiks vahetada üle kahe nädala).

8) U j u m i n e. — Ujumine on ideaalsemaid keh. kasv. alasid, kuna ta arendab harmooniliselt nii lihastikku kui sisemisi organeid. Ujumist tuleb keh. kasv. tundides harrastada igal pool, kus selleks sündsast vett ja ka teiste tundide vaheaegadel, kui vesi õppeplatsi juures.

Mitteoskajatele ujumist õpetama hakates tuleb neis esmalt kaotada kartus vee vastu. Võtted selleks on näidatud KKE II. Kui see on õpilases kadunud, siis on sellega enam kui pool tööd tehtud. Õnnetuste ärahoidmiseks on soovitatav peale teiste ettevaatusabinõude tarvitada järgmist võtet: meeskond vette lastes jaotada paarideks või kolmikuteks ja käsutada, et paari või kolmiku liikmed vees üksteise lähedal oleks ja üksteist kogu aeg silmas peaks. Uppuja päästmisvõtteid tuleb õpetada alates esimesest tunnist rööbiti ujumise stiilidega.

Tunni töökava kokkuseadmine.

Keh. kasv. tund peab võimaldama keha igakülgset läbitöötamist ja peab sealjuures olema õpilastele ka huvitav ning kaasakiskuv. Viimast saab kätte, valides mitmekeelseid ja ikka uute varjunditega harjutusi ja nende sekka põimides üksikuid lühikesi tujuküllaseid ja humoorikaid mängu ning võistlusi. Sealjuures tunniandja peab suutma tundi lüües juhtida. Ainult suure teoreetilise ja praktilise pagasiga tunniandja suudab head tundi improviseerida kohapeal

ilma konspektita. Seepärast on tarvilik, et tunniandjal oleks tundi minnes kaasas lühike konspekt, kus oleks mõne reaga märgitud: a) koht, b) abinõud ja nende kohale toimetamine, c) meeskonna jaotus alagruppidesse ja gruppide juhid, d) ajajaotus tunnis üksikest erinevate osade kaupa ja e) tunni üksikute osade või harjutuste lühikesed meeldetuletavad märkmed. On soovitatav, et väeosa keh. kasv. instruktor võimaluse korral töötaks välja igaks nädalaks ühised keh. kasv. tundide konspektid kõigile üksustele, mis väeosa ülemalt või staabi ülemalt kinnitatult ühes nädala õppekavadega üksustesse laiali saadetakse. Tunni töökava kokkuseadmisel tuleb aluseks võtta KKE I üldosa pp. G ja H toodud ettekirjutusi, silmaspidades ühtlasi kaitseväge keh. kasv. eesmärki ja erinõudeid.

Asudes konkreetsetl asja juurde jaotame harjutused nende mõjus üksikutele lihaspartidele; loetleme kõik võimalikud üht ülesannet täitvad lihaspartiid ja et üksikute lihasgruppide arendamine tunnis unustusesse ei jääks, anname lihaspartidele harjutusi kas või samas nende loetlemise järjekorras, mis oleks järgmine:

1. Kaelalihased — jagunevad: a) ette ja taha painutavad, b) pööravad;
2. õlapartii lihased — jagunevad: a) käte painutavad, b) käte sirutavad, c) rinna, d) abaluude;
3. kere lihased — jagunevad: a) külje-, b) kõhu-, c) selja-;
4. puusavöö lihased;
5. jalgade lihased — jagunevad: a) painutavad, b) sirutavad.

Muidugi mõjub üks ja sama harjutus enam või vähem arendavalt ka naabruses olevatele lihaspartidele. Harjutused peavad nii valitud olema, et kõik lihaspartiid saaksid ühtlast tööd.

Kehalised harjutused mõjuvad olenevalt nende intensiivsusest, kestvusest (korduvusest) või pingutuselt lihastele kolmes suunas: 1) kiirust, 2) vastupidavust ja 3) jõudu arendavalt. Peale harmoonilise kehaarendamise on üksikute nõuete kohaselt vaja üht või teist suuna üksikute harjutustega enam mõjutada. Nii on kuulipilduril tarvis kehalist jõudu ja vastupidavust, lasakuril — jooksu kiirust hüpetel jne.

Lihaste ja erkude töö vahelist koordineerimise aitavad saavutada eraldi mitmesugused osavusharjutused.

Et suudaksime enda keha üle valitseda ruumis, on meil kasutada veel mitmesuguseid võimlemise riistu, missugused peale

selle arendavad ka vaimseid omadusi, nagu tahtejõudu, julgust, külmaveresust, leidlikkust ja osavust. Harjutused riistadel jagunevad oma mehaanilise töö poolest tugi- ja rippharjutusteks.

Meelelahutuseks on soovitatav tundi sisse võtta lühike, kuni 5 minutit kestev jagudevaheline võistlus või mäng.

Et võimlemise tunnis kogu keha kõigekülgselt arendada, peab töökavas leiduma harjutusi järgmistest gruppidest:

1. Elustavad harjutused tunni alguses,
2. üldine keha läbitöötav võimlemine (mõeldud eelpool antud lihaspartide järjekorras),
3. kiirusharjutused,
4. vastupidavusharjutused,
5. jõuharjutused,
6. rippharjutused,
7. tugiharjutused.
8. osavusharjutused,
9. meelelahutuseks võistlus ja mäng,
10. rahustavad harjutused tunni lõpus.

Ajajaotus ja gruppide omavaheline paigutamine on enese veende asi, kusjuures gruppides 3—8 nõutavad harjutused võivad tarvilisel määral ette tulla juba grupis 2 — üldises keha läbitöötava võimlemise osas, mis moodustab pool kuni kaks kolmandikku kogu tunni tööst. Antud jaotus loob pildi, mida tuleb tunnis valitavate harjutustelt nõuda. Tuleb aga silmaspidada, et harjutused enda raskuselt tõuseksid kulminatsioonipunktini tunni kolmeveerandi lõpuks ja siis langeksid, et lõppeda kergete rahustavate harjutustega.

Igale pingutavale harjutusele peab järgnema sama lihasgrupi lõdvestav harjutus. Need oleks mitmesugused lõdvestatud käte ja jalgade õõtsed ja raputamised; keha lõdvestused ette, taha ja küljele; lõtv kettaheite ja kuulitõuke liigutus jne.

Kui keh. kasv. tunni kavas on kergejõustik, pallimängud või enesekaitse, tuleb tunni algul teha vähemalt 10-minutiline üldine keha läbitöötav võimlemine. Võimlemist võib teha isegi täägivõitluse ja rakedusvõimlemise eel, olgugi, et see on raskendatud siin riiete tõttu. Enne 10-minutilist võimlemist teha keha soojendamiseks lühikest sörkjooksu. Võimlemine ise haaraku neid lihaspartiid, missugused eeloleval tunnil vähe tööd saavad.

Tunni läbiviimine.

Loomulikult ei saa üks isik keh. kasv. tundi anda suuremale grupile kui rühmale. Kergejõustiku, riistadel võimlemise, raken-

dusvõimlemise ja enesekaitse juures on soovitatav ja koguni nõutav, et jaotataks rühm peale 10-minutilise üldvõimlemise alagrupidesse vastavalt instruktorige, abinõude ja läbivõtta-kavatsetavate alade (kergejõustikus) arvule (loomulikult 3—4 gruppi rühmas).

Tunni läbiviimisel tuleb peale KKE I üldosa p. J. toodud nõuete veel tähele panna järgmisi praktilisi nõudeid, et saavutada tunnis teadlikku ja eeskujulikku distsipliini:

1. Keh. kasv. tunnis liikumistel, seisangutel, ümberrivistustel ja kogumistel valitsegu kindel rivikord ja rivikäsklused.

2. Harjutuste seletus tunniandjalt olgu arusaadav, lühike ja hoogus; täitekäskluse kategooriline ja nõuda ka selle järele harjutuse viivitamatut täitmist.

3. Juuresolevatele abijõududele, kui neile eraldi gruppi ei ole antud, lubada õpilasi parandada poole häälega eemalt. Abijõududel võimlusrivi vahele mitte minna; kätega õpilasi mitte parandada.

4. Gruppide vahetusel (kergejõustiku ja riistvõimlemise tunnis) ühe abinõu või ala juurest teise juurde minemiseks on soovitatav maksma panna järgmine kord: Vile või käskluse peale: „grupid paigale“, kõik grupid lõpetavad silmapilkselt oma töö, võtavad neile määratud kohale ala või riista juurde joonele paiga rindega saali, platsi keskele või tunniandja poole; käskluse peale: „gruppide vahetusele — äramäärates missuguse riista või ala juurest missuguse riista või ala juurde, või lihtsalt päri (vastu) päeva — taktsammu (taktjooksu) — marssi!“ kõik grupid pööravad parem (vasak) pool ja järgmise takti pealt

alustavad taktsammu (taktjooksu) uue riista või ala juurde; jõudes uue riista või ala juurde, alagrupi juhi (kui need vahetatakse ühes gruppidega) või esimese mehe käskluse: „seis!“ järele grupp jääb seisma, teeb kohe pööre parem (vasak) pool ja kõik jäävad vabalt seisma.

5. Abinõud kohale toimetada, kandes tarvilise arvu meestega, mitte mööda maad lohistades.

Kaadri kehaline kasvatus.

Kaadrit tuleb üleskutsuda enda keha ja tervise eest hoolitsema sportimisega vabal ajal. On ju ohvitseri kui ka allohvitseri hea tervis kõigepealt temale endale suureks rõõmuks ja kergenduseks kaitseväge teenistuse raskusi kandes. Võimaluse korral teda sportimisele meelitada temale teatavate soodustuste hankimisega (väeosa spordivarustuse tarvitada lubamine; auhinnad; lubada temale harjutada ka töö ajal, kui ta ei ole seotud oma otsekoheste ülesannete täitmisega ja m.). Keh. kasv. tundides kaadrile tuleks enesearendamise kõrval panna suuremat rõhku tunniandmise oskuse õpetamisele. Selleks kaader järjekorras annaks endi vahel proovitunde. Tunni lõpul selgitatakse ilmsikstulnud puudusi ja hüvesid.

Keh. kasv. tunni õigeks andmiseks on tähtis nii ohvitseridel kui allohvitseridel tunda inimese anatoomiat, milliseid teadmisi peaks õpetama ja kord-korralt värskendama väeosa arst.

Kaadri keh. kasv. tundidest ei tohiks vabastatud olla ükski ametimees, sest just nende organism vajab enam liikumist ja pingutusi, kuna nad seda omal ametikohtadel vähem saavad kui rivi kaader.

Vaimuhaiguste piiralade simulatsioonist kaitseväes.

Kaitseväge Tervish. valitsuse konsultandi k. t. dr. med. K. Lellep.

I.

Igasuguseid haigusi ja haigusnähte simuleeritakse harilikult mingisugustest kohustest kõrvalehoidmiseks, ebamugavuste vältimiseks, või kasuluse taotlemiseks. Üldse on simulatsiooni katsed nii sagedased, et see, kes ei taha pettuse ohvriks langeda, peab tundma simulatsiooni tehnilisi võtteid ja psühholoogilisi põhjusi.

Kehaliste haiguste kõrval simuleeritakse tihti vaimuhaigusi. Teesklemist tuleb ette vahistatute juures; siin on vaimline häire ainukene, mis tõendatud süü korral karistusest päästaks. Vaimuhaire simuleerimist kasutatakse aga ka kaitseväge teenistusest kõrvalehoidmiseks, samuti ka kasuluse taotlemiseks kahjutasu või pensioni (rendi) nõudmiseks.

seks. On veel vähemaid põhjusi, mida meie aga siin ei maini.

Rahuloldav vaimuhaiguste teesklemise äratundmine eeldab simulatsiooni tehnika tundmist. Võhiku katse juures vaimlist häiret simuleerida, ilmneb kõigepealt haiguse pildi mittetundmine. Sellega erineb vaimuhaiguste simuleerimine kehaliste haiguste simulatsioonist. Kehaliste haiguste sümptomi väljendusi näeme oma ümbruses alaliselt; suurem osa neist elame ise üle. Siin on loodud üldine kujutus haigusnähtuse kohta ja simulatsiooni õnnestumine ripub peamiselt simuleerija osavusest ja hindaja usaldusest kaebuste vastu. — Teisiti on vaimliste häiretega. Suuremal osal puudub võimalus vaimuhaigetega kokku puutuda, nende käitumist tähelda ja imiteerida. Seetõttu talitab teeskleja siin harilikult pimesi, ilma plaanita; ta lihtsalt mängib hullumeelset, ei ole aga oma talitusviisis mitte sugugi kindel. See eba-kindlus saab tema äraandjaks ja äratav vaatelejas umbusaldust. On aga kord kahtlus simulatsioonis tekkinud, siis ei ole enam raske asjatundlike võtete abil haiguse õiget sisu avastada.

Lihtsamatel juhtudel on simulant hull ehk närvinõrk ainult jälgija juuresolekul, kuna ta oma toakaaslaste vastu mõistlik on. Aga simulatsioon ebaõnnestub ka neil, kes juhuliselt maniakaalset vaimuhaiget näinud on ja selle käitumist järelaimata püüavad. Eksiteele viimine läheb korda ainult lühemaks ajaks. Kui aga katsealuseid kauemini jälgida, siis väsivad nad pea ja embkumb, kas loobuvad simulatsioonist või puhkavad vahepeal oma võtetest. Õige maaniline vaimuhaige aga ei väsi kunagi.

On tuntud juhud, kus arstmeid on tarvitatud vaimliste häirete ajutiseks väljakutsamiseks. Mõne vahendi (atropiin, india kanep) kaudu tekitatakse maniakaalse ja hallutsinatoorse seisundi; aga kõigepealt see kunstlik vaimline häire omab erilisi kõrvalnähte, mis lubavad asjatundjat diagnoosida ja leida õiget põhjust, teiseks vältab mürgi mõju ainult lühikest aega, ja ravilas, kus tal alalise valve pärast puudub võimalus uute annuste sissevõtmiseks, ilmneb peagi haiguse õige iseloom; kolmandaks kaotavad niisuguste mürgituste puhul haiged kontrolli enda üle ja annavad ise arstile tihti vihjeid tõelise haiguse põhjuse kohta.

Kõik need loetletud võimalused on kergeti äratuntavad. Teisiti on aga lugu, kui on tegemist järjekindla, püsiva, kauakestva nähuga. Vaevalt on näiteks mõeldav, et terve hingeeluga inimene suudaks nädalate, kuude

ja isegi aastate kaupa täiesti vaikida, seda suudab aga vaimuhaige.

Vaimuhaiguste simuleerimine on seotud veel mõningate teiste iseärasustega, mis kehaliste haiguste simulatsiooni juures tähtsusetu on. Näiteks inimene, kes väljamõeldud vaimuhaiguse abil taotleb mingeid sihte, kaotab sellega oma positsiooni seltskonnas, kas ajutiselt või jäädavalt, käib ju harilikult vaimuhaigeks tunnustamisega kaasas mitte ainult tegude eest vastutamatus, vaid ka juriidilise teguvõime kaotamine ja isegi füüsilise vabaduse piiramine (vaimuhaigete ravilas) mõnikord jäädavalt.

Kõige sagedamini simuleerivad vaimuhaigusi vahialused, kas eeljuurdlus või karistusalused. Esimesed hellitavad lootust, et neid kordasaadatud teo eest vastutusele ei võeta, need on vahipostil magamajäänud, väejooksikud, vastuhakkajad jne., — teised loodavad karistusest vabastamist, sest vaimuhaige teatavasti ei kannu karistust.

Kui aga on tegemist nn. elukutselise kurjategijaga, siis on tema suhtumine kaotata vale ühiskondlikule positsioonile ükskõikne, sest kurjategijana ta esineb niikuinii ühiskonna vastasena, kuna ravilasse paigutamist loodab ta vaid paremaid põgenemise võimalusi. Seda mainisime ainult muuseas, sest *elukutselisi kurjategijaid kaitsevæes ei leidu.*

Kaitsevæes laialisemalt tuntud põhjus simulatsioonideks on kasusaamise motiiv; kõige sagedamini pensioni (rendi) nõudmine mingi õnnetuse puhul. Selliseid nõudjaid leiame eriti üleajateenijate, aga ka ohvitseride hulgas. Sel juhul simuleerida tahtja peab juba arvestama ka negatiivseid tagajärgi, sest ta peab simulatsiooni õnnestumise puhul edaspidi, terve eluaeg haigena paistma, ähvardab ju teda paranemise korral pensioni (rendi) kaotus. Kas vaimliselt terve inimene aga suudab loobuda enese kui terve inimese õigustest, et vahetada seda vaevalt äraelatava pensioniga?

Sama lugu on ka ajateenistusest kõrvalehoidjatega. Varem, kui suure Vene riigi ajateenija — eestlane lahkus mitmeks aastaks, ka aastakümneks oma perekonnast, et „kroonut“ teenida, oli vaimuhaiguste teesklemine otstarbekohane. Harilikult põlvenes kutsealune maanurgast, kus vaimuhaigeks tunnustamine ei mõjutanud kuigi tunduvalt tema ühiskondlikku positsiooni; polnud ju Eesti ühiskondlikku elu maal peaaegu olemaski, — „kroonust“ pääsemise hüved olid aga ära arvatud. Isesugused tingimused on aga nüüd, kus iga ühiskonna liige on arvele võetud ja kaitsevæe teenistuseaeg on lühendatud otse äärmuseni. Meil pole hästi mõeldav

vaimuhaiguse simuleerimine ainult ajateenistusest pääsemiseks, vähemalt vaimliselt täisväärtusliku isiku poolt mitte. Neil kaalutlustel tuleb iga simuleerijat võtta tõsiselt vaimlise alaväärtuse kahtluse alla. Et aga simulatsioonide katsed eelmainitud põhjustel siiski ette tulevad, siis püüame lähemalt nende katsete psühholoogilist külge selgitada.

Kuna meie pensioni (rendi) simulant, kaitseväe keskhaigla kogemuste järele, ülejateenijate, vabateenijate ja mõne teise hulgas leiame, toon siin ühe haigusloo, mis käsitab teenistusest vabanemise katset ühes karistuse kandmisest ja kaitseväest vabanemise sooviga.

K., Eduard, noorsõdur, viibis Tartu vaimuhaigete kliinikus 31. III — 27. IV 1932. a. vaimse seisundi kindlakstegemiseks. Teada on, et ta varem oli põllutöeline, alaline kohatade vahetaja. Ei saa kellegagi läbi, teeb ainult mis tahab, on alkoholi tarvitaja. Enne kaitseväkke astumist silmatorkavalt hajameelne ja rõhutud meeleolus. — Ta saab esimese teenistusnädala kestel vastuhakkamise pärast karistada, on muidu ükskõikne ja laisk, püüab tihti arsti juurde pääseda, teda saadetakse aga objektiivse leiu puudusel ikka jälle teenistusse tagasi. — Öppuse ajal naerab leitnandile vastu (leitnant Tamme ettekanne), käsu peale „pöörd“ kordab seda sõna ja teeb kõik vastupidi kogu meeskonna juuresolekul. Karistatud. Hiljem tuleb oma väeossa tagasi paranenud käitumisega. — Siis korduvad konfliktid jälle. Kliinikus ärritatud olekus, mille järele rahunemine. Usutlemise peale ei taha teada, kui kaua viibis koolis, ei taha tunda kalendrit, ei olevat kunagi kuulnud oma kompani ülema nime, ei taha osata ka lahendada ülesannet (2×2). Vigaseid rehkendusülesandeid teeb ainult arsti juuresolekul, ühe toakaaslasega lahendab aga kõik ülesanded. Hingab ka raskelt arsti juuresolekul, valvamatult aga rahuloldavalt. — 6. IV jooksis kliinikust ära, võeti 6 km kauguselt kinni, äramineku põhjust ei nimetanud.

Siin näeme, et haiglaste hoogude vahel on vaheajad, mille jooksul ta end simulatsiooni ja liialduste pingutustest välja puhkab.

Võtame selle juhu aluseks oma psühholoogilise simulatsiooni uurimisele.

II.

Kas on vaimuhaiguste simulatsioon võimalik? Modern psühhiaatria eitab seda. — Umbes 50 aastat tagasi, nn. „monomaaniate“ ajajärgul, valitses vaade, et „hullumeelus“,

„melankoolia“, „rumalus“, „kleptomaania“ (vargus), „püromaania“ (tulesüütamine) on omaette haigused, mis üksteisest täiesti erinevad, ei ole aga mitte, nagu praegu teatakse, ühe ühise haiguse üksikud sümptoomid. Varem pidi loomulikult tunnustama iga ühte simulandiks, kes ei mahtunud ühegi loetletud „monomaania“ raami. Näiteks, kui nähti mõnda hullumeelset, kes kord märatses, siis jälle enda ette vaikselt naeratas, — arvati teda kohe teesklejaks.

Sest ajast aga, kui psühhiaatrias, läinud sajandi 90. aastates, Kraepelin on loonud varajase nõdramõistusluse mõiste (dementia praecox — hiljem „shizofrenia“), on alganud uus ajastu vaimuhaiguste uurimises. Nüüd me teame, et inimene, kes põeb varajast nõdramõistust, võib vasturääkivaid sümptoome avaldada. Ta võib olla kord rõhutud meeleolus, kord maniakaalselt lõbus ja liikuv, võib avaldada suurushullustust, olla siis ümbruse vastu täiesti ükskõikne, ehk ärrituda. Võib rääkida selgelt, isegi loogiliselt, võib omi luulemõtteid põhjendada, teiselt poolt aga täiesti mõttetu või ka oletamatuid sõnu kokku kuhjata, ehk jälle vaikida kuude ja aastate viisi.

Nendele uutele vaatlustele toetudes, võeti kontrollimise alla ka simulatsioonide küsimus. Paljud autorid väljendasid selle kohta õige radikaalseid mõtteid. Baieri vaimuhaige kuninga ihuarst Gudden ütles, et ta on oma elus ainult ühte simulanti näinud, ja sellegi juhu juures kahtleb ta. Kraepelin ütles, et ta on näinud hiljem nõdramõistuslusestena inimesi, keda ta varem ise simuleerijateks tunnustanud. Birnbaum väidab praegu veel, et ta kogu omast rikkalikust materjalist ei ole ühtegi simulatsiooni juhtu näinud.

Isegi neil kordadel, kus arvatavad simulandid hiljem teesklemist ülestunnistavad, ei saa alati väita, et on tõesti simulatsiooniga tegemist olnud. Simulatsiooni diagnoosimisega peab ettevaatlik olema. Kõigepealt peab mainima asjatundja suggestiivset mõju haigele; teiseks võib endine haige pärast oma haiguse sümptoome ise simulatsiooni „naljategemise“ ehk „jonnimisena“ tembeldada; kolmandaks võib, peale haiguse mõõdamist, tunnustada simulatsiooni oma seltskondliku positsiooni säilitamiseks, et tõelist vaimuhaiguse käiku varjata jne.

Teatud selgust simulatsioonide õige iseloomu kohta tõi nn. vaimuhaiguste piiralade uurimine, millele alguse pani Ganser 1897. a. Kirjeldatud on vaimline kangustus (stupor), mida ta vahistatute juures täheldas ja mida praegu tuntakse Ganseri sündroomi nime all.

Selle nähtuse juures põimub haigestumise tahe hüsteerilise mehhanismiga, nimelt kehalise vastutulelikkusega hingeliselt tingitud tarvidusele. Väljapääsematusse olukorda satunud inimene otsib pääsemist haigusesse põgenemises. Harilikult sünnib see alateadvuse kaudu, kuid esimene impulss võib ka tahteline olla. Tahtelist Ganseri sündroomi ei saa simulatsiooni hulka arvata, sest tegemist on siis inimestega, kel on omane haiglane konstitutsioon.

Psühholoogilist selgitust vajab ka pensioni (rendi) neuroos. Teda väljakutsuvad hetked omavad teatud sisemise sarnasuse Ganseri sündroomiga. Samuti on ta võimeline ainult vastava konstitutsiooniga inimeste juures. Tema arenemiskäik on järgmine: kergelt vigastatud (harilikult on tegemist kas hoobiga pähe, või lihtsalt ehmatusena) inimene hakkab uskuma, et tal on õigus saadud vigastuste eest tasu nõuda. Et aga omi nõudmisi kindlustada, liialdab (aggraveerub) ta harilikult saadud vigastusi 100%ni. Venib nüüd aga tasusaamine, ehk hakatakse kahju kannataja vigastuse tõsiduse juures kahtlema, siis liialdab ta neid, kuni ise oma haiguse tõsidust uskuma hakkab. Nüüd tunneb ta juba tõesti valusid, milliste olemasolu ta alguses ainult oletas. Samuti tekivad tal müüid ka iseenesele suggereeritud halvatused. Ekspertiisi juures aga ilmneb, et haige kaebustel saadud vigastuste kohta ei ole orgaanilist alust. Paljud pensioni (rendi) neurootikud usuvad nii kindlalt oma haigusesse, et kulutavad õiguse nõudmise peale tihti kõik oma varanduse, tülitavad ülemust ja ei suuda mõista, miks neile õigust ei tehta, sest neil on ju valu, on halvatused ja muud nähud. Keegi ei suuda neile selgeks teha, et see kõik on ainult kujutluse tagajärg. — Siinkohal naelutame aga kinni, et sarnaseid haigusi iialgi ei leidu nende vigastuste juures, kus igasugune kasusaamise võimalus algusest peale puudub, näiteks sportliste vigastuste juures.

Nagu juba mainitud, ei või kirjeldatud haigus avalduda inimestel, kel puudub vastav konstitutsioon. Sellega aga muutub küsitavaks niisuguste haigete hingeline täisväärtuslikkus. Pensioni neurootik on eluraskuste vastu alati iseäranis tundelik ja vigastus on ainult tema poolt kaua oodatud võimalus tegelikust elust haigusesse põgenemiseks.

Kui Ganseri sündroom haiguse ajaks karistuse kandmisest vabastab, siis pensioni (rendi) neurootiku taotlused jäävad tagajärjetuiks, ehkki mõlemal juhul on tegemist vaimlise häirega ja mõlemal juhul on haiguse tekitaja ainult haige enese mõte. Ehkki pen-

sioni (rendi) neurootik ei simuleeri, vaid tõesti usub oma vigadesse ja tunneb neid, siiski tema nõudmiste rahuldamine tähendaks haiguse fikseerimist terveks eluajaks, sest pensioni saab ta ainult niikaua, kui ta haige on. Luhtuvad aga kõik abiraha nõudmised, siis juhtub (küll mitte alati), et pikema ehk lühema haigeoleku järele, ära nähes edaspidise järjekindluse tagajärjetust, loobutakse lõpuks enesele suggereeritud haigusest ja teha ke uuesti algust normaalse inimese eluga.

Konstitutsionaalset valmisolekut igasuguste hingeliste häirete moodustamiseks avaldavad ka igasugused muud neurootikud — psühhopaadid, rasked närvinõrgad — neurasteenikud ja hüsteerikud. Iseenesest need haigused, kui nad raskemal kujul olemas, on küllaldaseks põhjuseks kaitseväätenistusest vabastamiseks. Selle haigusgrupi äärmised vormid on haruldased, siiski peab teadma, et suurem osa neist on kerged hingelised häired, kuid tahteliselt liialdatud (aggraveeritud). Niisuguste liialdatute haiguste pilt on õige mitmekesine ja seda võib äravahetada vaimuhaiguste (schizophrenia, hebephrenia) varajaste sümptomidega.

Lõpuks teatud erineva seisukoha omab hingeliste häirete simulatsiooni küsimuses langetõve teesklemine. Langetõve (epilepsia) simuleerimine oli veel lähemas minevikus, ka veel Maailmasõja ajal väga moes. Et siin tegemist kindlas järjekorras ilmuvate sümptomidega, siis on vajalik simulatsiooniks kõigepealt haiguse hoo käiku täpselt tunda ja teiseks kas või väikestki näitleja talenti omada. Tähtsat osa etendab ka harjutus. Maailmasõja ajal leidis paljudes väeosades ja sõjaväehaiglates isegi langetõve õpetajaid. Need olid kas sanitarid või muud haiguse nähetega tuttavad, kes soovijaile järjekindlalt kõike tarvilikku õpetasid. Muidugi võis nende tegevus ainult sõjaväelaatsarettides sõja ajal tagajärjekas olla, sest neis tingimustes puudusid arstidel aeg ja soodsad tingimused haigete täpsemaks täheldamiseks. Rahu ajal aga, vähemalt meil, ei saa selle haiguse simulatsioonist juttugi olla. Käivad ju langetõvega kaasas nähted, reflekside väljalangemised ja haiglased patoloogilised refleksid, mida teeselda mingil juhul ei ole võimalik, samuti osutub võimatuks langetõvelise häiritud konstitutsiooni simuleerida.

Kokkuvõtteks peame ütleva, et 1) vaimliste häirete simulatsioonid, kui neid otsekohe ära ei tunta, lasevad alati psüühilist alaväärtust oletada. Sellepärast võib väita, et ehtsaid simulatsioone ei olegi olemas.

2) Psühhoogeensed vaimuhaigused, näit. Ganseri sündroom ja pensiooni (rendi) neuroos ei oma simulatsioonidega midagi ühist, ehkki sellistena paistavad.

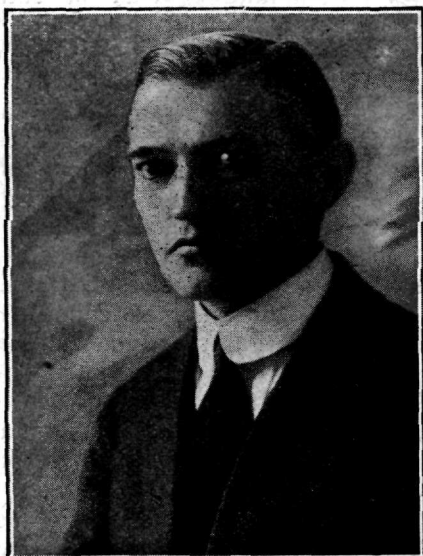
3) On olemas psühhoogeensete vaimuhaiguste kalduvustega isikuid, kelle algeline (primaarne) tahe vaimuhaigeks jäämiseks osutub simulatsiooni põhjuseks. Oma auto-suggestiivse oleku tõttu sukelduvad nad aga tõelisesse haigusesse, neil avaldub nii siis simulatsioon psühoosis.

Kirjandust.

- 1) Kraepelin. Psychiatrie. Leipzig, 1909.
- 2) Gudden. Allgemeine Zeitschrift für Psychiatrie. Bd. 39.
- 3) Birnbaum. Die psychopatischen Verbrecher. Berlin, 1914.
- 4) Ganser. Archiv für Psychiatrie. 1893. Heft 2.
- 5) Jung. Über Simulation von Geisteskrankheiten in der Psychiatrie. Journal für Psych. u. Neurologie. Bd. 2. 1903.
- 6) Kaitseväe keskhaigla ja Tartu ülikooli vaimu- ja närvihaiguste kliiniku juhud.

10. üksiku jalaväepataljoni viieteistkümnendaks aastapäevaks.

Tallinna linnapea A. Uesson.

A. Uesson

Tallinna linn, asetsedes Läänemere kaldal, Lääne ja Ida kultuuri ning kaubanduse vahemehena, on aastasadade jooksul mitmel korral pidanud enda kaitseks kestvaid võitlusi tugevate naabritega. Säärasteks võitlusteks vajas linn muidugi sõjaväge ning kuni möödunud aastasaja keskpaigani oli linnal veel oma palgaline, linna kodanikest koosnev, erirügement. Peale selle oli linnas, olenevalt ajajärgust, ka valitseva riigivõimu väeosi, kuid need tundusid alati võõra elemendina ja nende ning linna kodanike vahel ei tekkinud lähemaid suhteid.

Uus ajajärk kaitseväe ja linna kodanike suhtes algab Eesti rahvuslike väeosa-de loomisega ja eriti Vabadussõjas. Noore vabariigi pealinnas — Tallinnas, tuli kodanike julgeoleku ja nende varanduse kaitseks organiseerida 1919. a. Tallinna Vahipataljon, millest pärastpoole võrsus praegune 10-s üksik jalaväepataljon. Pataljoni suured teened Tallinna linna ja kodanike kaitse alal, pataljoni, linna kodanike ning valitsuse rahvuslik ühtekuuluvus ja pataljoni juhtide arukas ja peenetundeline esinemine põhjustasid, et läbikäimises pataljoni ja linna administratsiooni, samuti pataljoni ja linna kodanikkude vahel tekib sõbralik vahekord ja vastastikune lugupidamine.

Lugupidamise väljendamiseks 10-da üksiku jalaväepataljonile soovitas linnavalitsus nimetada pataljon ümber „Tallinna pataljoniks“, kuid kahjuks ei leidnud see soov omal ajal vastavas instantsis vastuvõttu. Tallinna linnaomavalitsuse poolehoid pataljonile leiab parima väljenduse lipu annetamise volikogu otsuse põhjal. Lipu üleandmine toimus Tallinna mälestuspäeval 26. märtsil 1929. a. Raekoja platsil tuhadete linna kodanike vaimustaval osavõtul. Sel puhul tuletasin Tallinna linnavalitsuse nimel meelde pataljoni teeneid Tallinna kaitsmises ja nende Eesti poegade teeneid Eesti Vabadussõjas, kes teenivad pataljoni ridades ning avaldasin veendumust, et nad jäävad eeskujuks noorimale põlvile. Selles teadmises andsin tol korral härra Riigivanemale lipu edasiandmiseks pataljonile, soovides, et pataljon selle all

kaitseks seniste eeskujude järele meie kodumaad ja vabadust, kindlustades Eesti rahvale rahuliku arenemise ja kauni tuleviku.

Pataljon on seni kõik tema peale pandud lootused täitnud, oma kaunistest traditsioonidest kinnipidades õpetanud tuhandeid

noormehi kaitsma oma kodumaad. Hinnates kõrgelt pataljoni senist tegevust, soovin viieteistkümnendaks aastapäevaks pataljoniile ja tema lugupeetud juhile parimaid saavutusi ning edu ka edaspidiseks tööks meie kodumaa ja linna kasuks.

10. üksik jalaväepataljon 15-aastane.

Leitnant K. Kevend.

1917. a. revolutsioon purustas Vene tsaaririigi. Vähe-
musrahvaste seisukohalt võetuna omas erilise tähtsuse revolutsiooni-juhtidelt lubatud rahvaste enesemääramise õigus, millele tuginedes asuti meil Eestis kohe rahvusväeosade loomisele. Esimese rahvusväeosana vormeeriti kindralmajor A. Tõnissoni poolt 1. Eesti polk, mis sai nurgakiviks rahvusdiviisile ja pärastisele Eesti kaitseväele, seega ka 10. üksikule jalaväepataljonile. Kindralmajor A. Tõnissoni loeb 10. üksik jalaväepataljon oma vanaisaks, kuna tema algatusel ja otsesel juhtimisel sakslaste poolt laialisaadetud 1. Eesti polgu ohvitserkond moodustas põrandaluse organisatsiooni, mille eesmärgiks oli Eestile salajase sõjalise jõu loomine. Selle organisatsiooni osast, Läänemaa Eesti Kaitseliidust, võrsus mitmesuguste arene-
misjarkude, ümbernimetamise ja -vormeerimise läbi praegune 10. üksik jalaväepataljon.

Juba vormeerudes sattus 1. Eesti polk enamlaste tagakiusamise alla, sest ei võidud näha keset revolutsioonilist korralagedust ja kaitseväge kompromiteerivate „revolutsiooniliste vägede“ kõrval korralikku, distsiplineeritud väeosa, — selline väeosa tundus revolutsiooni kohalikele juhtidele isegi kardetavana. Püüti igati teha takistusi 1. Eesti polgu arengus ja tegevuses, kuni lõpuks enamlased haarasid võimu kogu maal ja võtsid üle ka Eesti rahvusvägede juhtimise.

Saksa okupatsioonivägede maale tulles vabanesid meie rahvusväeosad enamlastist ja, peamiselt kindralmajor E. Põdderi olukorra õige hindamise ja ettenägelikkuse

tõttu, tunnistati iseseisva, erapooletu Eesti Vabariigi sõjaväeks. See teguviis ei meeldinud aga konalikele Saksa paruneile ja Balti sakslasile. Arvasid nad ju nüüd tulnud olevat aja, mil teostub nende ammune igatsus ja südamesoov, — et Eesti liidetakse suure Saksamaaga, et Eestist peab saama Saksa hertsogiriik. Eesti rahvulikes väeosis nägid nad aga suurt takistust oma eesmärgi taotlemisel, sellepärast panid nad käima kõik rattad, et Eesti väeosad likvideeritaks. Selle saavutamiseks ei valitud abinõusid, kuni viimaks 1918. a. aprillis saadeti Eesti rahvusdiviis Saksa kindralkomando poolt laiali. Kodanike poolt organiseeritud „omakaitse“ võtsid Balti sakslased arusaadavalt põhjusil üle. Samal ajal algas ka Eesti maalal varanduste ja peamiselt aga toiduainete rekvireerimine ja väljavedu nägivale Saksamaale.

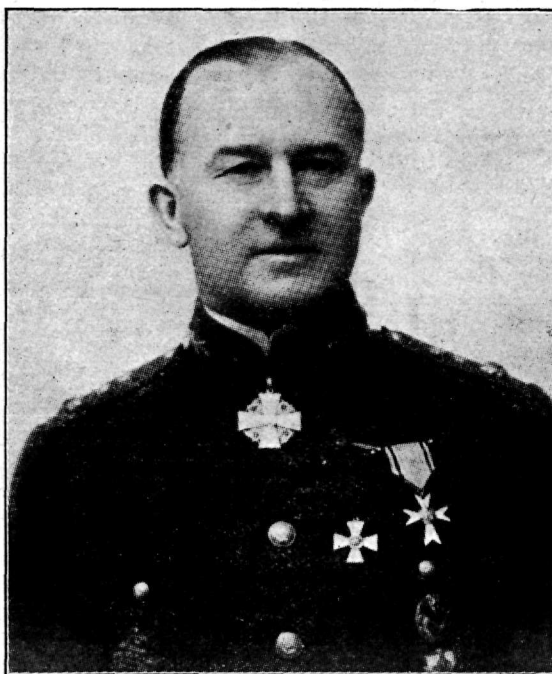
Et tekkinud kaoses kuidagi kindlustada oma olemist, et päästa ja säästa, mis vähegi võimalik, demobiliseeritud 1. Eesti polgu ohvitserkond oma juhtide energilisel algatusel mobiliseerus uuesti — põranda all. Selle tulemuseks oli Eesti Kaitseliidu asutamine ja organiseerimine üle maa. Salajasse kaitseliitu kogunes esmajoones demobiliseeritud sõdurkond. Igaühele on aga teada, millise moraalse kui ka materjalse tähenduse omasid tookord üle maa asetsevad, ehkki illegaalsed, kaitseliidu üksused (kohati 5—10-mehelised, ent varustatud relviga ja laskemoonaga).

11. novembril Saksa okupatsiooniväed olid sunnitud lahkuma Eesti territooriumilt. Põhjused selleks olid olukorra kujunemine Läänerindel ja Saksamaa sisemine revolüt-

sioon. Lahkuvate Saksa vägede kannul ai-
gasid maale sissetungimist punase Vene-
maa vaenulikud väesalgad, et noort, vast-
tärgranud vabariiki lämmatada, purustades
tema idus.

Eesti Vabariigi seisukord kujunes väga
raskeks. Kaitseväge oli tarvis igale poole:
võitlusse sissetungiva vaenlase vastu, sise-
korra kindlustamise, vahiteenistuse jne.
jaoks, sellepärast asuti kiiresti Eesti kaitse-
jõudude uuesti-organiseerimisele, hoolimata
sellest, et lahkuvad Saksa väed püüdsid igal
sammul segada ja takistada Eesti enese-
kaitse organiseerimist. Väeosade loomist
alustati üle maa, kuid, kahjuks, ei arenenud
see küllalt edukalt, kuna vabatahtlik mobi-
lisatsioon ei annud nimetamisväärseid tule-
musi ja ka sundmobilisatsioon edenes
visalt.

Samal ajal alustas kindralmajor E. Põd-
der 1. jalaväepolgu vormeerimist Tal-
linnas. Et ka Tallinn, kui pealinn, riigiva-
litsemise juhtimise keskkohd, ühes siinsete
asutistega ja igasuguste kraami- ja varus-
tusladudega vajas sõjaväelist kaitset vahiteenistuse ja korra säilitamise näol linnas, siis otsustati ka see ülesanne panna 1. jalaväepolgule. Kuna aga esmajoones mobiliseeritud meestega täiendati rindele saadetavaid üksusi, siis ei jätkunud mehi vahiteenistuseks. Tekkinud raskusist ülepea-
suks pöörduiti Kaitseväe keskjuhatus

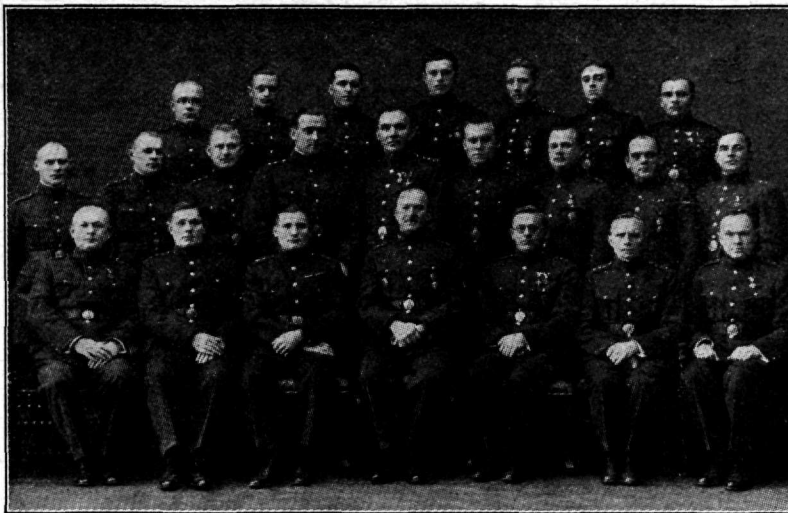

Kolonelleitnant E. Rützel
10. üksiku jalaväepataljoni ülem.

poole, paludes saata Tallinna Eesti Kaitse-
väe liidu osi. Keskjuhatus otsustas määrata
seks Läänemaa Kaitseväe liidu osad ja tegi
Läänemaa Eesti Kaitseväe liidu ülemale, st.-
kapten Th. Rõu'ile korralduse meeste

Ülalt vasakult: Linnapea hr. A. Uesson toob lipu raekojust välja 1929. a. — Paraad lipuanne-
tamisel Tallinna raekoja ees. — Reservohvitseride sektiiooni asutamine 1933. a. — Laskevõistluste
päeval 1. 10. 33. a. Põhja malevkonnaga Mustamäel,

10. üksiku jalaväepataljoni ohvitseridekogu 1934. aastal.

Vasakult paremale. I rida: kapten A. Tisch, kogu sekretär kapten A. Kuusk, kogu esimees major K. Ant, pataljoniülem kolonelleitnant E. Rüütel, kogu laekahoidja kapten J. Pärn, kapten J. Kuris, kogu abiesimees kapten A. Ives. II rida: leitnant K. Kuika, leitnant A. Madvärk, leitnant O. Russmann, leitnant A. Luha, kv. ametnik N. Villemson, leitnant V. Oja, leitnant E. Hints, kapten J. Ambos, leitnant M. Kask. III rida: leitnant J. Lagle, leitnant G. Liidja, leitnant A. Vainlo, leitnant O. Kurvits, leitnant A. Mets, n.-leitnant K. Kevend, leitnant A. Pessor. Puudub kapten J. Kontse.

Tallinna saatmiseks. 12. detsembril 1918. a. oli kaitseliitlasi polgus juba 4 roodu, milledest moodustati polgu III pataljon. Pataljoni ülemaks määrati samast päevast arvates st.-kapten (praegu kolonel) R a u d v e r e. 12. detsember on 10. üksiku jalaväepataljoni tegelik asutamispäev, ja see päev peaks olema pataljoni aastapäevaks.

1919. a. jaanuaris läksid polgu I, II ja IV pataljon polguülema polkovnik (praegu kindralmajor) H e i n t z e juhatusel rindele, kuna III pataljon jäi linna kaitseks ja vahiteenistuseks Tallinna. Majanduslikult allutati III pataljon 1. diviisi tagavarapataljonile. Kuna III pataljon polnud polgu ametlikus koosseisus ette nähtud, siis nimetati teda ka väga mitmesuguselt: 1. jalaväepolgu III pataljon; 1. jalaväepolgu III (E. K.-L.) pataljon; 1. jalaväepolgu III (Vahi-) pataljon; 1. jalaväepolgu III (Ülemäära-) pataljon.

1. polgu rindele minekuga katkes igasugune kontakt polgu ja tema III pataljoni vahel. III pataljon jäi riviliselt iseseisvaks, kuni 25. veebruaril 1919. a. ta

nimetati Vahipataljoniks, majandusliku alluvusega 1. diviisi tagavarapataljonile. Rivi- ja vahiteenistuse alal allus pataljon Tallinna komandandile, st.-kapten Th. R õ u k'ile. 25. veebruar määrati Vahipataljoni ametlikuks aastapäevaks, milline päev aga Kamini ksk. nr. 246 — 1928. a. kinnitati 10. jalaväerügemendi ja 10. üks. jal.-pataljoni aastapäevaks.

Edasi veeres aeg Vahipataljoni elus, Eesti K.-L. meeste vahiteenistust kandes, raske ja närvepingutava töö tähe all. Toimkondadesse saatis pataljon iga päev, ohvitseridega kokku, keskmiselt 564 meest, seega kuni 50% kogu pataljoni koosseisust. Siinkohal peab meelde tuletama, et meestel puudusid, rääkimata relvvarustusest, teenistuseks kõlvulikumad riided ja jalatsid, puudus isegi küldane toit. Reljeefselt nähtub see 25—31. aug. 1919. a. toimetatud inspektori ülevaatuses; nii on 1. roodu 124 sõdurist paljajalu — 21, pastlais — 11; 2. roodu 275 sõdurist — paljajalu — 8, pastlais — 32, oma saapais — 8; 3. roodu 229 sõdurist paljajalu — 9, pastlais — 31, oma saapais — 6 ja oma riideis — 1 jne. Ruumid olid väiksed, iga kahe mehe jaoks oli kasarmus üks magadiskott, kus nad vaheldumisi üle öö magasid. Osa mehi elas koguni köögis.

Pataljoni veteraanid.

Supp oli väga vedel: vahtkonnas said mehed ainult külma, jahtunud suppi, kuna puudusid köögid supi järelvedamiseks. Mida neil aga jätkus suurimal määral, oli kindel usk oma võimeisse, arusaamine oma kohuseist ja vankumata tahe — päästa oma kodumaa!

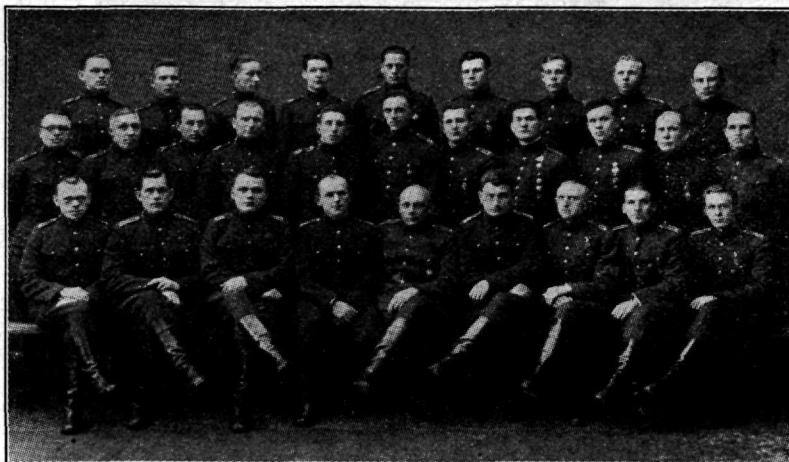
Samal aastal Vahipataljon elas üle mõningaid muudatusi oma ülemate suhtes. Senine Vahipataljoni ülem alamkapten O. Raudvere, määrati 3. diviisi Tagavarapataljoni ülemaks. Tema asemele kinnitati Vahipataljoni ülemaks 4. aprillist arvates kapten (praegu res.-kolonel) A. Aalberg, kes viibis kohal kuni 1. augustini, mil ta määrati Scoutsipataljoni ülemaks. 1. augustist tuli pataljoni ülemaks kapten A. Tõnishoff, kes püsis kohal kuni 1920. a. juunini.

1. juunil 1920. a. Vahipataljon nimetatakse Tallinna Vahipataljoniks ja pataljoni ülemaks määratakse alampolkovnik (praegu kolonel) V. Trossi. 11. septembril 1921. a. lahkus al.-polkovnik Trossi Kindralstaabi kursustele ja samast päevast määrati pataljoni ülema ajutiseks kohustetäitjaks kapten O. Schmidt, kes ka hiljem pataljoni ülemaks kinnitati. Erilisi muudatusi pataljoni elus ei olnud.

1922. a. suvel alustatakse diviisiülema kindralmajor J. Unt'i juhtimisel 10. jalaväerügemendi (polgu) vormeerinaist. Rügemendi vormeerib alampolkovnik (praegu kolonel) J. Vende, kes jääb ka rügemendi ülemaks. 1. juulil samal aastal Tallinna Vahipataljon vormeeritakse ümber ja nimetatakse 10. jalaväerügemendi III pataljoni. Pataljoni ülemaks jäi kapten Schmidt, kuni 21. juunil 1923. a. pataljoni juhtimisele asus kolonel V. Liivak. 1. oktoobril 1927. a. kinnitati pataljoni ülemaks kolonelleitnant Ed. Rüütel.

1. oktoobril 1928. a. likvideerus 10. jalaväerügement. Rügemendi pataljonidest vormeeriti iseseisvalt kaadripataljonid järgmiselt:

Kalevi pataljonist — Kalevi üksik jala-

10. üksiku jalaväepataljoni üleajateenijatekogu 1934. aastal.

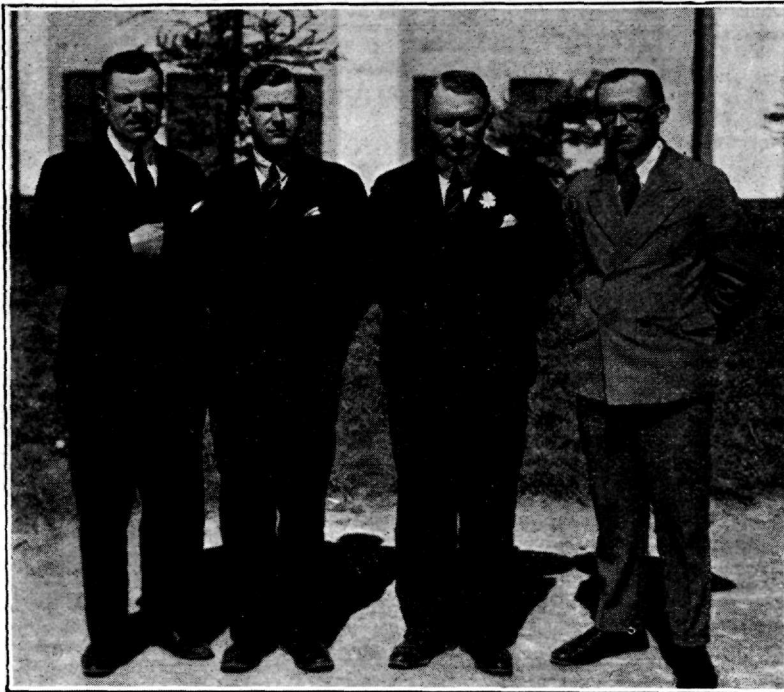
Vasakult paremale. I rida: v. a. A. Tork, veltv. J. Roop, veltv. O. Tütson, juhatuse esimees v. a. R. Mägi, veltv. O. Bachmann, veltv. A. Kits, v. a. O. Tirmann, v. a. V. Lilla, v. a. R. Kulbas. II rida: kogu sekretär n. a. E. Eirilane, 2. j. k. A. Kirsch, n. a. A. Naaber, v. a. R. Beekmann, v. a. R. Püü, v. a. O. Kivi, v. a. M. Lorenz, v. a. K. Mäus, n. a. S. Simor, majavanem v. a. A. Mõtlük, v. a. A. Lutter. III rida: juhatuse abiesimees n. a. A. Kittus, v. a. P. Pulver, n. a. H. Mets, kogu laekahoidja 2. j. k. A. Angerjas, v. a. J. Ertis, v. a. E. Tõnts, v. a. N. Pärdi, n. a. J. Mihkelson, 2. j. l. J. Erlbaum. Puuduvad: 1. j. v. F. Sieberg, v. a. A. Veske ja n. a. J. Luigaleht.

väepataljon, Scoutsipataljonist — Scouts üksik jalaväepataljon, III pataljonist — 10. üksik jalaväepataljon.

Seega päris 10. üksik jalaväepataljon rügemendi numbri ja pataljoni ülemaks jäi senine III pataljoni ülem kolonelleitnant Ed. Rüütel, kes püsib pataljoniülemana tänapäevani. Vahepeal, 16. oktoobrist 1931. a. kuni 2. oktoobrini 1933. a., mil kolonelleitnant Ed. Rüütel viibis läkitamisel Kõrgemas Sõjakoolis, täitis pataljoni ülema kohuseid kolonelleitnant J. Junkur.

Nagu eeltoodust nähtub, põlvnenud 10. üksik jalaväepataljon vanimast Eesti väeosast, on õieti Eesti Kaitseliidu osist koosnev 1. jalaväepolgu III pataljon, kuni ta pärast mitmeid ümbervormeerimisi ja ümbernimetamisi on saanud endale praeguse nimetuse. 10. üksiku jalaväepataljoni loojaks, n. ö. isaks, on aga 1. jalaväepolgu ja tema III pataljoni asutaja ja vormeerija kadunud kindralmajor E. Põdder.

Kogu selle aja kestes 10. üksik jalaväepataljon on loonud tihedaid ja südamlikke sidemeid Tallinna linna ja seltskonnaga. 10. jalaväerügemendi likvideerudes Tallinna linn esines isegi ettepanekuga, et rügemendi III pataljon nimetataks Tallinna pataljoniks,

Reservohvitseride sektsiooni juhatus.

Vasakult: Res.-ltm. A. Sokolov, laekahoidja — res.-ltm. J. Tarkfeldt, juhatuse esimees — res.-lipnik R. Linde, abiesimees — res.-lipn. J. Sander, sekretär.

kuna seda nimetust igati õigustavad pataljoni päritolu, asukoht ja teenistus Vabadussõja ajal ning ajateenijate suur % Tallinna kodanikest. See nimetus väljendaks ka südamlikku, sooja vahekorda Tallinna linna ja pataljoni vahel. Kahjuks ei teostunud see ilus ettepanek.

Oma lugupidamise avaldamiseks ja sõpruse väljenduseks Tallinna linnavalitsus, eesotsas linnapea hra A. Uesson'iga, annetas 26. märtsil 1929. a. 10. üksikule jalaväepataljonile lipu. 26. märts on Tallinna linna püha, sest 1571. aastal lahkusid sel päeval Tallinna alt Johann Julma ja hertsog Magnuse sõjaväed, pärast 8-kuist linna tagajärjetut piiramist. Seda päeva otsustas Tallinna raat pühitseda igavesti. See päev on kangelaste ja nende tegude mälestuspäev. Selle päevaga Tallinna linn tahtis olla kriipsutada ka 10. üks. jalaväepataljoni teeneid kogu tema olemise vältel kõigil neil segaseil ja raskeil ajal, mil Tallinn vajas nii moraalset kui ka tegelikku tuge.

Igasugused kaitseväge paraadid ja pidustused Tallinnas toimuvad tavaliselt Vabadusplatsil. Erandina sündis aga lipuanneamine 10. üksikule jalaväepataljonile Tallinna südames, Raekoja platsil, sest sel

tähtsal ja pühalikul toimingu ja silmapilgul, mil Tallinna linn ja 10. üksik jalaväepataljon vaimus ulatavad ukseisele käe, töötades elada ja koos töötada iseseisvale Eestile nii kaua, kui lehvib pataljonile annetatav lipp, — sel silmapilgul pidi viibima tunnistajaks Tallinna linna vana raekoda. Lipu annetamisega kõvenesid soojad sidemed 10. üksiku jalaväepataljoni ja Tallinna linna ja seltskonna vahel — 10. üksik jalaväepataljon ja Tallinn muutusid lahutamatuks mure- ja rõõmupäevil. Vastukingina annetas 10. üksik jalaväepataljon oma 12. aastapäeval, 25. veebruaril 1931. a., Tallinna linnale viimaselt annetatud lipu miniatüürteisendi.

Uue organisatsiooni maksmahakkamisest, s. o. 1928. aasta sügisest alates, 10. üksik jalaväepataljon muutus kaadripataljoni

niks, kelle ülesandeks noorsõdurite ettevalmistamine. Seda ülesannet teostab pataljon oma lugupeetud ja armastatud diviisiülema kindralmajor G. Jonsoni juhtimisel täie innu ja armastusega, rakendades kõik oma võimed ja jõu sellele suurele loovale tööle, sest omavad ju suurima tähtsuse ja tähenduse need väärtused ja suun, millised noor kodanik omandab kaitseväeteenistuse esimesil momentidel. Kui esimene vagu kodumaa kaitsmise põllul on aetud õige ja sirge, siis atles võib olla kindel, et on hoitud ära igasugune kõikumine ja kõrvalekaldumine edaspidi. Sellepärast teeb pataljon kõik, et noorest kasvandikust kasvaks hea kodanik ja eeskujulik sõdur, kes täie arusaamisega võiks jätkata oma tööd ja teenistust isamaa kasuks ja hüveks pärast lahkumist 10. üksikust jalaväepataljonist. Et töö oleks tulemusrikas, pataljon on soetanud igasuguseid õppevahendeid, korraldanud kasarmu ümbruse nägusaks spordi- ja õppeplatsiks, ehitanud kasarmu juures 100 m lasketiiri jne. Pataljon on kannud erilist hoolt, et pataljoni kasvandike elu kasarmus oleks mugav. Kasarmuhoone on muudetud sisemiselt koduseks ja väliselt nägusaks. Kasarmu ümbruse vaba

Õppustele minek

All:
Tagavaraväelaste
kordamisõppused.
Sõõgi väljajaga-
mine.

Õppustel.

All:
Aukude kaeva-
mine puude istu-
tamiseks.

Kompani lugemisnurk.

osa on muudetud roheliseks, ilupõõsastega kaunistatud muruks jne. Et ka pataljoni kaader püsiks oma ülesannete kõrgusel, selleks perioodiliselt korraldatavad kaadriõppused värskendavad ja täiendavad alatasa tema üld- kui ka erialateadmisi. Erilist rõhku on pandud laskeasjanduse arendamisele, milleks on asutatud nii ohvitseride kui üleajateenijate laskespordiühingud, korraldatakse laskevõistlusi nii omavahel kui ka väljaspool staabi ohvitseridekogude vahelised ning pataljoni ja Kaitseliidu Põhja malevkonna meeskondade vahelised võistlused.

Tänasel pataljoni suurpäeval ei saa aga jätta mainimata, et pataljonis teenivad kolm veteraani, kes teeninud vahetpidamata alates 1. jalaväepolgu III pataljonist, seega on jaganud pataljoniga kõiki tema kannatusi ja rõõmusid. Tähendatud veteraanid on: laekahoidja kv. ametnik Nikolai Villemson,

veltveebel Otto Bachmann ja toitlus-all-ohvitser v.-allohv. Oskar Tirmann. 10. üksik jalaväepataljon tervitab oma veteraane nende tähtsal juubelipäeval ja soovib neile veel palju päevi ja jõudu töötamiseks pataljoni ridades.

Astudes täna, 25. skp., jälle uude aastasse, pataljon asub oma töö juurde täis raugematut tahet ja püsivust töötada meie kalli kodumaa julgeoleku kindlustamiseks. See vaim, mis kandis 10. üksiku jalaväepataljoni eelkäijaid läbi vabadussõjaagest raskusist ja tiivustas neid vägitegudele, elab edasi ka 10. üksikus jalaväepataljonis. 10. üksik jalaväepataljon sammub, kõrgel hoides oma lippu, vääratamatult ja kindlalt oma eelkäijate kangelaslikes jälgedes ja on alati valmis välja astuma iseseisva Eesti ja tema vana ajaloolise pealinna kaitseks.

Kaitseväe elu.

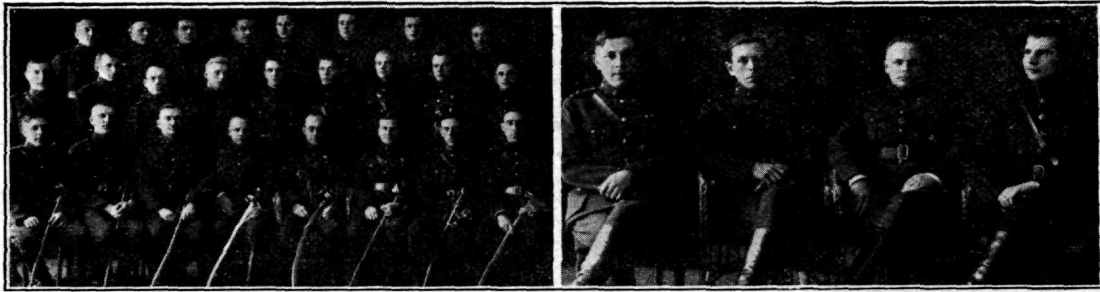
2-se suurtükiväegrupi ohvitseridekogu tegevusest.

2-se suurtükiväegrupi ohvitseridekogu asutati 15. veebruaril 1928. aastal. Selle ajani kuulus grupi ohvitserkond 1. diviisi suurtükiväe ohvitseride kogusse. Iseseisva kogu loomise põhjustas vormiliselt 1927. a. ilmunud „Vabariigi Ohvitseridekogu põhikiri“ ja ammune tung kujundada enesest iseseisev koondis.

Juba varem, 1927. a. sügisel, oli asutatud Rakverre diviisi suurtükiväe ohvitseridekogu kasiino, milline nüüd muutus grupi ohvitseridekogu koduks. Kasiino ruu-

mid olid kitsad, aga sagedased koosviibimised, nii meelelahutuse kui ka töö otstarbel ja õhin oma kodu loomisel-sisustamisel muutis selle hubaseks ja armsaks. Ühtlasi kõvenes sisemine side, grupi ohvitserkonnas kujunesid kombad, mis nüüd, aastate möödudes, kõvenenud kindlateks traditsioonideks.

Kogu tegevuse suurenedes otsiti avaramaid ruume. Need leiti vastehitatud Rakvere ühispanna majas, kus panga juhatuse vastutulekul saadi mugavad ruumid. Uue

Vasakul: 2. suurtükiväegrupi ohvitseridekogu. Esimeses reas keskel auesimees kolonel Leets. Paremalt: 2. suurtükiväegrupi ohvitseridekogu juhatus. Vasakult paremale: Kapten K. Uiho, laekur — kapten R. Tšernitski, abiesimees — kapten H. Lugenberg, esimees — leitnant F. Ervin, kirjatoimetaja.

kodu sisustamisel tehti isegi laenu, teades, et avaram kodu pakub rohkem võimalusi kogu mitmekesistele eluavaldustele.

Aastate jooksul oli kujunenud kogu kodukord, milline väljatöötatuna vastu võeti ja kinnitamist leidis 1929. a. Samal aastal asutati ka kogu liikmete „laenu-hoiukassa“, mis annab väärilist majanduslikku omaabi.

1931. aastal tuli likvideerida oma kasiino ja kogu asutas teiste Rakvere garnisoni ohvitserikogudega ühise kasiino. Kogu arenemises tuli uus suund. Endiste välise eluavalduste asemel pöörati suurem tähelepanu kogu sisemise elu arendamisele.

Nüüd on grupi ohvitseridekogu kujunenud kindlaks ühiseks pereks.

Lennukooli lõpetas tagavaraväe-lendurite ja aviomotoristide esimene lend.

31. jaanuaril lahkus lennukoolist esimene kv. tagavaraväe lendur-allohvitsere ning kv. aviomotoriste.

Kursus algas 1. apr. 1932. a. ning kestis mõlemas klassis 22 kuud. Tänu õppejõudude väsimata tööle ning õpilaste kohusetruu suhtumisele õppetegevusse ei olnud kursuse vältel ühtegi suurimat õnnetust ning enamuse õpilasist lõpetas kooli „väga hästi“ ja „hästi“.

Eduka õppetöö tulemusena kinnitas Kaitseminister kv. lenduri kutset 13 lendurõpilast ja Ohukaitse ülem aviomotoristi kutset 23 aviomotoristi õpilast.

30. jaanuaril s. a. anti õpilastele pidulikult üle kutse ning kooli lõputunnistused, millele järgnes ühine lõuna Ohukaitse juhatuse, lennukooli õppejõudude ja kaadri ning õpilaste osavõtul.

Õhtul korraldasid õpilased omavahelise tujurikka tantsupeo Lasnamäe kasiinos, vahetades viimseid muljeid möödunud õppeajast ja kinnitades kahe aasta jooksul sõlmitud sõprussidemeid.

Tagavaraväe-lendurite ja aviomotoristide esimene lend ühes Ohukaitse ja kooli juhatusega.

31. jaanuaril, lennukoolist lahkumise päeval, saadetud noorema kursuse elagu hüüetest, siirdusid värsked kv. lendurid ja kv. aviomotoristid uuesti eraellu. V. A.

Valimistagajärjed Rakvere garnisonis.

Kv. Ü. P. põhjal jaanuarikuus 1934. a. ärapeetud valimiste tagajärjed Rakvere garnisonis.

Üksiku lennuväedivisjoni nr. 1 allohvitseride kogus:

Juhatus: esimees v.a.o. K. Astok. Liikmed: veltv. I. Birk, v.a.o. N. Russ, v.a.o. H. Voiberg. Revisjonikomisjon: v.a.o. A. Luht, kapr. T. Nigul, n.a.o. K. Kūlmhallik.

2. suurtükiväegrupi allohvitseride kogus:

Juhatus: esimees veltv. J. Treier. Liikmed: kapr. E. Tamm, v.a.o. A. Teetlov, v.a.o. V. Kase. Revisjonikomisjon: kapr. O. Triik, v.a.o. A. Kauber, n.a.o. E. Hermann.

5. üksiku jalaväepataljoni allohvitseride kogus:

Juhatus: esimees veltv. A. Mikker. Liikmed: v.a.o. H. Tõnisson, v.a.o. M. Suurmann, II j. kirjutaja J. Aam. Revisjonikomisjon: II j. kirjutaja J. Veem, kapr. V. Peegel, veltv. A. Hintsov.

1. diviisi juhatuses allohvitseride kogus:

Juhatus: esimees I j. kirjutaja A. Harry. Liikmed: I j. kirjut. F. Tenneberg, v.a.o. K. Parts, I j. muusikant A. Aabel. Revisjonikomisjon: veltv. K. Uhke, n.a.o. J. Steinberg, I j. muusikant K. Kippar.

Rakvere garnisoni allohvitseride kasiinos, mis tegutseb kõikide garnisoni allohvitseride kodu ühise ettevõttega, valiti 1934. a.

Juhatuses: esimeheks veltv. J. Birk — Üks. lendis. nr. 1. Abiesimeheks veltv. A. Uusmann — 2. suurt. gr. Liikmeiks: veltv. Altmann — Üks. lendis. nr. 1, II j. kirjut. J. Aam — 5. üks. jal. pat., v.a.o. V. Kase — 2. suurt. gr., v.a.o. H. Tõnisson — 5. üks. jal. pat. Revisjonikomisjon: v.a.o. A. Kauber — 2. suurt. gr., v.a.o. I. Saarmann — Üks. lendis. nr. 1, II j. kirjut. J. Veem — 5. üks. jal. pat.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Selle pealkirja all „Sõdur“ avab välismaa kaitseväge ajakirjade eeskujul ja paljude soovil perekonnateadete nurga, kus avaldatakse perekondlikud teated kaitseväge kaadri kohta. On ju meil kaitseväge peres tuttavaid üle maa igal pool, kes loonud omavahelisi tutvusi ja isegi sõprusi igasuguste kursuste ja koolide kaudu. Kontakti nende vahel tahab luua „Sõduri“ kaitseväge perekonnaturk, avaldades teateid juubeleist, abiellumisest, sünnijuhtumest, surmajuhtumest jne.

Sünde:

- Üksiku lennuväedivisjoni nr. 3 veltv. Kustav Põldroos'il ja tema abikaasal Charlotte-Kristinel poeg — Raimond-Helmo.
- 2. soomusrongirügemendi v.a.o. Eduard Volas'il ja tema abikaasal Liisal — tütar — Evi.
- Autotankirügemendi üleaj. v. a. o. Anton Tambek'il ja tema abikaasal Elfriedel — poeg — Uido.

Elukell lööb tal juba 60 — aga ajahammas talle küll niipea külge ei näi hakkavat...!

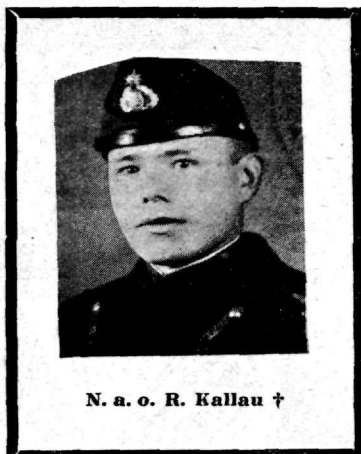
Abiellumisi:

- Varustusvalitsuse tehnikaosakonna insener-elektriku k. t. nooreleitnant teg. insener Paul Rebane, 33 a. vana, abiellus Zlata Leinbaum'iga, neiuina Mikser, 21 a. vana.
- Üksiku lennuväedivisjoni nr. 3 kaitseväge lendur kapten Jakob Sepp, 35 a. vana, abiellus E.T.K. Transportosakonna juhataja kaugesõidu kapten Karl Küll'i tütre Elleniga, 21 a. vana.
 - Autotankirügemendis:
 - Üleajateenija v. a. o. August Treial, 27 a. vana, abiellus Linda Hinzenberg'iga, 22 a. vana, pärit Lehtsest.
 - Üleajateenija v. a. o. Aleksander Kustasson (Gustavson), 29 a. vana, abiellus Leida Kolk'iga, 24 a. vana, pärit Tallinnast.
 - Üleajateenija n. a. o. Nikolai Dziss, 25 a. vana, abiellus Meeta-Helene Teinperk'iga, 23 a. vana, pärit Varangust.

Surmajuhtumeid:

Nooremallohvitser Robert Kallau †

Sündis 15. juunil 1905. a. Narvas, kus lõpetas algkooli. 12. aprillil 1926. a. astus kaitseväge suundaega teenima ja määrati 5. jalaväerügemendi. 18. märtsil 1927. a. lõpetas I. diviisi õppekompanis allohvitseride kursuse ning ülendati noorem-allohvitseriks. Teeninud Jõhvi garnisoni vahirühmas ja 4. üks. jalaväepataljonis, lõpetanud Kv. üh. õppeasutistes allohvit-

N. a. o. R. Kallau †

seridekooli õppekompani täieliku õppekursuse heade tagajärgedega. 9. jaanuari 1934. a. õhtul tulles pataljoni õppesaalist käsipallimängudelt, suri südamerabandusse.

Vanemkirjutaja k. p. Karl Maamägi †

31. jaanuaril s. a. suri Tallinnas „Eesti Haiglas“ Piirivalve Valitsuse staabi van. kirjutaja k. p. Karl Gustavi p. Maamägi.

Karl Maamägi †

Karl Maamägi sündis Virumaal Aaspere valdas 26. märtsil 1899. a. Üldhariduse omandas ministeeriumikoolis ja täiendas Tallinna Kolledžis. Kaitseväeteenistusse astus 24. mail 1919. a. Teenis 1. diviisi tagavarapataljonis ja üleajateenijana piirivalves. 1. juulil 1924. a. määrati ta vanemaks kirjutajaks kõrgema palgaga (I järgu kirjutaja), millisel kohal teenis kuni surmani.

Karl Maamäe surmaga kaotas Piirivalve staap ühe oma tublimat töömehe, kes raugemata tahtejõuga ning armastusega pühendus oma elukutsele.

Kuigi K. Maamägi puhkab juba Rahumäel mullapõues, püsib mälestus temast aga kestvalt kaasteenijate keskel.

Olgu talle kerge kodumaa muld. R. U.

Sõjakirjandus.

PRANTSUSMAA.

REVUE MILITAIRE FRANCAISE.

Nr. 149.

1. detsember 1933. a.

„Saksa strateegia 1918. a.“ (Kindral Loizeau). Huvitav sõjaajalooline kirjutis. Analüüsides sakslaste 1918. a. pealetungiplaani, autor teeb sellest rea järeldusi, milledest on tähtsamad:

- Operatsiooni strateegilise idee realiseerimine — purustada põhjapool Somme jõge asetsevad inglased, polevat olnud küllaldataisel määral tagatud;
- terve operatsioon olevat olnud rajatud läbimurdele enne, kui vastane suutis ära kasutada oma varusid; ühe sõnaga, strateegilise idee arendamine olenes täies ulatuses saavutustest taktikas;
- lõpuks leiab autor, et abinõud operatsiooni läbiviimiseks ei vastanud ülesseatud strateegilisele eesmärgile.

Oma mälestusis väljendub Ludendorf kõneall oleva operatsiooni kohta järgmiselt: „...tolleaegsed taktikalised vaated ja esijärgus vastase nõrkus viisid mind kallaletungi selle rajooni valikule...“ „...strateegia pidi andma ruumi taktikale. Ilma taktikalise eduta pole võimalik tegeleda strateegiaga. Strateegia, mis ei otsi taktikalist edu, on juba ette määratud võimetusele...“

Igatahes, üks on kindel, et iga operatsiooniplaani koostamisel tuleb arvestada ka vastase vastutegevust. Vastast ei tule kunagi alahinnata.

„Senoussya Püha Sõda“ (Kindral O. Meynier, II osa). Prantsuse asumaa väeosade tegevus Tuniisi (Aafrikas) piiriäärses rajoonis 1915. a.

„Urimus sõjaväe ülesandeist asumaaadel“ (Sv. intendant Coanet). Peatub lühidalt sõjalise ja poliitilise tegevuse kokkukõlastamise juures asumaaadel, kusjuures eriliselt alla kriipsutab marsal Lyautey teeneid, kes, tuntud võrratu administraatorina, on osanud eriti asumaaadel maksimumini ära kasutada mõlemaid tegevusi.

„Vete ületamine liikuv sõja perioodil. Meuse'i lahing (25.—28. aug. 1914. a.)“ (Kol. Boills ja kapten Gazin). Kaudis sisurikas kirjutis jõgede forsseerimisest maailmasõja sündmuste raamistikus.

„Viini piiramine türklaste poolt 1683. a.“ (Dr. Stöller.) Soravas, populaarses toonis kirjutatud, suudab autor omas kokkusuututud kirjutises anda võrdlemisi sisuka pildi türklaste tolleaegsest lautamise tungist, mille eesmärgiks oli islami levitamine Kesk-Euroopas tule ja möögaga. Õpetlik on kirjutise sisu ka selle poolest, et ta valgustab kõiki neid sündmusi ja väejuhtide omavahelisi hõõrumisi, mis mõjutasid Viini kaitset ja türklaste ebaedu. Selgub, et „kulisside taguseks“ vägede juhiks ja kaitse korraldajaks Viinis oli Lotaringia vürst, loorbereid löikas aga poola valitud kuningas Sobieski.

Ajaloo kordub kõik. Eestlased vabastasid enamlastest Põhja-Läti, purustasid Landesvääri Võnnu all, kuid loorbereid löikavad teised.

„Uudiseid välisriikide sõjavägedest.” Saksamaal katsetatakse uut abinõud, mis võimaldab raudtee vagunite transporteerimist mööda maanteid — vaguneid tühjendamata. Sõjaliselt on sellel suur tähtsus, sest avaneb võimalus raudteejaamadest toimetada varustus vagunitel vahetult eemal asetsevatesse ladudesse.

„Bibliograafia.”

R. Tck.

N.-VENE.

„Motorizatsija i Mehhanizatsija RKKA”. August ja september. 1933. Nr. 8 ja 9.

1. Jõgede forsseerimine. (A. Ignatjev).

Forsseerimise rajooni väljavaliiku määravad ära operatiivsed, taktikalised ja tehnilised kaalutlused.

Operatiivsed kaalutlused olenevad antud ülesandest (pealetung, jälitamine, taandumine) ja vastase asetusest.

Taktikaliselt on tähtis: 1) tule ülekaalu saavutamise vastasest, milleks tuleb valida forsseerimisel niisugune rajoon, kus vastane on oma jõududelt nõrgem ja tema varud kaugel, kus omapoolne jõekallas on kõrgem vastase omast (vaatluspunktid), kus jõgi teeb kaare oma poole. 2) Ootamatuse kasutamine — nagu kiire forsseerimise teostamine ja kaitse vastase õhuga maapealse vaatluse eest, mis võimaldab takistamatut lähenemist jõe ja katab forsseerimise tõde läbiviimist.

Tehnilisil kaalutlusil on soovitatav: a) et jõgi oleks kitsas, kaldad lamedad ja jõesäng mitte soine ning vee jooksu kiirus mitte üle keskmise, b) jõeharu olemasolu oma pool küljes, mis võimaldaks aegsasti seada kokku sild vee peal ja ujumise teel viia forsseerimise kohale. d) silla ehitamisel käepärast olevast materjalist, — et seda materjali oleks küllaldaselt ja lähedalt saada, e) silla ehitamisel vaiadele, et jõe põhi ei oleks kõva, mis raskendaks vaiade sissetagumist, g) silla ehitamisel harkjalgadele on tähtis, et jõe sügavus ja vee jooksu kiirus ei takistaks tööd ega vee jooksu kiirus ei tõstaks üles harkjalgu enne töö lõpetamist. Mehhaniseeritud osade forsseerimist autor soovib teostada kahes kohas, mille kaugus üksteisest võimaldaks oma osade vastastikust abistamist.

2. Tankettide rühma kasutamine lahingus. (L. Ivanov).

Lahingutegevuses tanketidel tuleb puutuda kokku vastase mitmesuguste väeliikidega.

Artiklis autor toob ette rohkem iseloomustavad lahinguolukorrad, kus võib edukalt kasutada tankette. Näitena on toodud ära järgmised kasutamise võimalused ühes vastavate seletustega ja skeemidega: 1) jala- ja ratsaväe kolonnid atakeerimine, 2) autokolonnide atakeerimine, 3) lahinguvankrite ja tulepunktide atakeerimine.

3. Laskuridiviisi tanketid kohtamis- ja kaitse lahingus.

Tankettide grupi peaaesandeks kohtamislahingus on autori arvates — tegutseda luureosana, eelosana ja — iseseisev ja ühesugune rünnak koos jalaväega lähenevale vastasele.

• Kohtamislahingut ette nähes on soovitatav laskuridiviisi rännakul tankettide grupp (kui see ei ole kasutatud ära eelväena või luureosana) viia iseseisva kolonnina paralleelteele diviisi kolonni, või kolonnikorras diviisi lahingukorra

Jalanõud?

— endastki mõista

UNION

UNION'i nahast valmistatud UNION jalanõud ei tunne võistlejat. UNION jalanõude tallanahk on hea ja sile ning pind otse kütkestavalt ilus. Seepärast ei vaja UNION jalanõude tallad värvimist, sest siin ei ole puudusi, mida värviga tuleks katta. Värvimata tallajuures võib ostja isiklikult veenduda naha puhtuses ja kõrges kvaliteedis.

VABRIK
ASUT.
1877

tiivai, mis kindlustab kiiret ja kasulikku suunas grupi viskamist löögi andmiseks vastase kolonnidele. Paralleeltee puudumisel tuleb tankettide grupil liikuda hüpätena eelväe ja peajõudude vahel.

Tankettide grupi jaotamist jalaväe kolonnide juurde autor soovib ainult siis, kui maastik oma iseloomult ei võimalda terve grupi tegevust ja manööverdumist tervikuna.

Kaitselahingus tanketid oma suure liikuvuse ja võimsa tule- ja löögijõuga võivad saada kasutatud ainult aktiivtegevuseks ja ainult terves koosseisus, jaotuseta üksikute diviisi osade juurde. Osalise tankettide grupi juurdeandmisel laskurirügementidele ja pataljonidele võib sürida juhul, kui divül peale tankettide omab ka tankid ja kui maastik oma iseloomult nõuab üksikute tankettide osade tegevust üksikute kaitserajoonide osades.

Tankettide peatulesandeks kaitsel oleks vastase luure tähtsamas suunas, iseseisev vastulöökk pealetungile valmistuvale vastasele ja vasturünnak kaitsepositsiooni sisse murdnud vastasele kas iseseisvalt või koos diviisi löögiosaga.

4. Mehosade tegevus vastase jälitamisel.

Artiklis autor käsib mehosade järgmisi tegevusi: Vastase jälitamist lahingus, vastase jälitamist edu kasutamisel, võitlust vastase katteosadega, paralleel-jälitamist, luure jälitamisel, mehosade rännakkordasid ja vastase seljatanguste rajoonide vallutamist.

5. Mehosade staabi töö vastase seljatanguste koondamisrajooni vallutamisel ja mehosade koondamine pärast lahingut.

Mehosade koondamise organiseerimine pärast lahingut ja nende juhtimine ühises koostöös maapealse- ja õhuvaenlase vastu on raskemaid küsimusi mehosade staabi töös. Artiklis autor tahab anda üksikasjalise ja järkjärgulise kirjelduse staabi tööst ülaltoodud olukorras.

6. Tehnilisi artikleid ja bibliograafia.

Sport.

TALLINNA GARNISONI JA KAITSELIIDU HARJU MALEVA VAHELISED POKSIVÕISTLUSED.

10. ja 11. veebruaril s. a. peeti „Sõdurite Kodu“ ruumes esimesed garnisoni ja kaitseliidu Harju maleva vahelised poksivõistlused tööstur A. Tavasti rändauhinna eest. Võistlused toimusid kuues kaalus. Kumbki organisatsioon esitas igas kaalus kaks võistlejat.

Võistluste tulemused on järgmised:

Sulgkaal: II j. m. J. Poska (garnison) võitis J. Fromholtsi (kaitsel.) esimesel ringil k.o. ja A. Röödingi (kaitsel.) punktidega; rms. H. Loots (garn.) võitis J. Fromholtsi tehn. k.o. 1. ringil ja A. Röödingi punktidega.

Kergekaal: noor Kaup (g.) kaotas punktidega H. Miedebergile (k.) ja R. Tubarikule (k.); noor E. Roos kaotas 1. ringil tehn. k.o. R. Tubarikule ja loobus H. Miedebergile.

Kergekeskkaal: rms. Koppa (g.) võitis H. Hurdi (k.) 3. ringil k.o. ja kaotas V. Röödingile 2. ringil k.o.; noor Nagel (g.) kaotas V. Röödingile 3. ringil k.o. ja sai loobumise võidu H. Hurdilt.

Keskkaal: aspirant H. Valdson (g.) võitis G. Fiskari (k.) 1. ringil k.o. ja sai loobumise võidu J. Puskovilt (k.); rms. V. Madisson (g.) võitis G. Fiskari punktidega ja kaotas J. Puskovile punktidega.

Poolraskekaal: noor A. Rebane (g.) võitis R. Rõngilepa (k.) 2. ringil k.o. ja R. Tähve (k.) 1. ringil k.o.; v.a.o. V. Veidebaum (g.) võitis R. Tähve punktidega ja R. Rõngilepa tehn. k.o.

Raskekaal: v.a.o. J. Kukk (g.) kaotas R. Juuropile (k.) punktidega ja sai võidu vastase mitteilumumise; II j. m. A. Kruuberg (g.) kaotas R. Juuropile punktidega ja sai võidu vastase mitteilumumise.

Võistluste lõpetamisel garnisoni eduga punktide vahekorraga 45:27.

Võistlustel saavutati võite: k.o. — 7; tehn. k.o. 3; punktidega — 9; loobumisvõite — 3 ja võistleja mitteilumumise — 2. M.

SPORT RATSARÜGEMENDIS.

Tartus, 14. veebruaril korraldas ratsarügemendi suusk-rattarieskadron rügemendi omavahelisi suusasõidu võistlusi 30 km distantsil, katsevõistlusena II diviisi väeosade vahelisele suusasõidu võistlustele pääsemiseks. Sõidu marsruut: Lennuangaarid — Klaose talu — Maramaa as. — Rajasilla as. — Vene kirik ja sama teed tagasi. Ilmastik võistlusteks ei olnud kõige parem, enne võistluste algust näitas kraadiklaas —3°, aga juba võistluste algul oli kraadiklaasi elavhõbeda sammas tõusnud üle nulli.

Katsetati nelja sula-pehme ilma suusamääret, millistest paremaks osutus Sj. eskadroni oma kaprali Taccella retsepti järele valmistatud sula ilma määre.

Võistlus oli ühine ajateenijaile kui ka kaadritele; tehnilised tulemused:

Kaadrile.

1. V.a.o. Volter Luukas	aeg 2 t. 43:43	Sj. esk.
2. n.-ltn. Paul Piirisild	” 2 t. 46:18	3. esk.
3. n.a.o. Nikolai Noorkõiv	” 2 t. 48:46	Sj. esk.
4. leitn. Elmar Sillaots	” 2 t. 52:14	”
5. n.a.o. Harry Kadak	” 2 t. 56:54	”

Ajateenijaile.

1. rms. Johannes Kõiv	aeg 2 t. 27:16	Sj. esk.
2. ” August Velthut	” 2 t. 28:40	”
3. ” Arnold Joonas	” 2 t. 32:14	”
4. ” Villu Kahar	” 2 t. 32:19	”
5. ” Eduard Kottise	” 2 t. 33:21	”
6. ” Evald Oja	” 2 t. 35:39	”
7. ” Hans Paulus	” 2 t. 39:15	”
8. ” Bernhard Ilm	” 2 t. 41:27	”

Neljale esimesele kohale tulijale anti väärtuslikke auhindu. Parema ilmastiku olude juures oleksid tagajärjed kindlasti paremad olnud, samuti juhtus rida väiksemad äpardusi — nagu kukkumised, suusakepi murdumised jne.

— er.

Su laps on sinu õnn

ja ta on seepärast ka su mure. Eluajal hoolitsed sa kõigiti tema hüveolu eest. Hoolitse siis samuti, et su lapsel ei puuduks leib ja kodu ka siis, kui sind ennast enam ei ole.

Kaitse oma lapse tulevikku elukindlustusega

EESTI LLOYD'is!

EESTI LLOYD on kodumaal suurimaid ja vanemaid kindlustusseltsi. Võrratult odavate kindlustusmaksude, soodsate poliisitingimuste, tasuta arstilise nõuande ja teiste moodsate soodustuste tõttu on Eesti Lloyd'i elukindlustus leidnud üldise poolehoidu.

KOLONIAAL-, VEINI- JA ÕLLEKAUPLUS E. VILDTAG

ÄRIS SAADAVAL:

Viinad, napsid, tee, kohvi,
kakao, kilud, sprotid,
sardiinid jne.

V. Karja tän. nr. 9.
(turu ääres Linna aptegi vastas)
Telefon 451-67.

+++

Puusärgiäri ja matusetalitus

A. Meldorf

Tallinn, V. Tartu mnt. 1. Tel. 463-33, 460-02.

Müügil alaliselt suurimas valikus:

puusärke (puust ja metallist), **riste**,
pärgi, **hauaaedu**, **hauakaste** jne.

Hinnad odavad.

**Kaitseväelastele ning kaitsevääsu-
tistele erilised soodustused.**

Kaunid kingitused pühadeks ja mälestuspäevadeks on

ED. TASKA

algupärased, kaunistatud **nahktööd** ja **kunstkõited**,
Sõjaväelastele hinnaalandus.

Adress: Tallinn, Rüütli 32.

Telefon 443-58.

SEE

kaubamärk
kalossil,el,
botikutel ja
kummijala-
nõudel

**on vastupidavuse
tunnuseks!**

E.K.O.-Ü. „Põhjala“, Tallinn.

PESUSINE

„SOKOL“

TEEB PESU LU-
MIVALGEKS, ON
TULUTOOV JA
KAITSEB RIIET.

SAADAVAL IGALPOOL

Osaühisus

Põllumajanduslik Eksport

TALLINN, SUUR KARJA TÄN. 18,

Laenupanga majas ja ruumes
Kõnetraat 445-71 ja 447-53

alustas

nahkade eksporteerimist

ja maksab kõige kõrgemat
päevahinda.

Telegr. aadress: „OVO“ Tallinn.

A.-S. Eesti Reisibüroo

Peakontor: Tallinn, Kinga 3, tel. 433-20

OSAKONNAD:

Tartu, Suurturg 7, telefon 3-72
Pärnu, Rütli tän., Endla majas, telef 1-13

Piletikassad: Tallinnas, Balti jaamas,
telefon 438-92 ja Tartu raudteejaamas.
Telegrammi aadress „Erbo“ Tallinn.

Raudteepiletite müük:

- a) Kodumaa kõikidesse jaamadesse
- b) Välismaale kõikidesse suurematesse linna-
desse

Esitused ja agentuur kõikidelt suurematelt
Euroopa reisibüroodelt.

Ringreisupiletid turistidele
Rahavahetus ja valuutamüük reisijatele.
Välismaa passide ja viisumite muretsemine.
Laevasõidupiletid kõikidele kodumaa ja
Baltimere liinidele.

Okeanilaevade piletid inglise, saksa, prantsuse
rootsi ja ameerika liinidel, kõikidesse
maailmaosadesse.

Kanadasse piletid Canadian Pacific Railway
Co. liinil.

Õhusõidupiletid „Aero“, „Derulufti“ ja „Lotti“
liinidele.

Johannes Jürvetson'i

MATMISTARVETE
TÖÖSTUS JA LADU
AINULAADNE ETTE-
VÕTE EESTIS

Tallinn, Lennuki t. 5. Tel. 445-06

Hotell-restoran

„Kuld Lõvi“

Parim köök.

Eine à la fourchette.

*A la carte ja jookide hinnad
tunduvalt alandatud.*

Maitserikkalt ja viimase
moe kohaselt riietute kindlasti

P. PÕDERI

Meeste- ja naisterahva valmisriieteäris
Kullasepa 16

Rikkalik valik elegantseid
üliriideid alati saadaval.

M. TREUMANN & E. GROSSMANN

Tallinn, S Tartu mnt. 17. Tel. 304-48

Kõiksugu koloniaalkaup
Heeringaid

Tubakasaadusi

kõikidest vabrikutest.

MÜÜK SUUREL ARVUL

**Kaupmeeskonnale kõige
kasulikum ostukoht.**

Metsaeksport-äri

E. Kopelovsky & Ko.

Tallinnas,

Valli t. 10—45, trepp D III korral

Telefonid 461-29 ja 461-19

Telegrammi aadress: „ELKO“.

Postkast nr. 25.

Abikontor: Narvas, Turu t. 8, tel. 132

O.-Ü.

„KALANDUS“

Tallinn, Kotsebue 16-a.

Telefonid 464-02 ja 468-03

.....
**Eesti ja Inglise heeringate
kõige odavam ostukoht.**
.....

DUNLOP

AUTO JA JALGRATTA

KUMMID

MÜÜGIL

TALLINNAS: PÕHJA PST. 21
ESTONIA P. 27

MUJAL KÕIGIS
MEIE KONTORITES

J. PUHK & POJAD

IGASUGU SEEMNEID

KÕRGES VÄÄRTUSES

S O O V I T A B

EESTI

SEEMNEVILJA ÜHISUS

VALLI TÄN. NR. 6.

TELEFON 426-36.

Õstame

peekoni- ja pekisigu, veiseid,
vasikaid ja eksportlambaid.

Müüme

igasuguseid tapamaja vorsti-
ja konservivabriku saadusi,
kirjut ja kollast pesuseepi.

Ühisus

„Estonia Eksporttapamajad”

Tallinn, S. Tartu mnt. 101, postkast 33, telef. 309-53, 305-51.